

ኅብረተሰብ ሳይንስ

8ኛ ክፍል

የመምህር መምህራን

አዘጋጅ:-

ወንዱ ተክለመድህን

አርታኢ:-

መኩሪያ ፈስቀ

ገምጋሚዎች:-

ዘላለም አሳጋው

ዘረሁን ጌታቸው

ይታገሱ አጥናፉ

AL GHURAIR
PRINTING AND PUBLISHING LLC

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ

ትምህርት ሚኒስቴር

ምሳሌ

የዚህ መጽሐፍ ዲዛይን ህትመትና ስርጭት ማከናወኛ ገንዘብ የተገኘው በአጠቃላይ የትምህርት ጥራት ማሻሻያ ንግድ (GEQIP) አማካኝነት ነው። የኛ ርጅክቱ ዋና ዓላማ በአገሪቱ በሚገኙ የመንግስት ትምህርት ቤቶች ከ1ኛ-12ኛ ክፍሎች የሚሰጠውን የትምህርት ጥራት ማሻሻል ነው።

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መንግስት ለGEQIP የዋለውን ገንዘብ ያገኘው በብድር/በእርዳታ ሲሆን ብድሩን/ እርዳታውን የሰጡት ዓለምአቀፍ የልማት ማህበራት (IDA)፣ ፋስት ትራክ ኢንፎርሜሽን ካታሊቲክ ፈንድ (FTI CF) እና ሌሎችም የልማት አጋሮች ማለት የፊንላንድ፣ የኢጣሊያ የልማት ማህበር፣ የኔዘርላንድስ የታላቋ ብሪታኒያ የእርዳታ ድርጅት አለምአቀፍ የልማት ዋና ክፍል (DFID) ናቸው።

ሁሉንም በዝርዝር መጥቀስ የማይቻል በርካታ ግለሰቦችና ድርጅቶች ይህ የመምህር መምሪያና የተማሪ መጽሀፍ እውን እንዲሆኑ ያልተቆጠበ ድጋፎቻቸውን ሰጥተዋል። በዚህም ትምህርት ሚኒስቴር ምስጋናውን ያቀርባል።

© በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የትምህርት ሚኒስቴር
1ኛ እትም፣ 2004 ዓ.ም
ISBN 978-99944-2-089-6

የአሰ-ገረር አታሚና አሳታሚ ድርጅት
የፖ.ሳ.ቁጥር 5613
ዱባይ፣
የተባበሩት የአረብ አሜሪካ

ከኮራዝ ኢንተርናሽናል አሳታሚ ኃ/የተ/የግ/ማህበር
የፖ.ሳ.ቁጥር 100767
አዲስ አበባ
ኢትዮጵያ

ጋር በመተባበር ይህን መጽሐፍ ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ የትምህርት ሚኒስቴር አዘጋጅተው አትመው፣ አስራጭተዋል።

ሁሉም የህትመት መብቶች ተከብረዋል።
የዚህን መጽሐፍ ክፍል በተለያዩ መሳሪያዎች ያለባለቤቱ የቅድሚያ ፈቃድ እንደገና ማሳተም፣ ማሰራጨት፣ ማክማቸትና መልሶ መጠቀም እንደማይቻል የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴራል ነጋሪት ጋዜጣ አዋጅ ቁጥር 410/2004 የኮፒ-ራይትና የተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ 10ኛ አመት ቁጥር 55 አዲስ አበባ እ.ኤ.አ 19, 2004 ይከለክላል።

የስዕሎችን የኮፒ ራይት መብቶች ለማክበር በተቻለን መጠን የሚፈለግብንን ጥረት ሁሉ አድርገናል። ሳናውቅ በስህተት ሳንጠቅሳቸው የተዘለሉ ካሉ በቅድሚያ ይቅርታ እየጠየቅን በሚቀጥሉት ህትመቶች አስፈላጊውን እውቅና እንደምንሰጥ ለመግለጽ እንወዳለን።

ጠቅላይ

ትምህርት እና ልማት እጅግ የተቆራኙና አስፈላጊ ነገሮች ናቸው። ለዚህም ነው ትምህርት በኢትዮጵያ ልማት ውስጥ ዋናውና ቁልፍ መሳሪያ ነው ተብሎ የሚነገረው። በዚህ ፈጣን ዓለም አቀፍ ደረጃ በሚታይባት ዓለማችን ውስጥ ለመኖር አዲስ እውቀት፣ ክህሎት፣ አመለካከቶች እና እሴቶችን እያንዳንዱ ሰው ማዳበር ይጠበቅበታል። እንግዲህ በዚህ ዓለማዊ መሰረት ነው የአንድ ሃገር የትምህርት ሂደት ነፃነቷ የሆነው ስርዓተ ትምህርት ለሰው ምላሽ በሚሰጥ መልኩ መቀረፅ ያለበት።

ሃገራችን ኢትዮጵያ አዲስ የትምህርት እና ስልጠና ፖሊሲ አዘጋጅታ መተግበር ከጀመረች ከአስራ አምስት አመታት በላይ ሆኗታል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ኢትዮጵያ ተደራሽ፣ ፍትሃዊ እና ተገቢነት ያለው እመርታ በትምህርቱ መስክ አስመዝግባለች። የትምህርትንም ጥራት ለማሻሻል ከፍተኛ ጥረት ሲደረግ የቆየ ሲሆን ጥረቱ ወደፊትም ይቀጥላል።

ይህን ሂደት ለመቀጠልም የትምህርት ሚኒስቴር የስርዓተ ትምህርት ዝግጅት ማዕቀፍ አዘጋጅቷል። ማዕቀፉም ሁሉንም የትምህርት ደረጃ፣ የአፀደ ህፃናት፣ የመጀመሪያ ደረጃ፣ አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ እና የመሰናዶ ክፍሎች ትምህርቶችን ያጠቃልላል። የማዕቀፉም አላማዎች የሚያተኩሩት በትምህርት እና ስልጠና ፖሊሲዎች ላይ ያሉትን መሰረታዊ ሐሳቦችና መርሆዎች ለማጠናከር፣ እንዲሁም ወደፊት ለሚዘጋጁት፣ የስርዓተ ትምህርት መጻሕፍት፣ ለዚህ የመምህር መምሪያና ለተማሪ መጽሀፍት አሳታፊ የመማር ማስተማር ዘዴንና የመማር ብቃት አቀራረብን ያቀፉ ሆነው እንዲዘጋጁ ማስቻል ነው።

አዲስ ማዕቀፍ ማዘጋጀት እንዲሁም፣ የተከለሱና የተሻሻሉ የመምህር መምሪያና የተማሪ መጻሕፍት ማዘጋጀት የትምህርት ጥራትን ለማሻሻል በየትኛውም ሀገር ቢሆን ብቸኛ መፍትሔ አይደለም። ነገር ግን ቀጣይነት ያለው ማሻሻያ ከሁሉም ባለድርሻ አካላት ይጠበቃል። የመምህራን ሚናም ከገለፃ ሰጭነት እስከ አነቃቂነት፣ መሪነት እና አመቻችነት ዘላቂ እንዲሆን ያስፈልጋል። ይህንንም ለማገዝ በማዕቀፉ ላይ እና በመምህር መምሪያው ላይ የተቀመጡትን ማስተማሪያ ዘዴዎች በተመለከተ መምህራን ስልጠና የተሰጣቸው ሲሆን ወደፊትም ስልጠናው መሰጠቱ ይቀጥላል።

መምህራን ይህን መምሪያ በጥንቃቄ እንዲያነቡ እና የተቀመጡትን የማስተማሪያ ዘዴዎች በመተግበር ተማሪዎቻቸውን መደገፍ ይጠበቅባቸዋል።

በተማሪ መጽሐፍ በየምዕራፉ መጨረሻ ለተቀመጡት የማጠቃለያ ጥያቄዎች መልሶቻቸው በመምህር በመምሪያ ውስጥ የተቀመጡ ቢሆንም፣ ይህ ተማሪዎችን አማራጭ መልሶችን ከመፈለግ ሊያግዳቸው አይገባም። ተማሪዎች በራሳቸው ጥረት መጽሐፋቸውን አንብበው አማራጭ መልሶችን እንዲያገኙ ማስቻልም ይጠበቃል።

ማጠቃለያ

መግቢያ	i
ምዕራፍ አንድ፡- የምንርባት መረት	
1.1 አኅጉራት	2
1.2 የዓለም ሕዝቦች.....	5
1.2.1 በዓለም የሚገኙ ሃይማኖቶች	9
1.3 የሕዝብ ሥርጭትና አኗኗር	11
1.3.1 ሕዝብ ተበታትኖና ተጠጋግቶ የሚኖርባቸው ቦታዎችን ማነጻጸር.....	11
1.3.2 ለዓለም ሕዝቦች ሥርጭት መለያየት ምክንያቶች	14
1.3.3 የዓለም ሕዝቦች አኗኗር	17
1.3.4 የኢንዱስትሪ አብዮትና ያስከተለው ውጤት	20
የምዕራፍ አንድ የክሰሳ ጥያቄ መጠቀሚያ	26
ምዕራፍ ሁለት፡- ገፅ ምድርን የሚሰውጡ ኃይሎች	
2.1 የመሬት ውጫዊ ኃይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚያስከትሉት ለውጥ	28
2.2 የመሬት ገጽ ለዋጭ ውስጣዊ ኃይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚያስከትሉት ለውጥ	32
2.3 ከካርታ ላይ ርቀትና ስፋትን መለካት	36
የምዕራፍ ሁለት የክሰሳ ጥያቄ መጠቀሚያ.....	40
ምዕራፍ ሶስት፡- ሥርዓተ ምኅደርና የሰው ልጅ ጣልቃ ገብነት	
3.1 የሰውና የተፈጥሮ ሀብት ግንኙነት	41
3.2 የዓለም ሙቀት መጨመር መንስኤና ውጤት	46
የምዕራፍ ሶስት የክሰሳ ጥያቄ መጠቀሚያ.....	50

ምዕራፍ አራት፡- ሕዝባዊ ጉዳዮች

4.1 ሕዝብ ነገ ጉዳዮች	52
4.1.1 ኤች.አይ.ቪ/ኤድስን በመዋጋት ዙሪያ የወጣቶች ሚና.....	52
4.1.2 ፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገትን መቆጣጠሪያ ስልቶች.....	56
4.2 ሰብአዊ መብቶችና ደኅንነት	60
4.3 የአጋርነት መርሐ ግብር	67
የምዕራፍ አራት የክስሳ ፕደቄ መጠሪያ.....	73
ዋቢ መጻሕፍት	74
አፕጋቢ የመማር ብቃት	75
መርሃ ትምህርት	79

መግቢያ

የመምህር መምሪያ የትምህርት ርዕሶችንና ከእነዚህ ጋር ተገዳኝተው የሚሄዱትን የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶችን፣ የክፍለ ጊዜ ሥርጭትን፣ የትምህርት አቀራረብ ዘዴዎችንና የተከታታይ ምዘና ስልቶችን ያካተተ በመሆኑ ለመምህር በጣም ጠቃሚ መሣሪያ ነው። መምህር ከተመደበው ጊዜ ጋር አገናዝቦ ለሚያዘጋጀው የትምህርት እቅድ ተሟልቶ የቀረበ የጽሑፍ ማስረጃ ነው ማለትም ይቻላል።

ስለዚህ የ8ኛ ክፍል የኅብረተሰብ ሳይንስ መምህር መምሪያ አራት ምዕራፎችን ያካትታል። እያንዳንዱ ምዕራፍ በንዑሳን ምዕራፎች የተከፋፈለ ነው። እያንዳንዱ ንዑስ ምዕራፍ ደግሞ ለማስተማሩ ሥራ ምቹ የሆኑ የትምህርት ርዕሶች አሉት። እያንዳንዱ ንዑስ ምዕራፍ ደግሞ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች፣ ዝርዝር ይዘቶች፣ የትምህርቱ አጭር መግለጫዎች፣ ለትምህርቱ አቀራረብ የሚጠቅሙ ዘዴዎች፣ የማስተማሪያ መሣሪያዎች፣ የትምህርቱ ቅድመ ዝግጅቶች አቀራረብና የምዘና ስልቶች ያጠቃለለ ነው። ከእነዚህ ዝርዝር መረጃዎች አኳያ የትምህርቱ አሰጣጥ ተማሪ ተኮር ስለመሆኑ መምህራን ሊገነዘቡ ይገባል። ስለዚህ የእርስዎ ዋነኛ ተግባር ለተማሪዎች መመሪያ መስጠት፣ አሠራሩን ማሳየትና ያላሰለሰ ክትትል ማድረግ ነው። በሌላ አገላለጽ የተማሪው ተግባር “እየሠሩ መማር” ከሚለው መርህ አንፃር በመማር ማስተማሩ ሂደት ውስጥ የነቃ ተሳትፎ ማድረግ ነው። የምዘና ስልቶችም እየሠሩ መማር የሚለውን መርህ ከሚያካትቱት አሳታፊ ዘዴዎች ጋር የተገናዘቡ ናቸው።

መምህር በማስተማር ሥራ ላይ ተሠማርተው እንደተገነዘቡት ሁሉ የመማር ማስተማር ዘዴዎች ተለዋዋጭ ናቸው። የተመረጠው የትምህርት ርዕስ በዚህ መመሪያ ውስጥ ከተጠቀሙት የመማር ማስተማር ዘዴዎች በአንዱ፣ በሁለቱ ወይም ከዚያ በላይ በሆኑት

ሊቀርብ ይችላል። ይሁን እንጂ የሚጠቀሙበት የመማር ማስተማር ዘዴ ወይም ዘዴዎች አሳታፊ የትምህርት አቀራረብ ስልትን የሚያጎለብቱ መሆናቸውን በአግባቡ መገንዘብ ይገባዎታል። የምዘና ስልቶችም በእነዚህ ዘዴዎች ላይ የተመሠረቱ መሆን አለባቸው። አሳታፊ ዘዴዎችን ለምን እንጠቀማለን? ምክንያቱም እነዚህ ዘዴዎች በየንዑስ ርዕሱ መጨረሻ በተማሪው ላይ እንዲያመጣ የተተለመውን የባህርይ ለውጥ የሚያጎለብቱ በመሆናቸው ነው።

ከላይ ከቀረበው ዝርዝር ሃሳብ አንፃር የጎበዘተሰብ ሳይንስን በመጀመሪያ ደረጃ በምን እንደምናስተምር የሚገልጹትን ጠቅላላ ዓላማዎችና አጥጋቢ የመማር ብቃቶች ማወቅ ይኖርቦታል። ከዚህም በላይ በ8ኛ ክፍል ጎበዘተሰብ ሳይንስን በማስተማር መገኘት ያለበትን ውጤት፣ የተከታታይ ምዘናንና በየርዕሱ ማጠቃለያ ላይ መሰጠት ያለበትን ሙከራ(ቴስት) ትርጉም መገንዘብ አለብዎት።

የጎበዘተሰብ ሳይንስ አጠቃላይ ዓላማዎች

የጎበዘተሰብ ሳይንስ ትምህርት በኢትዮጵያ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በሁለተኛው እርከን ከሚሰጡት የትምህርት ዓይነቶች አንዱ ነው።

- የጎበዘተሰብ ሳይንስ ተማሪዎች ስለአገራቸው፣ ስለአገገራቸው ከዚያም አልፎ ስለ ዓለም ምጣኔ ሀብት፣ ፓለቲካዊና ሕጋዊ ሥራዓቶችና ተቋማት እንዲያውቁ ያደርጋል።
- ተማሪዎች ኃላፊነት ተሰምቷቸው በማጎበዘት ሕይወት ውስጥ ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ እኩልነትን፣ ፍትህን እንዲያከብሩ፣ መቻቻልንና አርበኝነትን እንዲያጎለብቱ፣ ለአገራቸው ታማኝ ሆነው የአገር ፍቅር ስሜት እንዲኖራቸው የአመለካከት ባህርይ ለውጥን ያዳብራል።
- ተማሪዎች የምንኖርባትን መሬት፣ ጥንታዊ መንግሥታትን፣ ገፀ ምድርን የሚለውጡ ኃይሎችንና ሕዝባዊ ጉዳዮችን እንዲያውቁና እንዲረዱ ያደርጋል።

የመማር ማስተማር ዘዴዎች

የመማር ማስተማር ዘዴዎች መምህር የሚያስተምሩትን ትምህርት ወደ ተማሪዎች ለማስተላለፍ ወይም ተማሪዎች በመሳተፍ እንዲማሩ የሚደረጉባቸው ዘዴዎች ናቸው። በመሠረቱ የመማር ማስተማር ዘዴዎች መምህራን የሚያቀርቡትን ትምህርት ከሚያዘጋጁበት፣ የትምህርቱን ግቦች ለመምታት ከሚጠቀሙባቸው ስልቶች ወይም ክህሎት፣ የትምህርት ዓይነት፣ የመስተማሪያ መሣሪያዎች ወይም ከማንኛውም የትምህርቱን ግብ ሊያንፀባርቁ ከሚችሉ አግባብ ካላቸው ጠቃሚ ነገሮች ጋር የተቆራኙ ናቸው። ዘዴዎች ለማስተማር የሚያስፈልጉ አጠቃላይ ዓላማዎችንና ግቦችን፣ የትምህርት ርዕስ መረጣን፣ ግቦችን ለማስፈጸም የሚረዱ የትምህርት ርዕሶችንና የተግባር ቅደም ተከተሎችን፣ የመማር ተግባር ስኬትን፣ የስኬቱ ግብ መምታትን ወይም አለመምታትን መገምገምን ያጠቃልላሉ።

የማስተማር መማር ዘዴዎች ጠንካራና ደካማ ጎኖች መገለጫ ሆነጠረዥ

ዘዴ	ጠንካራ ጎን	ደካማ ጎን
<p>ጥያቄና መልስ (Question & Answer)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • የሚከተሉትን የሚያጠቃልሉ ልዩ ልዩ ዓይነት ጥያቄዎች ለመጠቀም ይረዳል። እነሱም፡- • ጠቅላላ ጥያቄዎች(general questions) • ከተለያዩ አማራጭ መልሶች አሰጣጥ ጋር የተጎዳኙ ጥያቄዎች(Divergent questions) • ከማነፃፀር ጋር የተያያዙ ጥያቄዎች(Probing questions) • ከምክንያታዊነት ጋር የተገናዘቡ ጥያቄዎች • ጥያቄዎቹ ትምህርት ከመጀመሩ በፊትና ትምህርቱ ቀርቦ ከተገባደደ በኋላ በአግባቡ ጥቅም ላይ ይውላሉ። 	<ul style="list-style-type: none"> • መምህራን ከበቂ በላይ በጥያቄዎች መጠቀም መቻላቸው • በአውቀት፣ በግንዛቤና በመሳሰሉት ላይ የሚመሠረቱት ጥያቄዎች ውስን አለመሆናቸው • ጥያቄዎቹን መመለስ የሚያቅታቸው ተማሪዎች ቅር መሰኘት ወይም መሸማቀቅ
<p>ገለጻ (explanation)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • የትምህርት ርዕሱን የሚገልጹ በቂ ቃላት መጠቀም ያስችላል። • ተማሪዎች ትኩረት በተሰጠው የትምህርት ርዕስ ላይ አስፈላጊውን መረጃ ማግኘት ይችላሉ። 	<ul style="list-style-type: none"> • ሁልጊዜ ተማሪዎች ከመምህር መረጃ እንዲጠብቁ ማድረግ • ተማሪዎች በአብዛኛው አዳማጮች እንዲሆኑ ማድረግ።
<p>ውይይት (discussion)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • የሀሳብ ልውውጥ እንዲኖር ያደርጋል። • እያንዳንዱ ተማሪ በንቃት እንዲሳተፍ እድል ይሰጣል • ተማሪዎች የማገናዘብና ምክንያታዊ የመሆን አቅም እንዲኖራቸው ያደርጋል። • ማስተማር የሁለት-ዮሽ ግንኙነት መሆኑን ያረጋግጣል 	<ul style="list-style-type: none"> • ደካማ ተማሪዎች ላይ ትኩረት አለማድረግ • በጣም ጥቂት ፈጣን ተማሪዎች ውይይቱን መቆጣጠራቸው • ደክም ያሉት ተማሪዎች

ዘዴ	ጠንካራ ጎን	ደካማ ጎን
		<p>በመምህር ካልተጎተጎቱ በስተቀር መዳከማቸውና መፍቻዎቻቸው</p>
<p>ምልክታ (demonstration)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • የሚቀርበው ትምህርት ተጨባጭ እንዲሆን ይረዳል • የተመረጠና ለእይታ የሚበቃ መረጃ ላይ በመመሥረት የትምህርቱን ርዕስ በቀላሉ ለማቅረብ ያስችላል። 	<ul style="list-style-type: none"> • የትምህርቱ ርዕስ የሚያጠቃልላቸውን በሙሉ አለማካተቱ • ተማሪዎች ለእይታ በቀረበው ማቴሪያል ላይ ብቻ እንዲያተኩሩ ማድረግ
<p>እውነትን ፈልጎ የማግኘት ዘዴ (Inquiry teaching learning method)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • በመማር ማስተማሩ ወስጥ ተዋናይ የሆኑትን ተማሪዎች በከፍተኛ ደረጃ እንዲሳተፉ ያደርጋል • እንደሳይንሳዊ ዘዴ ግትር ባይሆንም በስልት መልስ ለማግኘት ጥረት የሚያደርግ ዘዴ ነው። ይኸውም ተማሪዎች ለጥያቄዎች ወዲያውኑ መልስ ከመስጠት ይልቅ ሌሎች ጥያቄዎች በማንሳት የበለጠ እንዲመራመሩ ያደርጋል። ተማሪዎች ወድያውኑ እውነት ነው ብለው ከሚያረጋግጡ ይልቅ እውነትን ፈልገው ማግኘቱ ላይ እንዲያተኩሩ መንገድ ይከፍታል። • ተማሪዎችን ችግርን ለመፍታት የተለያዩና በርካታ አማራጮችን እንዲጠቀሙ ነፃ ያደርጋቸዋል። • ተማሪዎች ከፍተኛ የውስጥ መነሳሳት እንዲኖራቸው ያደርጋል። ትምህርትን እየተደሰቱና እየጓጉ እንዲቀስሙ በር ይከፈታል። 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎችን ከእውነታው ጋር ለማገናኘት ያለው ብቃት አዝጋሚ መሆኑ • በተወሰነ ጊዜ ሊሸፈን የተያዘ የትምህርት ርዕስ እንዳይሸፈን ማንተቱ • ዘዴው ለየት ያለ እውቀት መጠየቁ፣ ይኸውም የመመራመር፣ የመተንተን፣ የማጠቃለልና የመዘገብ ክህሎት እንዲኖር መፈለጉ

ዘዴ	ጠንካራ ጎን	ደካማ ጎን
ችግር ፈቺ የማስተማር ዘዴ (Discovery teaching method)	<ul style="list-style-type: none"> • ክፍተኛ የተማሪዎች ተሳትፎ ይታይበታል • ሰፊ ጽንሰ ሃሳቦችንና መርሆችን ለመገንዘብ ከማበረታታቱም በላይ ከሌሎች ተማሪዎች ጋር አብሮ የመሥራት ችሎታን ያሳያል። • ችግር ፈቺ የማስተማር ዘዴ የመምህሩን ድጋፍ የሚፈልግ ሲሆን ተማሪዎች አብሮ የመሥራትና ችግር የመፍታት ዘዴን እንዲለማመዱ ያደርጋል 	<ul style="list-style-type: none"> • ሰፊ የትምህርት ርዕስ ለመሸፈን ያለው ብቃት ደካማ መሆኑ • የመወዳደር ስሜትን ስለሚቀንስ ተማሪዎች ፍዝ እንዲሆኑ ማድረግ • አብሮ ከመሥራት ባሻገር በተማሪዎች መካከል የውድድር ወይም የመጫካካር ስሜት አለመፍጠሩ
የቡድን ንግግር ዘዴ (የመተባበርና የመጫካካር የማስተማር ዘዴ) (Group project method)	<ul style="list-style-type: none"> • ለቡድን ሥራ መነሳሳትንና መሳተፍን ያበረታታል ወይም ሁኔታዎችን ያመቻቻል • በተማሪዎች መካከል የመደጋገፍ መንፈስን ያጠናክራል • ተማሪዎች የሥራቸውን የመጨረሻ ውጤት ለማወቅ የበለጠ ጥረት እንዲያደርጉ ያበረታታል። 	<ul style="list-style-type: none"> • ጊዜ መፍጀቱ • የገንዘብ ወጪ መጠየቁ • እጅግ አስተማማኝ የክፍል አመራር ከሌለ በርካታ የሥነ ምግባር ጉድለት መፍጠሩ

ተከታታይ ምዘና መከራ

ተከታታይ ምዘና

ተከታታይ ምዘና ስለተማሪዎች እውቀት፣ ክህሎትና አመለካከት ከተለያዩና ከበርካታ ምንጮች መረጃ የመሰብሰብና የመተንተን ሂደት ነው። ተከታታይ ምዘና የሚከናወነው ተማሪዎች የሚያውቁትን፣ በአንድ ነገር ላይ ያላቸውን ጥልቅ ግንዛቤና ክብረት እውቀት አንጻር ሊተገበሩ የሚችሉትን ለማወቅና ለማሳልበት ነው። ተከታታይ ምዘና ግቡን የሚመታው የተከታታይ ምዘናው ውጤቶች የትምህርቱን ሂደት ማሻሻል

ሲያስችሉ ነው። ስለዚህ ተከታታይ ምዘና የተማሪዎች የመማር ሂደት አካል ሲሆን የሚከተሉትን ያካትታል፡-

- ስለተማሪዎች የትምህርት ክትትል መረጃ ይሰጣል
- የማስተማር መማሩን ሂደት ለማሻሻልና ለማረጋገጥ ትችሉ ዘንድ መረጃዎችን በመተንተን ላይ እንድታተኩሩ ያደርጋል።
- ተማሪዎች የሚጠበቁባቸውን ግቦች ማሳካታቸውን መረጃ ይሰጣል።
- ትምህርታዊና ተቋማዊ መሻሻል እንዲደረግ ፍንጭ ይሰጣል
- የተደረጉት ለውጦች በተማሪዎች የመማር አቅም ላይ ያመጡትን መሻሻል መገምገም ያስችላል፤

በአጠቃላይ የመማር ሂደት የተማሪ ተኮር ሥነ ዘዴ የመጨረሻ ትኩረትና ግብ ነው። በዚህ ምክንያት ተከታታይ ምዘና ተማሪ ተኮር የትምህርት ሥነ ዘዴ እንዲዳብር ቁልፍ ሚና ይጫወታል።

የተማሪዎችን የትምህርት አቀባበል ሲከታተሉ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ማተኮር አለብዎት፡-

- ተማሪዎች ምን ተምረዋል፣ ከተማሩት ውስጥ ምን ያህል አውቀዋል? ምን ክህሎትን አዳብረዋል? ምንስ ያህል የአስተሳሰብ ወይም የአመለካከት ለውጥ አምጥተዋል?
- አስተምራ ለመድረስ ያስብኩበትን ግብ ከመምታት አኳያ ምን ያህል ተሳክተዋል?

በርካታ ዓይነት ተከታታይ ምዘናዎች ቢኖሩም አሁን የምናተኩረው በተማሪ ተከታታይ ምዘና ላይ ነው። የተማሪ ተከታታይ ምዘና የሚከተሉትን ለማወቅ በጣም ጠቃሚ ነው።

- ተማሪዎች ምን ያህል እውቀት እንደቀሰሙ።
- የተማሪዎች ክህሎት ምን ያህል መሻሻሉንና መጎልበቱን።

- ተማሪዎች ሥራ ለመሥራት ስላላቸው አቅምና በአቅማቸው ምን ያህል መጠቀም እንደሚችሉ።
- ተማሪዎች ስለሥራ ትጋታቸው ያላቸው ስሜት ወይም ተነሳሽነት ወይም በአጠቃላይ ስላላዩት የአመለካከት ለውጥ።

የተከታታይ ምዘና ተግባራት ምን ምን ናቸው?

- ለተማሪዎች ምን ያህል መማር እንዳለባቸው ማሳወቅ
- ተማሪዎች ምን ያህል ጠንክሮ በመሥራት ላይ ስለመሆናቸው ማስገንዘብ
- በትምህርቱ ምዕራፍ መገባደጃ ላይ ተማሪዎች ጠንክረው ስለመሥራታቸው ማመልከት
- የተማሪዎች ክህሎትና የአመለካከት ለውጥ የደረሰበትን ደረጃ መጠቀም

እርስዎ የትምህርቱን ሂደት እንዴት መከታተል ይችላሉ?

- ዕለት በዕለት በሚያደርጉት ምልክታ
- ተከታታይና ዱብዳ መክራዎች(ቴስቶች) በመስጠት
- የኛሮጀክት ሥራና የመሳሰሉትን በማዘጋጀት ተማሪዎች በቡድን ሆነው እንዲሠሩ በማድረግና ያገኙትን ውጤት በመገምገም

በተከታታይ ምዘና እነማን መሳተፍ አለባቸው?

- መምህራን
- ተማሪዎች
- ወላጆች
- የትምህርት ባለሙያዎች

ሙከራ/ፈተና

ከትምህርት አንጻር መክራ ሥርዓት ባለው መንገድ የአንድን ሰው እውቀት፣ ክህሎት፣ አመለካከትና ሌሎች ተጓዳኝ የባህሪ ለውጦችን የመለካት ሂደት ማለት ነው። በርካታ የመክራ ዓይነቶች አሉ።

መምህራን የተማሪዎቻቸውን የመማር ችሎታ ለመቃኘት መከራዎች ይሰጣሉ። ከዚህም በላይ ተማሪዎች አንዱን የትምህርት ርዕስ ምን ያህል በብቃት ተምረው መገንዘባቸውን ለማወቅ መከራዎች እንዲሰጡ ይደረጋል።

ደረጃቸውን የጠበቁ መከራዎች/ፈተናዎች

አብዛኞቹ በጽሑፍ የሚቀርቡና ተማሪዎች የሚወስዷቸው መከራዎች ደረጃቸውን የጠበቁ ናቸው ተብሎ ይታመናል። አንድ መከራ ጥቅም ላይ ከዋለ በኋላ ተከልሶና በድጋሚ ጥቅም ላይ ውሎ ተመሳሳይ ውጤት ሲያስመዘግብ እንዲሁም የወሰዱት ተማሪዎች ተመሳሳይ አማካይ ውጤት ሲያስመዘግቡ መከራው ደረጃውን የጠበቀ ነው ማለት ይቻላል። የአንድ መከራ ጥራት በሦስት ዋና ዋና ደረጃዎች ይወሰናል። እነሱም፡-

- መከራው የትምህርቱን ግብ የመምታት አቅሙ(Validity)
- ተአማኒነቱ(reliabiligy)
- ተፈጻሚነቱ(practicality) ናቸው

የትምህርቱን ግብ የመምታት አቅሙ፡- አንድ መከራ ሲለካው የተገመተውን ግብ መለካት ሲችል

ተአማኒነት፡- በመከራው ላይ የተገኘው ተከታታይ ውጤት ተመጣጣኝ ሲሆን ተአማኒነትን ለማረጋገጥ አንድ መከራ ለአንድ ቡድን በተደጋጋሚ ሊሰጥ ይችላል። በተሰጠበት ጊዜ ሁሉ በጣም የተቀራረቡ ውጤቶች ሊመዘገቡ ከቻሉ መከራው በጣም ተአማኒ ወይም አስተማማኝ ነው ማለት ይቻላል።

ተፈጻሚነት፡- መከራው የሚጠይቀው ወጪ ከአቅም ጋር መገናዘብንና የሚሰጥበት አካባቢን ምቹነት ይመለከታል። በአንፃሩ መከራው ከፍተኛ ወጪና ትጋት የማይጠይቅ ከሆነ ተፈጻሚነቱ ከፍተኛ ይሆናል። መከራውን ለማዘጋጀት ብዙ ወጪና ትጋት የሚጠይቅ ከሆነ ተፈጻሚ ሊሆን አይችልም። የሚመዘገበው ውጤትም

ለመተንተን አስቸጋሪ ከሆነ የሙከራው ተፈጻሚነት አስተማማኝ አልነበረም ማለት ይቻላል።

የሙከራ ዓይነቶች

አብዛኞቹ ሙከራዎች አንድ ወይም ከአንድ በላይ ባህሪያት እንዲለኩ ተደርገው ይዘጋጃሉ። እነዚህ ባህሪያት የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ።

- የመማር ችሎታ
- የትምህርት ውጤት
- ዝንባሌና ፍላጎት

በመማር ሂደት ላይ የተመሠረቱ ሙከራዎች፡- በአቅም ላይ የተመሠረቱ ሙከራዎች ሲሆኑ አንድ ተማሪ የማወቅ ብቃቱን ተጠቅሞ ወደፊት ምን ያህል መሥራት እንደሚችል የሚጠቁሙ ናቸው። እነዚህ ሙከራዎች አንዳንድ ጊዜ የብስለት ሙከራዎች፣ የአእምሮ ችሎታ ሙከራዎች፣ የአከዳሚክ ዝንባሌ ሙከራዎች በመባል ይታወቃሉ።

የመማር ብቃት ሙከራ፡- ይህ ዓይነቱ ሙከራ ደረጃቸውን በጠበቁ ተግባራት ወይም ጥያቄዎች ላይ የተመሠረተ ነው። ተማሪው በሕይወት ዘመኑ በመደበኛ ትምህርት ወይም ከመደበኛ ትምህርት ውጭ ያገኘውን እውቀትና ክህሎት እንዲያሳይ ይረዳል።

ውጤት ላይ ያተኮረ ሙከራ፡- አንድ ተማሪ ካለው ጠቅላላ እውቀት ይልቅ አንድ የትምህርት ርዕስ በክፍል ውስጥ ተምሮ ምን ያህል እውቀት እንዳገኘ ይለካል። ከሌላው የሙከራ ዓይነት በበለጠ ትምህርት ቤቶች ውጤት ላይ ባተኮረ ሙከራ ይጠቀማሉ።

አብዛኞቹ በአንደኛ ደረጃም ሆነ በሁለተኛ ደረጃ ወይም በኮሌጅ የሚያስተምሩ መምህራን የተማሪዎችን የትምህርት ክትትል ለማወቅ ውጤት ላይ ያተኮሩ ሙከራዎች ይሰጣሉ።

የትምህርት አቅድ ናሙና

የትምህርት ቤት ስም _____

ቀን _____

የመምህር ስም _____

የትምህርት ዓይነት _____

ክፍል _____ 8ኛ _____

የክፍለ ጊዜ ርዝማኔ 45 ደቂቃዎች

ምዕራፍ _____ 1 _____

ንዑስ ክፍል _____

የክፍለ ጊዜ ብዛት _____ 1 _____

የትምህርቱ ርዕስ:- ኢንዱስትሪ አብዮትና አጀማመር ውጤት

ተማሪዎች ይህን ክፍለ ጊዜ ካጠናቀቁ በኋላ:-

- የኢንዱስትሪ አብዮትን ምንነት ይገልጻሉ፤
- የኢንዱስትሪ አብዮት የት እንደተጀመረ ይለያሉ ይገልጻሉ።

ቀን	የሚወስደው ጊዜ	የትምህርቱ ርዕስ ወይም ደዘት	የመምህር ተግባር	የተማሪ ተግባር	የማስተማሪያ መሣሪያዎች	አስተያየት
ሰኞ	12 ደቂቃዎች	• የኢንዱስትሪ አብዮት ምንነት	• ተማሪዎችን የሚከተለውን ዓይነት ጥያቄ ጠይቁ • የኢንዱስትሪ አብዮት ምንድነው?	• ጥያቄውን ለመመለስ በቡድን ይወያያሉ። • የጥያቄው መልስ በነፃ ይነግራል።	• የኢንዱስትሪ አብዮት አጀማመር የሚመለከቱ ሥዕሎች፤	ከገጽ - እስከ -
	10 ደቂቃዎች	• የኢንዱስትሪ አብዮት አጀማመር	• ስዕሎችን ፎቶ ግራፎችንና ካርታ በመጠቀም የኢንዱስትሪ አብዮት መቼና የት እንደተጀመረ ይግለጽ።	• መልሱን በጥቁር ስሌዳ ላይ ይጽፋል።	• ፎቶግራፎች ካርታዎች	ከገጽ - እስከ -

ቀን	የሚወሰደው ጊዜ	የትምህርቱ ርዕስ ወይም ደዘት	የመምህር ተግባር	የተማሪ ተግባር	የማስተማሪያ መሣሪያዎች	አስተያየት
	10 ደቂቃዎች	<ul style="list-style-type: none"> • መቼና የት 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች በተሰጣቸው ገለጻ ላይ ውይይት እንዲያካሂዱ ማድረግ። 	<ul style="list-style-type: none"> • በውይይቱ የነቃ ተሳትፎ ያደርጋል፣ መልሶችን ይሰጣሉ። 		<p>ከገጽ - እስከ -</p>
	13 ደቂቃዎች		<ul style="list-style-type: none"> • የክፍልና የቤት ሥራዎችን መስጠት። • የአለቱን ትምህርት ማጠቃለል። 	<ul style="list-style-type: none"> • ማስታወሻ ይወስዳል • ባልገባው ላይ ጥያቄ ያቀርባል • ለሚከተሉት መልስ ይሰጣል <ul style="list-style-type: none"> - ኢንዱስትሪ አብዮት የተጀመረበትን ጊዜ - የኢንዱስትሪ አብዮት የተጀመረበትን ሀገር ስም 		<p>ከገጽ - እስከ -</p>

**የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
ትምህርት ሚኒስቴር**

**ህብረተሰብ ሣይንስ በመማር ከየክፍል ደረጃው
የሚጠበቅ አፕጋቢ የመማር ብቃት ደረጃ
8ኛ ክፍል**

የሀብረተሰብ ሣይንስ የ8ኛ ክፍል አጥጋቢ የመማር ብቃት

	8ኛ ክፍል
ህዝብ	<ul style="list-style-type: none"> • በዓለም ላይ ያሉ አህጉራትን መገኛ መጠቀም፤
	<ul style="list-style-type: none"> • የዓለም ህዝቦችን ታሪክ፣ቋንቋ እና ሐይማኖት ማብራራት፤
	<ul style="list-style-type: none"> • የራሳቸውን ጥንታዊ ሥልጣኔ፣ቅርስና ባህል በሌላው ዓለም ከነበረው ጋር ማስተሳሰር፤ • በኢንዱስትሪው አብዮት እና ባስተላለፉት ውጤት ላይ ውይይት ማድረግ፤ • አፍሪካውያን ቅኝ ግዥነትን ለመቋቋም ያደረጉትን ትግል ማድነቅ፤
	<ul style="list-style-type: none"> • በዓለም ላይ ለህዝቦች አሰፋፊር፣ አኗኗር እና ሥርዓት ልዩነት ምክንያት የሆኑ እንደ መሬት ገፅታ፣ የተፈጥሮ ሃብትና የአየር ንብረት ወዘተ መተንተን፤
	<ul style="list-style-type: none"> • የካርታ ላይ የተሰጠ መረጃን በመጠቀም ርቀትንና ሥፋትን ማስላት፤

	8ኛ ክፍል
መሪ ተገመ	<ul style="list-style-type: none"> • ውስጣዊ የመሬት ለዋጭ ኃይሎችን መለየትና ማብራራት፤
	<ul style="list-style-type: none"> • በውስጣዊ እንቅስቃሴዎች ምክንያት የሚፈጠሩ የመሬት ገፅታዎችን መግለፅ፤
	<ul style="list-style-type: none"> • በኢትዮጵያ የሚገኙ ዋና ዋና የመሬት ገፅታዎችን ከውስጠ መጥ/ውስጣዊ/ ኃይሎች ጋር ማቀናጀት፤
	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች በአካባቢያቸው በባም የተለመዱ የመሬት ሽርሽራ መንስኤዎችን ለይተው ማረጋገጥ፤
	<ul style="list-style-type: none"> • የደለሌ አለቶችን መጓጓዣና ክምችት ሂደት ማብራራት፤
	<ul style="list-style-type: none"> • በዓለም ላይ ልዩ የሆኑ የመሬት ገፅታዎችን ማመልከት፤

8ኛ ክፍል	
ሥነ ምህዳር እና ተግዳሮቶቹ (ፈታኝ ሁኔታዎች)	ሥነ ምህዳር እና ተግዳሮቶቹ
	<ul style="list-style-type: none"> • በዓለም ላይ የተጋረጡ ዋና ዋና የዕድገት፣ የአፈርና የአየር ችግሮችን መለየት
	<ul style="list-style-type: none"> • ዋና ዋና የአየር፣ የዕድገት እና አፈር መንከባከቢያ ዘዴዎችን መለየትና መመዘን • የአየር ንብረት በህዝብ በዕድገት፣ በውሃ እና በዱር እንስሳት ላይ ያለውን ተፅዕኖ መተንተን፤
ሥነ ምህዳር እና ተግዳሮቶቹ (ፈታኝ ሁኔታዎች)	<ul style="list-style-type: none"> • የመሬት መራቆት የሚስከትለውን ዋናዎች ችግር መለየት፤
	<ul style="list-style-type: none"> • ተገቢውን የተፈጥሮ ሃብት ጥበቃ ዘዴ መምረጥና ተግባራዊ ማድረግ፤ • ዋናዎች የበካይ ዓይነቶችን መለየት፤ • ዋና ዋና የብክለት መንስኤዎችን ማበራራት፤ • ብክለት የሚያደርሰውን ከባድ ጉዳት ለመቀነስ በሃገሮችና በዓለም አቀፍ ድርጅቶች ሊወሰዱ የሚገባቸውን የማስተካከያ ርምጃዎች መገንዘብ፤
ሥነ ምህዳር እና ተግዳሮቶቹ (ፈታኝ ሁኔታዎች)	<ul style="list-style-type: none"> • ተገቢውን የተፈጥሮ ሃብት ጥበቃ ዘዴ መምረጥና ተግባራዊ ማድረግ፤ • ዋናዎች የበካይ ዓይነቶችን መለየት፤ • ዋና ዋና የብክለት መንስኤዎችን ማበራራት፤ • ብክለት የሚያደርሰውን ከባድ ጉዳት ለመቀነስ በሃገሮችና በዓለም አቀፍ ድርጅቶች ሊወሰዱ የሚገባቸውን የማስተካከያ ርምጃዎች መገንዘብ፤
	<ul style="list-style-type: none"> • ተገቢውን የተፈጥሮ ሃብት ጥበቃ ዘዴ መምረጥና ተግባራዊ ማድረግ፤ • ዋናዎች የበካይ ዓይነቶችን መለየት፤ • ዋና ዋና የብክለት መንስኤዎችን ማበራራት፤ • ብክለት የሚያደርሰውን ከባድ ጉዳት ለመቀነስ በሃገሮችና በዓለም አቀፍ ድርጅቶች ሊወሰዱ የሚገባቸውን የማስተካከያ ርምጃዎች መገንዘብ፤

8ኛ ክፍል	
ሀዘባዊ ጉዳዮች	<p>ሥነ ሀዘብ ነክ ጉዳዮች</p> <ul style="list-style-type: none"> • ለኤች አይቪ/ ኤድስ የሚያጋልጡ ሁኔታዎችን መለየት • በፀረ ኤድስ ክበባት ለመሳተፍ የኃላፊነት ስሜት ማዳበር፤ • ፈጣን የሀዘብ ዕድገትን ለመቀነስ የሚደረጉ ሙከራዎችን መደገፍ፤ • በሥነሀዘብ ፖሊሲ እና በድህነት ቅነሳ መካከል ያለውን ግንኙነት ማብራራት፤
	<p>የደህንነትና የመብት ጉዳዮች</p> <ul style="list-style-type: none"> • የስርዓተ-ዖታ የሚያካትቱ መንገዶችን ማሳየት፤ • መልካም አስተዳደር እና መልካም ያልሆነ አስተዳደር የሚያስከትለውን ጉዳት መለየት፤ • ህገወጥነትን ለመዋጋት የሚያስችል ስሜት ማዳበር፤
	<p>አጋርነትን የማጠናከር ፕሮግራም</p> <ul style="list-style-type: none"> • የተባበሩት መንግስታትን አካላት እና ተግባራት መግለፅ፤ • ዓለም አቀፋዊነት ጽንሰ ሃሳብና የሚያስከትላቸውን ተጽእኖዎችን መለየት፤

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ሣይንስ መርሃ ትምህርት

**የሕብረተሰብ ሣይንስ መርሃ ትምህርት
8ኛ ክፍል**

የሰምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ሣይንስ ትምህርት መማር ማስተማር ውጤቶች

1. ግንዛቤና እውቀት ማዳበር

- የአለም መገኛ፣ ዋና ዋና የአለም መልክዓ ምድሮችን፣ ሀይቶችንና ወንዞችን መለየት
- ዋና ዋና የአለም ቋንቋ ግንደችን መዘርዘር
- ተጠጋግቶና ተበታትኖ ሕዝብ የሰፈረባቸውን የአለም ቦታዎችንና ለዚህም መለያየት አስተዋፅኦ ያደረጉ ጉዳዮችን መገንዘብ
- የኢንዱስትሪ አብዮትና እድገት ያመጣቸውን ለውጦች
- የአፍሪካ ሕዝቦች ፀረ ቅኝ ግዛት ትግል ታሪክን
- ገፀ ምድርን የሚለውጡ ሀይሎችንና ውጤቶቻቸውን
- አግባብነት የሌለው የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀም መንስኤዎችና ውጤቶችን
- ዋና ዋና የውሃና የአየር በካዮችና መከላከያ መንገዶችን
- የዓለም ሙቀት መጠን መጨመር መንስኤዎችና ውጤቶችን ማብራራት
- የወጣትን ወንጀለኛነት መገለጫዎችና መከላከያዎችን መዘርዘርና መከላከል
- የተመድ ዋና ዋና ተግባርና መተዳደሪያ ደንቦችን እንዲሁም የአለም አቀፋዊነት ምንነትን
- ፈጣን የሕዝብ ዕድገትን ለመቀነስ የሚረዱ የተቀረፁ ስልቶችን
- የአለም ሙቀት መጨመር በሰው ልጆች፣ በእጦታና በእንስሳት ላይ የሚያመጣውን ተፅዕኖ
- የካርታ መስፈርት ለዋውጦ መስራትን
- በመሬት ላይ ርቀትንና መደበኛ ቅርፅ ያላቸውን ገፅታዎችን ስፋት ከካርታ ላይ ያሰላሉ
- የተመድ ዋና ዋና አካላትን መዘርዘርን
- በት/ቤት የሚነሱ ግጭቶችንና አላስፈላጊ ድርጊቶችን እንዴት እንደሚፈቱና ሪፖርት እንደሚያደርጉ ማወቅን

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

2. ክህሎታቸውንና ችሎታቸውን ማሳደግ

- በካርታ ላይ የቦታዎችን ርቀትና ስፋት መለካትን
- የሰባቱ አህጉራት ካርታዎች አስመስሎ መስራትን

3. አመለካከታቸውንና ዝንባሌያቸውን ማጎልበት

- ጥንታዊ የአለም ስልጣኔ ቦታዎችን መለየትና ማድነቅ
- ኤች አይ ቪ ኤድስን (HIV/AIDS) ን መዋጋት፣ የስነ ሕዝብንና የጾታ እኩልነትን ማስፋፋት
- የጥንታዊ ስልጣኔ ለአሁኑ ዓለም ያበረከቱትን አስተዋፅኦ ያደንቃሉ
- አፍሪካዊያን ለፀረ ቅኝ አገዛዝ ያደረጉትን ትልግና ላገኙት ውጤት ትልቅ ቦታን ይሰጣሉ።
- ከኢንዱስትሪ አብዮት እንዴት አዳዲስ ሀሳቦች እንደተገኙ
- ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር ለሚኖሩ ወገኖች ተፈላጊውን እንክብካቤና ድጋፍ የሚያደርጉ ግለሰቦችን አርአያ አድርገው ይከተላሉ
- ሴቶችን ለስልጣን ማብቃትና የድህነት ቅንሳ ሚያመጣውን ጠቀሜታ ይቀበላሉ
- በአካባቢያቸው በሚደረጉ የተፈጥሮ ሀብቶች ጥበቃና እንክብካቤ የበኩላቸውን ጥረት ያደርጋሉ።

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

ምዕራፍ አንድ፡- የምንኖርባት መሬት (25 ክ/ጊዜያት)

አጠቃላይ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህ ምዕራፍ ፍፃሜ በኋላ ተማሪዎች፡-

- መገኛ ቦታዎችንና ዋና ዋና የዓለም መልክዓ ምድሮችን ይገልጻሉ፤ እንዲሁም የዓለም ዋና ዋና ቋንቋዎችን ይገልጻሉ፤
- ጥንታዊ የዓለም የስልጣኔ ቦታዎችን ይለያሉ፤ ያደንቃሉ፤
- ሕዝብ ተጠጋግቶና ተበታትኖ የሰፈረባቸውን የአለም ቦታዎችና ለዚህም መሆን አስተዋፅኦ ያደረጉ ጉዳዮችን ይለያሉ፤
- የኢንዱስትሪ አብዮት አጀማመርና ውጤቶችን ይዘረዝራሉ፤
- የአፍሪካ ሕዝቦች ፀረ ቅኝ አገዛዝ ታሪክን ትግል ሂደትንና ውጤቱን ያብራራሉ፤
- አዳዲስ ሀሳቦች እንዴት እንደተገኙና ምንነታቸውን ይገልጻሉ፤

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<p>ተማሪዎች ከዚህ ምዕራፍ በኋላ፡-</p> <ul style="list-style-type: none"> • የሰባቱን አህጉራት ካርታ አስመስለው ይሰራሉ፡፡ • የአህጉራትን አንፃራዊ መገኛ ይገልጻሉ፡፡ • የአለም አህጉራትን ስፋት ያወዳድራሉ ፡፡ • የአለም ከፍተኛና ዝቅተኛ ቦታዎችን ይለያሉ፡፡ • የአለም ታላላቅ ሀይቆችና ወንዞችን ይለያሉ፡፡ 	<p>1. የምንኖርባት መሬት 1.1. አህጉራት (አንፃራዊ መገኛቸውና መጠናቸው) (3 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የአህጉራት ዋና ዋና መልክአምድሮች • መልክአምድሮች፡- ከፍተኛ ተራሮች (ምሳሌ ኢቮረስት ተራራ፣ ብላንክ ተራራ)፣ ዝቅተኛ ቦታዎች (ምሳሌ ሙት ባህር) 	<ul style="list-style-type: none"> • የአለም ካርታን በሰሌዳ ላይ መሳልና ከዚያ ላይ የአህጉራቱን መገኛ በማመልከት ባለፈው ዓመት የተማሩትን መከለስ፡፡ ተማሪዎቹም ይህንን ካርታ በመሳል የአህጉራቱን ስም ይፅፋሉ፡፡ ቀጥሎም ተማሪዎቹ ካርታውን በማየት የአህጉራቱን መጠን ያወዳድሩ፡፡ • ቀጥሎ ተማሪዎቹ በአለም ላይ ታላላቅ ተራሮችን ይጥቀሱና በካርታቸው ላይ ምልክት ያድርጉ፡፡ ከዚያም እንዴት እነዚህ ተራሮች በካርታ ላይ በቀለም

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • በዓለም ላይ በዋናነት የሚነገሩትን የቋንቋ ቤተሰቦችን ይገልጻሉ። • ዋና ዋና የዓለም ቋንቋዎችን መገኛቸውን በካርታ ላይ ያመላክታሉ። • ጥንታዊ የዓለም ስልጣኔዎች ያበረከቱትን አስተዋፅኦ ይገልጻሉ። • ጥንታዊ የዓለም ስልጣኔዎች ያበረከቱትን አስተዋፅኦ ያደንቃሉ። 	<ul style="list-style-type: none"> • ዋና ዋና ወንዞችና ሀይቆች <p>1.2. የዓለም ህዝቦች (7 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የአለም ዋና ዋና ቋንቋዎች • ጥንታዊ የስልጣኔ ቦታዎች ለምሳሌ የግሪክ፣ የሮም፣ የቻይና፣ የፐርሲያ፣ የኢንዳ 	<p>እንደሚመለከቱ ይወያዩ።</p> <ul style="list-style-type: none"> • ቀጥሎም ተማሪዎቹ የዓለምን ታላላቅ ወንዞችንና ሐይቆችን ይጠየቁ ከዚያም በሰሩት ካርታ ላይ ያመልክቱ • ውስን ጥናት፡- በኤቨረስት ተራራ አጠገብ የሚኖሩ ቤተሰብ ላይ ውስን ጥናት ማካሄድ • ውስን ጥናት (ቱሪዝም በቀይ ባህር) • ውይይት ማድረግና በተማሪዎቹ መካከል ያለውን ልዩነት ማየት <ul style="list-style-type: none"> • የአለም ታላላቅ ቋንቋዎችን ለምሳሌ ማንዳሪን፣ እንግሊዝኛ፣ እስፓኒሽ፣ አረቢኛ ወዘተ በተመለከተ ይወያዩ። ተማሪዎቹን እነዚህ ቋንቋዎች የት እንደሚነገሩ እንዲናገሩ ይጠየቁ። ከዚያም የእንግሊዝኛ ቋንቋ ለምን በብዙ አገሮች እንደተዳረሰ ይጠየቁ። • እንግሊዝኛንና ኪስዋሊን ቋንቋዎች የሚናገር አንድ የኩኩዩ ወንድ ልጅ የተመለከተ ውስን ጥናት ማቅረብ። ስዋሊ በአፍሪካ የሚነገርበትን ቦታ እንዲለዩ ማድረግ።

የስምንተኛ ክፍል ህብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የአለም ዋና ዋና ሀይማኖቶችን ይረዳሉ። • ሌሎች ሰዎች ለሚከተሏቸው ሃይማኖቶች ክብር ያሳያሉ። 	<ul style="list-style-type: none"> • የአለም ዋና ዋና ሀይማኖቶች (ቡዲዝም፣ ሂንዱዝም፣ ሽንቱዚም፣ ክርስትና፣ እስልምናና ጁዲዝም) (1 ክ/2ይ) 	<ul style="list-style-type: none"> • ሁለት ጥንታዊ ስልጣኔዎችን በውስን ጥናት ማስተዋወቅ እንርሱም ሮምና ቻይና። እነዚህን ቦታዎች በካርታ ላይም ማመልከት። ስለ ሌሎችም የስልጣኔ ቦታዎች ለምሳሌ የኢንካ፣ ፐርሺያ፣ የግሪክ ስልጣኔዎችን ተማሪዎቹ እንዲያሳዩ ማድረግ። • ተማሪዎቹ ውስን ጥናቱን ካዩ በኋላ በጥንታዊ የስልጣኔ ቦታዎች የተከናወኑ ስራዎችን እንዲወያዩ ማድረግ። • በምስራቅ አፍሪካና ቻይና መካከል ሲካሄዱ የነበሩ ጥንታዊ ንግድ እንቅስቃሴዎች እንዲገልፁ ማድረግ እንዲሁም የቻይናውያን የሸክላ ዕቃዎች በኬንያ ጠረፍ ቦታዎች መገኘትንም እንዲገልፁ ይደረግ። • ተማሪዎች በካርታ ላይ ዋና ዋና ሀይማኖቶች የሆኑትን ማለትም ክርስትና፣ እስልምና፣ ቡዲዝም፣ ሂንዱዝም፣ ሽንቱዚምና ጁዲዝም ስርጭት እንዲያሳዩ መጠየቅ። • የተለያዩ ሀይማኖቶች ተከባብረውና በሰላም አብረው የሚኖሩበት ህብረተሰብ የተመለከተ ምሳሌ ማቅረብ።

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • ሕዝብ በጣም ተጠጋግቶና ተበታትኖ የሚኖርባቸውን የአለም አካባቢዎች ይለያሉ። • የአለም ህዝብ ስርጭት ልዩነት ምክንያቶችን ይለያሉ። 	<p>1.3. የሕዝብ ስርጭትና አኗኗር</p> <p>1.3.1. ሕዝብ ተበታትኖና ተጠጋግቶ የሚኖርባቸው ቦታዎችን ማነጻጸር (3 ክ/ጊዜ)</p> <p>1.3.2. ለአለም ሕዝቦች ስርጭት መለያየት ምክንያቶች (3 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የፊዚካዊ /ፊዚካል/ ምክንያቶች/ተፅዕኖ • የሶሻል ምክንያቶች/ተፅዕኖ 	<ul style="list-style-type: none"> • በቀረበው ምሳሌ ላይ ውይይት ከተካሄደ በኋላ ተማሪዎችን በቡድን በማደራጀት በተለያዩ መንገዶች ማለትም በድራማ፣ ሮል ጫዋታ ...አማካይነት የተረዱበትን አግባብ ማየት • ለተማሪዎች የአለም ሕዝብ ስርጭትን ከዓለም ካርታ ላይ ማሳየት • ከተማሪዎች ጋር ስለዚህ ጉዳይ መወያየትና ለምን እነዚህ ቦታዎች ከፍተኛና ዝቅተኛ የሕዝብ ስርጭት እሊኖራቸው እንደቻለ መጠየቅ • የትኞቹ ፊዚካላዊ ጉዳዮች የሕዝብ ስርጭት ላይ ተፅዕኖ እንደሚያመጡ ተማሪዎችን መጠየቅ። መልሶቻቸውንም በሰሌዳ ላይ መፃፍ • ቀጥሎም በአርክቲክ አካባቢ የሚገኙትን የኢኑይት ቤተሰብ አኗኗር ላይ ውስን ጥናት መመልከት እና የሕዝብ ስርጭት በቀዝቃዛማ በረሀማ አካባቢዎች እንዲመለከቱ ማደረግ • ከዚያም የአለምን ሕዝብ ስርጭት የሚወስኑ ፊዚካላዊ፣ ማህበራዊ ኢኮኖሚያዊ

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • በአለም ላይ የሚገኙትን የተለያዩ ኑሮ ያደንቃሉ። • ኑሮአቸውን ከሌሎች ጋር ያነጻጽራሉ። 	<p>1.3.3. የዓለም ሕዝቦች ኑሮ (Livelihood) (2 ክ/ጊዜ)</p>	<p>ምክንያቶች እንዲወያዩና እንዲዘረዝሩ ማድረግ።</p> <ul style="list-style-type: none"> • ስለ ሙምባይ /ሕንድ/ አካባቢ የቤተሰብ አኗኗር የውስን ጥናት እና የሕዝብ ስርጭት ከካርታ ላይ እንዲመለከቱ ይደረግ። • በመጨረሻም ሁለቱን ውስን ጥናቶች ማወዳደርና መደምደሚያ ላይ መድረስ • ተማሪዎችን በትናናሽ ቡድኖች መክፈልና በሚከተሉት ላይ እንዲጽፉ ማድረግ <ul style="list-style-type: none"> ▪ በየውሩ ያላቸውን የኑሮ ሁኔታ ▪ በአለም ላይ የሕዝቦች የኑሮ ሁኔታ ለምን ይለያያል? ▪ ለኑሮ ሁኔታ መለያየት መንስኤዎችና ምን ምን ናቸው? እንዴትስ ተጽእኖ አሳድሩ? • በመቀጠልም እያንዳንዱ ቡድን ያዘጋጀውን ሪፖርት ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርብ ማድረግ • ከዚያም መምህሩ የአንድ ቤተሰብ ከመኖሪያ አካባቢው ወደ ሌላ አካባቢ ስደትና በሄደበት አካባቢ መሄርን አስመልክቶ ውስን ጥናት ያቀርባል። የዚህ ቤተሰብ የኑሮ ሁኔታ

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • ብሄርተኝነትና ቅኝ አገዛዝ ለኢንዱስትሪ አብዮት መምጣት የራሳቸው አስተዋፅኦ ያሳቸው መሆኑን ይረዳሉ፤ ያደንቃሉ። • የኢንዱስትሪ አብዮት የት እንደተጀመረ ይለያሉ። • የአፍሪካን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግል ይረዳሉ። • ስኬታማ የሆኑ የአፍሪካውያን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግልን በምሳሌ ይጠቅሳሉ። • የሁለቱን (1ኛ ና 2ኛ) የአለም ጦርነቶች ውጤት ይረዳሉ። 	<p>1.4.ኢንዱስትሪ አብዮትና ያስከተለው ውጤት (7 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የኢንዱስትሪ አብዮት አጀማመር • የኢንዱስትሪ አብዮት ያስከተለው ለውጥ (ብሔርተኝነት፣ ቅኝ አገዛዝ፣ ከተማ ልማት መስፋፋት) • የአዳዲስ ሀሳቦች መፍለቅ ማምጣት (ምሳሌ ነጻነት፣ ብዙሃንነት፣ ዲሞክራሲ) • የ1ኛውና 2ኛው ዓለም ጦርነቶች መንስኤዎችና ያስከተሉት ውጤት • የአፍሪካውያን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግል መስፋፋት 	<p>በፊት ከነበረበት አካባቢ ሁኔታ ጋር አንድ አይነት ይሆናል ወይስ ከአዲሱ አካባቢ ጋር ራሱን አሳምዶ ይኖራል?</p> <ul style="list-style-type: none"> • በመጨረሻም መምህሩ የማጠቃለያ ሃሳብ ይሰጣል። • የኢንዱስትሪ አብዮት እንዴት እንደተጀመረ ገለጻ ማድረግ ። ተማሪዎቹንም የተለያዩ ፈጠራዎች ለምሳሌ የእንፏሎት ሞተርና መፍተያ ማሸን ለምን ለምን እንደሚጠቅሙ እንዲናገሩ ማድረግ። • ስለ ነፃነትና ዲሞክራሲ ጽንሰ ሃሳብ ማብራሪያ መስጠትና እንዴት መስፋፋት እንደቻሉ ገለጻ ማድረግ። • አንዳንድ ሕዝቦች የሌላው አገር ቅኝ መግዛት ለምን እንደሚፈልጉ የራሳቸውን ግምት እንዲናገሩ ማድረግ። • የኢንዱስትሪ አብዮት ውጤታማ መሆኑ አገሮች በራሳቸው የበለጠ እንዲተማሙና ብሔርተኝነት እንዲያገለብቱ የረዳቸው መሆኑን ገለጻ ማድረግ • ተማሪዎች ውይይት እንዲያደርጉ ይደረግና የአፍሪካ ካርታን በመጠቀም የትኞቹ

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ አሻንቴ ▪ ሣሞሪ ቱሬ ▪ ማጂ ማጂ ▪ ኩኩዩ ▪ ኢትዩጵያ • የአፍሪካውያን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግል ለማፋፋም የተፈጠሩ አደረጃጀቶችና የተጫወቱት ሚና <ul style="list-style-type: none"> ▪ ኒዎዳስተር (Neodaster) ▪ ዋፍድ (wafd) ▪ ኤኤንሲ (ANC) 	<p>ሀገሮች በየትኞቹ ቅኝ ግዛት ተይዘው እንደነበር እንዲያሳዩ ማድረግ ካርታው ላይ እንዲሞሉ ማድረግ።</p> <ul style="list-style-type: none"> • አፍሪካውያን ለፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግል ለምሳሌ የአሻንቴ፣ ሳሞራቱሬ፣ ማጂ እንቅስቃሴ፣ የኪኩዩ በኬንያና አድዋ ውጤታማ ትግል ተማሪዎች እንዲወያዩ ማድረግ። • ስለ 1ኛውና 2ኛው የአለም ጦርነቶች መነሻ ምክንያቶች ውስን ጥናቶች እንዲቀርቡ ማድረግ • ለጦርነቶቹ መነሻ የሆኑ ምክንያቶች ላይ ከተወያዩ በኋላ በተመሳሳይ ምክንያቶች የተቀሰቀሱ ጦርነቶችን እንዲጠቅሱ ማድረግ። • ከሁሉም የአለም ጦርነቶች የተገኙ በካ ውጤቶችን እንዲጠቅሱ ማድረግ።

ግምገማና ምዘና

መምህሩ የእያንዳንዱን ተማሪ ስራ በተከታታይ በሁሉም ክፍል ትምህርቶች ላይ መገምገም አለበት። እንዲሁም ተማሪዎች ዝቅተኛውን የሚጠበቀውን መለኪያ ማሟላት አለመሟላታቸውን ያረጋግጥ። ዝቅተኛውን የሚጠበቀውን መለኪያ የሚያሟሉ ተማሪዎች የሰባቱን አህጉራት ካርታ አይተው መስራት ይችላሉ። የአህጉራቱን አንፃራዊ መገኛ ይገልጻሉ። የአህጉራቱን መጠን ያወዳድራሉ። የአለም ከፍተኛውንና ዝቅተኛውን ቦታዎች ይለያሉ። የአለም ታላላቅ ሀይቆች ወንዞችን ይለያሉ። የአለም ታላላቅ ቋንቋዎችን ይገልጻሉ። ካርታን በመጠቀም የአለም ዋና ዋና ቋንቋዎችን ያመለክታሉ። የጥንታዊ አለም ስልጣኔ ውጤቶችን ይገልጻሉ። የጥንታዊ ስልጣኔ ያበረከቱትን ያደንቃሉ። ሕዝብ ተጠጋግቶና ተራርቆ የሚኖርባቸውን ቦታዎች ይለያሉ። ለአለም ሕዝብ ስርጭት መለያየት መንስኤ የሚሆኑ ምክንያቶችን ይዘረዝራሉ። የብሄርተኝነት ቅኝ ገዢነት ለኢንዱስትሪ አብዮት መከሰት አስተዋጽኦ ያደረገ መሆኑን ይለያሉ። የኢንዱስትሪ አብዮት የት እንደተካሄደ ይለያሉ። የአፍሪካ ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግልን ያደንቃሉ። የ1ኛውና 2ኛውን የአለም ጦርነቶች መንስኤዎችንና ውጤቶችን ይለያሉ። የአዳዲስ ሀሳብ መፍለቅና የኢንዱስትሪ አብዮትን ያብራራሉ። ከዝቅተኛው መስፈርት በላይ ሰርተው የተገኙ ተማሪዎች መሸለም ወይም መመስገን አለባቸው። በዚህ ስራቸው እንዲቀጥሉ ሊበረታቱ ይገባል።

ከዝቅተኛው መስፈርት በታች የሚያመጡ ተማሪዎች ተጨማሪ ድጋፍ መስጠት ከቀሪዎቹ ተማሪዎች ጋር እንዲስተካከሉ ይደረግ። ከዋናው ማስተማሪያ ክ/ጊዜ ውጪ መድቦ በማስተማር ድጋፍ መስጠት ያስፈልጋል።

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

ምዕራፍ ሁለት፡- ገፅ ምድርን የሚለውጡ ሀይሎች (15 ክ/ጊዜ)

አጠቃላይ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህ ምዕራፍ ፍፃሜ በኋላ ተማሪዎች፡-

- የመሬትን ገፅ የሚለዋውጡ ሀይሎችና የሚያስከትሉትን ውጤት ይገልጻሉ፤
- ርቀትንና ስፋትና በካርታ ላይ ያስላሉ፡፡

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<p>ተማሪዎች ይህን ትምህርት ከተማሩ በኋላ፡-</p> <ul style="list-style-type: none"> • የመሬትን ገጽታ የሚለዋውጡ ውጫዊ ሀይሎች ይገልጻሉ፤ • ሸርሻራና ደለሌ በመሬት ገፅ ላይ የሚያሳድሩትን ተፅዕኖ ይለያሉ፡፡ 	<p>2. ገፅ ምድርን የሚለውጡ ሀይሎች 2.1. የመሬት ውጫዊ ሀይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚያስከትሉት ለውጥ (4 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የአፈር ሽርሽራ • መደለል/ዝቅጠት 	<ul style="list-style-type: none"> • በቅርብ ጊዜ ያዩትን ጎርፍና የተጠረገው አፈር የት እንደደረሰ በመጠየቅ እንዲገልፁ ማድረግ የተጠረገው አፈር ሄዶ የአፈር ክምችትን እንደሚፈጥር ያብራራሉ፤ • ከተመነጠረ ተዳፋት መሬት ላይ በውሃ የተጠረገን መሬት የሚያሳይ ትንታኔያዊ ምሳሌ ማስቀመጥ ፤ • በመቀጠል በጎርፍ አማካኝነት የተጠረገ አፈር ክምችት ለእርሻ የሚጠቅም መሆኑን ማሳየት፡፡ • በመጨረሻም የአፈር መጠረግና መከማቸት በሰው ልጅ ኑሮ ላይ ያለውን ውጤት እንዲናገሩ ተማሪዎችን መጠየቅ፡

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የመሬት ገጽታ የሚለውጡ ውስጣዊ ሀይሎችን ይገልጻሉ። • የመሬት ገጽታ የሚለዋውጡ ውስጣዊ ሀይሎች በመሬት ገፅ ላይ የሚያሳድሩትን ተፅዕኖ ይገልጻሉ። 	<p>2.2. የመሬት ውስጣዊ ሀይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚሰከትሉት ለውጥ (4 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • እሳተ ገሞራ • የርዕደ መሬት • የአለት ስንጥቅ • የአለት መታጠፍ 	<ul style="list-style-type: none"> • በካርታ ላይ የምስራቅ አፍሪካ እሳተ ጎሞራ ቦታዎችን እንዲለዩ በማድረግ የእሳተ ገሞራን ምንነት በፎቶግራፍ የተደገፈ ውስን ጥናት ማድረግ • ተማሪዎች የእሳተ ገሞራን ንድፍ በመሳል ምድረ እምብርት፣ ቅላጭ ድንጋይና የወጣውን ትፍ ገሞራ እንዲያሳዩ ማድረግ • የምስራቅ አፍሪካ ስፍሃን (ፕሌትስ) ገና በመንቀሳቀስ ላይ ያለና ገና ያልተጠናቀቀ መሆኑን መግለፅ። ስለ ምስራቅ አፍሪካ ስምጥ ሽለቆ እና ስለ ርዕደ መሬት ውጤት ይወያዩ። በርዕደ መሬት ምክንያት የሚመጣውን አደጋ በፎቶግራፍ ይመለከታሉ። • ርዕደ መሬት ሲከሰት መሬት እንዴት እንደሚሰነጠቅ ስዕላዊ መግለጫ በመጠቀም ማሳየት እንዲሁም የምስራቅ አፍሪካን ስምጥ ሽለቆ ስዕላዊ መግለጫ በመጠቀም ማሳየት። • የመሬት መታጠፍን በፎቶግራፍ በማሳየት ተማሪዎች በመሬት መታጠፍ ምክንያት የተፈጠረ አለትን አይተው ከሆነ መጠየቅ። • ቼሱቪየስ እና ፓምይን በምሳሌነት ወይም በውስኑ ጥናት ማሳየት

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የካርታ መስፈርት ምን ማለት እንደሆነ ይረዳሉ • የተለያዩ የካርታ መስፈርት ዓይነቶችን ይጠቅሳሉ • የካርታ መስፈርት አቀያዣዎን ይሰራሉ • በካርታ ላይ ርቀትና ስፋትን ያስላሉ። 	<p>2.3.ከካርታ ላይ ርቀትና ስፋትን መለካት (6 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የካርታ መስፈርት ምንነት • የካርታ መስፈርት ዓይነቶች • መስፈርቶችን መለዋወጥ • ከካርታ ላይ ርቀትን መለካት • ምጥጥን ቅርጽ ያላቸው ስፋት • የካርታ መስፈርቶችን ማነጻጸር 	<ul style="list-style-type: none"> • መፈንዳት በሚችል እሳተ ገሞራ አካባቢ ሕዝብ ቢኖር በሚመጣባቸው ተፅዕኖ ላይ መወያየት (ከ1996 ጀምሮ በካረቢያን ደሴት የደረሰውን አደጋ መንገር)። በኢትዮጵያ የኢርታሌ ኅሞራን በምሳሌነት መጥቀስ። • ተማሪዎች ወደ ኋላ ተመልሰው የ7ኛን ክፍል ካርታ መፍቻ በመመልከት በካርታ ላይ የካርታውን መስፈርት /ስኬል/ ያስቀምጡ። • ተማሪዎች የሚከተሉትን ተግባራት ደረጃ በደረጃ እንዲያከናውኑ ይጠይቁ። <ul style="list-style-type: none"> ✓ የክፍሉን ርዝመት በመለካት ይመዝግቡ ✓ የክፍሉን ስፋት በመለካት ይመዝግቡ ✓ የበሩን ስፋት ይለኩ ✓ የዴስካቸውን ርዝመትና ስፋት ይለኩ • የምንጠቀምበትን ካርታ መስፈርት ለተማሪዎች ተነግሮ ይገለፅላቸው ከዚያ በኋላ ተማሪዎች ዴስካቸውን በካርታ ሰርተው በማሳየት የተጠቀሙበትን የካርታ መስፈርት ያሳዩ። • 3ቱን የካርታ መስፈርት አይነቶች ማለትም ዐ.ነገርን፣ የመስመርና የክፍልፋይ /የሬሾ/ መስፈርት የሚባሉ መሆናቸውን በምሳሌ አስደግፎ መግለፅ።

የሰምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
		<ul style="list-style-type: none"> • በተለያዩ መስፈርት የተሰሩትን ካርታዎች ለተማሪዎች ማሳየት፡፡ • ባለ 1:50,000 መስፈርት ካርታዎችን ተማሪዎች ወደ ኋላ ተመልሰው የ7ኛ ክፍልን እንዲያስታውሱ ማድረግ፡፡ ከአንድ መስፈርት ወደ ሌላው መለወጥን እንዲለማመዱ መልመጃ መስጠት • ባለ 1:10,000 መስፈርት ካርታዎችን ማሳየት እና እንዲያወዳድሩ ማድረግ፡፡ <p>ማሳሰቢያ፡- ተማሪዎች ከተማ የሚኖሩ ከሆነና ኢንተርኔት /ድረገፅ/ የሚያገኙ ከሆነ የኢንተርኔት ድህረ ገፅ ጎግልን ከፍተው ይመልከቱ፡፡</p>

ምዘናና ግምገማ

መምህሩ እያንዳንዱ ተማሪ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ 12 ባሉ ትምህርቶች ድረስ ባሉት ነጥቦች ላይ በመመዘን የተቀመጠውን ዝቅተኛ የብቃት መለኪያ በሚከተሉት ነገሮች ላይ ውጤታማ መሆን አለመሆናቸውን ማረጋገጥ፡፡ ማሟላት የሚገባው ዝቅተኛ መለኪያ፡፡

- የመሬትን ገፅታ ስለሚለዋውጡ ውጫዊ ሀይሎች፣ ስለአፈር መከላከያና መደለል በሰው ልጅ ሕይወት ላይ የሚያመጣውን ተፅዕኖ መግለፅ መቻል፡፡
- የመሬትን ገፅታ ስለሚለውጡ ሀይሎች እና በመሬት ውጫዊ ገፅታ ላይ እና በሰው ልጆች ላይ ያላቸውን ተፅዕኖ መግለፅ፡፡
- የካርታ መስፈርትን መግለፅ፣ የካርታ መስፈርት የሚገለፅባቸውን መንገዶች እንዲሁም የካርታ መስፈርቶችን እንዴት መለዋወጥና የቦታ ስፋትን መለካት እንደምንችል መግለፅ፡፡

ከዚህ ከዝቅተኛ የብቃት መለኪያ በላይ ያወቁ ተማሪዎችን ማድነቅና ወደ በለጠ ደረጃ ማሳለፍ ነገር ግን ዝቅተኛ የብቃት መለኪያ በታች የሆነን ተማሪ ክትትልና ልዩ ድጋፍ በመስጠት ከሌሎች ጓደኞቹ ጋር እኩል እንዲሆን ማስቻል፡፡

ምዕራፍ ሦስት፡- ሥርዓተ ምጎዳርና የሰው ልጅ ጣልቃ ገብነት (8 ክ/ጊዜ)

አጠቃላይ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህ ምዕራፍ ፍፃሜ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ለተፈጥሮ ሀብቶች መጎዳት/ውድዊት መንስኤዎችንና በመጎዳታቸው የሚያስከትሉትን ጉዳት ይገልጻሉ፡፡
- ዋና ዋና በካዮችንና መከላከያ ዘዴዎችን ይለያሉ፡፡
- ለዓለም የሙቀት መጠን መጨመር ምክንያቶችንና የሚያስከትለውን ጉዳት ያውቃሉ፡፡

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመግር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመግር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<p>ተማሪዎች ይህንን ትምህርት ከተማሩ በኋላ፡-</p> <ul style="list-style-type: none"> • የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን በስነ ምጎዳር ላይ የሚያስከትሉትን ጉዳት ይተነትናሉ፤ • የተፈጥሮ ሀብቶችን በመንከባከብ ረገድ የበኩላቸውን አስተዋፅኦ ያደርጋሉ፤ • አበይት የውሃና የአየር በካዮችን ይጠቅሳሉ ፤ 	<p>3. ሥርዓተ ምጎዳርና የሰው ልጅ ጣልቃ ገብነት</p> <p>3.1. የሰውና የተፈጥሮ ሀብቶች ግንኙነት (4 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን በብዝሀ ሕይወት ላይ የሚያስከትለው ጉዳት • የውሃና የአየር ብክለትና መከላከያው 	<ul style="list-style-type: none"> • በአካባቢያቸው የደን መጨፍጨፍና ኋላ ቀር አስተራረስ የሚያመጣውን ተፅዕኖ አስመልክቶ መወያየት፡፡ የአፈር መሸርሸር፣ የአየር ንብረት ለውጥን፣ ድርቅንና የብዝሀ ሕይወት መመናመንን በተመለከተ መወያየት፡፡ • በሁለት ሀገሮች ላይ የተከሰቱትን ገጠመኞች በምሳሌነት መጥቀስ፡፡ ምሳሌ የደን መጨፍጨፍ በሚመረተው አንድ አይነት ምርት ላይ አደገኛ ችግር እንደገጠመ እና በምስራቅ አፍሪካም እየተከሰተ የመጣውን ንር ማስጋጥ፣ የመሬት መሸርሸር እና በረሃማነት ዋነኛ ተጠቃሽ ናቸው፡፡ • ስለ አየር ብክለት ከተማሪዎች ጋር መወያየትና ምሳሌዎችን መጥቀስ ለምሳሌ አዲስ አበባ በመኪና ጭስ እንዲሁም

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
		<p>ኢንዱስትሪ አካባቢዎች (ሲሚንቶ፣ ስኳር፣ ሌሎች ማምረቻ ፋብሪካዎች) እና ማብሰያ ቦታዎች ከፍተኛ አየር ብክለት እንዳለ መወያየት፣ ከህንድ ያለውን በኬሚካል ማጣሪያ ምክንያት የተከሰተውን ብክለት በምሳሌነት ማስቀመጥ</p> <ul style="list-style-type: none"> • የተለያዩ ፈሳሾች በውሃ ውስጥ በሚገቡበት ጊዜ ውሃን የሚበክሉ መሆኑን መወያየት እንዲሁም የእርሻ ምርትን ለማሳደግ የምንጠቀምባቸው ኬሚካሎች ውሃን በካዮች መሆናቸውንም መነጋገር። ለእጅግ ከሚፈለገው መጠን በላይ ኬሚካሎችን መጠቀም ለእንስሳት የማይጠቅም ከመሆኑም አልፎ ለሰው ልጅና ለሌሎች እንሰሳት መርዛማ ነው። እንዲሁም የውሃ መደብም ላይ ያለው ተፅዕኖ ቀላል አይደለም። በአፈር ማዳበሪያ ቀረጫቶች ላይ ያለውን መመሪያ በትክክል ማንበብና መጠቀም የግድ አስፈላጊ መሆኑን ውስን ጥናት ማካሄድ። በተጨማሪም ተማሪዎች ኬሚካልን ከተጠቀሙ በኋላ መታጠብና አትክልቶችንም ከመጠቀማቸው በፊት ማጠብ እንዳለባቸው ማስገንዘብ።

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የአለም ሙቀት መጨመር መንስኤን ይለያሉ፤ • የአለም ሙቀት መጨመር በሰዎች፣ በእጥፍና በእንስሳት ላይ የሚሳድረውን ተፅዕኖ ይገመግማሉ። 	<p>3.2. ለዓለም የሙቀት መጠን መጨመር መንስኤና ውጤቱ (4 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • መንስኤዎች • ውጤቶች <ul style="list-style-type: none"> ✓ የአዞን ንጣፍ መሳሳት/መሸንቆር 	<ul style="list-style-type: none"> • ተሽከርካሪዎች በካይ መሆናቸውን አስመልክቶ የክፍል ውይይት መክፈት። አብዛኞቹ የፋብሪካ እቃዎች ወደ ኢትዮጵያ የሚመጡት ከጁቢቲ ነው። በመሆኑም ለክፍተኛ አደጋ ሲጋለጡ ይታያሉ። ተማሪዎች የባቡር አጠቃቀምን ማለት 1 ባቡር 100 የጭነት መኪኖች መሸከም የሚችሉትን ያህል መያዙ ጥሩና መጥፎ ገፅታ አስመልክቶ ማወያየት። • ተማሪዎች የአለም ሙቀት መጠን በክሎፎፍሎሮካርቦን፣ በካርቦን ዳይ ኦክሳይድና ሌሎች ነገሮች መጨመር በአዞን ንጣፍ መሸንቆር እንዲሁም በባህር አካባቢ ያሉ የውሀማ አካላት መጠን መጨመር፣ የበረዶ ክምር መቅለጥና የአሲድ መፈጠር አደገኛነትን እንዲለዩ ማድረግ። • የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በመከፋፈል ለአለም ሙቀት መጨመር ምክንያት ላይና

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ የመሬት ዋልታዎች የበረዶ ንጣፍ የበረዶ መቅለጥ ✓ አሲድማ ዝናብ ✓ የጎርፍ ዝናብ የጎርፍ መጥለቅለቅ 	<p>በሚያስከትለው ችግር ማለትም /በሰው ልጆች፣ በዕለታዊትና በዕንስሳት/ ላይ መወያየት፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> • የበረዶ ክምር መቅለጥ፣ የባህር ዳርቻዎች በውሃ መጥለቅለቅና የዋልታ አካባቢ እንስሳቶች ለምሳሌ ድብ መሰደድን በምሳሌነት (በውስን ጥናት) አስቀምጦ ማየት • የፈጣን አየር ንብረት ለውጥና አደገኛነቱ እየጨመረ መምጣቱን የሚያሳይ ዕሑፍ ማቅረብ፣ ለምሳሌ ማዕበል፣ አውሎ ነፋስ፣ ጎርፍ የሱናሚ ማዕበል በጃፓን ያደረሰውን አደጋ ዋነኛ መገለጫዎች መሆናቸውን ማሳየት ቀጥሎም ኢ.ሊ.ኖንም መጥቀስ፡፡

ምዘናና ግምገማ

መምህሩ ተማሪዎቹን ምዕራፉን መጀመሪያ እስከ መጨረሻ ባለው ተከታታይ ትምህርት ሂደት ከተቀመጠው ዝቅተኛ የብቃት መለኪያ አኳያ ውጤታማ መሆን አለመሆናቸውን በትክክል ይመዝናል። ሊመዘንም አንድ ዝቅተኛውን የብቃት መለኪያ የሚያሟላ ተማሪ ማወቅ የሚገባው፡-

- የተፈጥሮ ሀብትን ያለአግባብ መጠቀም በብዝሀ ሕይወት ላይ የሚያስከትለውን አሉታዊ ተፅዕኖን መለየት ይገባዋል።
- የአየር እና ውሃ ብክለት ምንነትንና በምን ምክንያት እንደሚከሰት ማወቅ አለበት።
- የአለም ሙቀት መጨመርና በሰዎች፣ በእንስሳትና በፅዕዎች ላይ የሚያስከትለውን ችግር ያውቃል።

ከዚህ በላይ የሚያውቁትን ተማሪዎች ለበለጠ ውጤት ማበረታታትና የሰሩትንም ማድነቅ ይገባል።

ከዝቅተኛ መስፈርት በታች የሰሩትን /ያወቁትን/ ተማሪዎች በመለየት ልዩ ድጋፍ መስጠት ያስፈልጋል።

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

ምዕራፍ አራት፡- ሕዝባዊ ጉዳዮች (20 ክ/ጊዜ)

አጠቃላይ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህ ምዕራፍ ፍፃሜ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ወጣቶችን ኤች አይ ቪ ኤድስን በመዋጋት ዙሪያ፣የስነ ሕዝብ ፖሊሲንና የጾታ እኩልነትን በማረጋገጥ ዙሪያ ያላቸውን አስተዋፅኦ ይገነዘባሉ፤ ያደንቃሉ፡፡
- የወጣት አጥፊነት መቀነስ የሚያስችሉ ዘዴዎችን በምሳሌ ያስረዳሉ፡፡
- የተመድ ዋና ዋና ተግባራትና መተዳደሪያ ደንቦችንና የአለም አቀፋዊ ትስስር ወይም የግሎባላይዜሽን ፅንሰ ሀሳብን ይረዳሉ፡፡

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<p>ተማሪዎች ከዚህ ምዕራፍ በኋላ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ኤች አይ ቪ /ኤድስን ለመዋጋት የሚያስችል የሕይወት ክህሎት ያዳብራሉ፡፡ • የኤች አይ ቪ /ኤድስ ቫይረስ በደማቸው ውስጥ ያለ ወገኖችን የሚንከባከቡ ግለሰቦች አርአያ አድርገው ይከተላሉ፡፡ 	<p>4. ሕዝባዊ ጉዳዮች 4.1. ሕዝብ ነክ ጉዳዮች <i>(9 ክ/ጊዜ)</i> 4.1.1. የወጣቶች ሚና ኤች አይ ቪ/ ኤድስን በመዋጋት ዙሪያ <i>(4 ክ/ጊዜ)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • የሕይወት ክህሎትን፡- መታቀብን፣ የጓደኞችን ግፊት/ተፅዕኖ መቋቋም፣ ክህሎትን ማዳበር/ማሳደግ • የኤች አይ ቪ/ኤድስ ቫይረስ በደማቸው ውስጥ ያለ ወገኖችን እንክብካቤ ማድረግ 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች ኤች አይ ቪ/ኤድስ በአካባቢያቸው የሚያስከትላቸውን ችግሮች መወያየትና ማወቅ • የዓለም ጤና ድርጅት የኤች አይ ቪ/ኤድስ አሳዳሪ መሪዎችን በመጠቀም የኢትዮጵያን ሁኔታና ከሌሎች አገሮች ጋር ማወዳደር • የኤች አይ ቪ/ኤድስ ቫይረስ በደማቸው ውስጥ ያለ ወገኖችን ለመርዳት የገንዘብ ማሰባሰብ ተግባር ስለምታከናውን እህት መተረክ • ስለ ሁለት የኤች አይ ቪ/ኤድስ ቫይረስ ተጠቂ ግለሰቦችን ማውሳት፡፡ አንዱ

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የሕዝብ እድገትን ሁኔታ በኢትዮጵያ ይተነትናሉ፤ • የሕዝብ እድገትን ለመግታት የተነደፉ ስልቶች ይለያሉ • የሰነ ሕዝብ ፖሊሲ ጠቀሜታንና የድህነት ቅንሳ እስትራቴጂን በኢትዮጵያ ይደግፋሉ፤ ለውጤታማነቱም የበኩላቸውን ይሠራሉ። 	<p>4.1.2. ፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገትን መግቻ ስትራቴጂዎች (5 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የሕዝብ ቁጥር ዕድገት ሁኔታ በኢትዮጵያ • የሕዝብ እድገትን መግቻ ስልቶች <ul style="list-style-type: none"> ▪ ስነተዋልዶ ጤና ትምህርት ▪ የቤተሰብ ምጣኔ አገልግሎት ማስፋፋት 	<p>በንደኛ ግፊት ችግር ውስጥ የገባ ሌላዋ በደም ንክኪ ከሌላ አገር ዜጋ የተላለፈበት ሊሆን ይችላል። ተማሪዎች ራሳቸውን ከኤች አይ ቪ/ኤድስ መጠበቅ እንዳለባቸው ማወያየት።</p> <ul style="list-style-type: none"> • የአቻ ግፊት ወደ አልተፈለገ ግብረ ስጋ ግንኙነት፣ እንደ ማጨስ፣ መቃምና የመሳሰሉት ሱሰኝነት እንደሚገፋፋ መወያየት፣ ምን መደረግ እንዳለበትም ስልት እንዲቀይሱ መጠየቅ። • ተማሪዎች ወቅታዊ የሥነ ሕዝብ መረጃን መሰረት በማድረግ የሕዝብ ቁጥር ዕድገት ሁኔታን በቡድን መተንተን፣ በማያያዝም ቤተሰቦቻቸውን ወይም አረጋውያን በመጠየቅ ከሰላሳ አመታት በፊት በአማካይ አንድ ሰው ስንት ልጆች ይወልድ እንደነበር እንዲጠይቁ መንገር። • የቤተሰብ ብዛት አስመልክቶ በገጠር አካባቢ የሚኖር አንድ ቤተሰብን እንደ አዲስ አበባ ባሉ ትላልቅ ከተሞች ዘግይቶ ትዳር የመሰረተ ግለሰብን ጋር በማወዳደር መግለፅ።

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማደንሰ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • በጾታና በስርዐተ ጾታ መካከል ያለውን ልዩነት ይለያሉ፤ ይረዳሉ። • የጾታ እኩልነትን ገፅታዎች ይለያሉ። 	<ul style="list-style-type: none"> • በኢትዮጵያ የስነ ሕዝብና ድህነት ቅነሳ ፖሊሲዎች ላይ የወጣቱ ሚና <p>4.2. የሰብአዊ መብቶችና ደህንነት (6 ክ/ጊዜ)</p> <p>4.2.1. ስርዓተ ጾታ (3 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የጾታና ስርዓተ ጾታ ልዩነትና የጾታ እኩልነትን ማረጋገጫ ስልቶች 	<ul style="list-style-type: none"> • የሴቶች የትምህርት ዕድል መስፋፋትና ያለ ዕድሜ ጋብቻ መቅረት በቤተሰብ ምጣኔ ላይ ያላቸውን አዎንታዊ ግንኙነት መተንተን፤ በመቀጠልም ከድህነት ቅነሳ ስትራቴጂና ፕሮግራም ጋርም ያላቸውን ግንኙነት ማዛመድ። • የሕዝብ ቁጥር ዕድገትን መቆጣጠር ለድህነት ቅነሳ አስተዋፅኦ አለው እና የለውም በሚሉ ሁለት አቋሞች ላይ መከራከር። • ተማሪዎች የወደፊት ሕይወታቸውን ለማሻሻል የሚጠበቅባቸውን ተግባርና ሀላፊነት በመወያየት እንዲናገሩ ማድረግ • በመቀጠልም የቻይናን የሥነ ሕዝብ ፖሊሲና ስትራቴጂ የሚያሳይ ውስን ጥናት ማቅረብ። <ul style="list-style-type: none"> • ታዋቂ ኢትዮጵያውያን ሴቶችን በመዘርዘር ስለተጫወቱት ሚና መግለፅ፤ በማያያዝም አሁን ያሉት ዜጎች እነዚህን ታዋቂ እንስት ይመስሏቸው እንደሆነ መጠየቅ። የሴቶች የትምህርት ተሳትፎ ከወንዶች የትምህርት ተሳትፎ ጋር

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • ወጣቶች የጾታ እኩልነትን በማስፋፋት ረገድ የሚያደርጉትን አስተዋፅኦ ያደንቃሉ፤ • በሴቶች ላይ የሚደርሱ ጥቃቶችን በምሳሌ ሪፖርት በማቅረብ ይወያያሉ፡፡ • የሴቶችን ተሳትፎ በማሳደግና በጋራ በመስራት ድህነትን የመቀነስ ጠቀሜታን ያረጋግጣሉ፤ 	<ul style="list-style-type: none"> • ድህነትን ለመቀነስ በጋራ መስራት • ሴቶችን ለስልጣን ማብቃትና የቤት ውስጥ ግጭቶችንና በደሎችን ማስወገድ • በስርዓተ ጾታ ጉዳዮች ላይ የወጣቶች ሚና 	<p>እንዲመጣጠን ለማድረግ ከፍተኛ ሐብት የሚጠይቅ ነው ብለው እንዳያስቡ ግምታቸውን መፈተሽ፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> • ሴቶች ከወንዶች እኩል ናቸውን ብሎ በመጠየቅ አዎ እና አይደለም የሚለውን ምላሻቸውን ተከትሎ በሁለት ከፍሎ ማከራከር፡፡ በኢትዮጵያ አየር መንገድ ድርጅት ውስጥ አየር አብራሪዎች /ፓይለቶች/ ሴቶች ሆነው ቢያዩ ምን ሊሰማቸው እንደሚችልና ለምን እንደሆነም መጠየቅ፡፡ • የአፍሪካ አየር መንገድ ሴት አብራሪ (ፓይለት) አስመልክቶ ውስን ጥናት ማድረግ • ተማሪዎች የራሳቸው ባህሪ ሌሎች ስለ ጾታ ዕኩልነት ያላቸውን አመለካከት እንዴት እንደሚወስን መወያየት፡፡ • በመቀጠልም ተማሪዎች በአካባቢያቸው ስለሚታይ የሴት ልጆች በደልና ጾታዊ ጥቃት እንዲወያዩና ችግሩን ለማስወገድ ምን መደረግ እንዳለበትም እንዲናገሩ ማድረግ፡፡

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የወጣት ወንጀለኛነትን በምሳሌ ይገልጻል • የወጣት ወንጀለኛነትን እንዴት መከላከል እንደሚቻል ይገልጻል • በአካባቢያቸው ስላለው የወጣት ወንጀለኛነት ይፅፋሉ 	<p>4.2.2. ከአንጉል ነገሮች መራቅ (3 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የወጣት አጥፊነት፡- ስርዓተ-አልበኝነት (ጋጠወጥነት)፣ ልዩ ልዩ ሱሰኝነት፣ ባህላዊ እሴት የለሽነት፣ አስገድዶ መድፈር • የወጣት አጥፊነትን መከላከል እራሳቸውን እንዲያውቁ በማድረግ፣ የጓደኛን ግፊት በመቋቋም፣ ጊዜያቸውን በወጣቶች ማዕከል በማሳለፍ፣ ሀሳቦችንና ልምዶችን ከቤተሰብ በመጋራት 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች በአካባቢያቸው የሚታዩትን መጥፎ ባህሪያት እንዲወያዩ ማድረግ ከዚያም ለምን እንደሚከሰቱ ያውቃሉ፣ እንዲህ አይነት የጥፋተኝነት ድርጊቶችን ለመከላከል ከነሱ ምን እንደሚጠበቅ ማወያየት • ስለ ስርዓተ-አልበኝነት (ጋጠወጥነት) እና የንብረት ውድመት መወያየት፣ • በማያያዝም አደንዛዥ ፅዎችን ወይም አልኮል ወስደው በሌሎች ሰዎች ላይ ያደረሱት ጉዳት እንዳለ መጠየቅ • አቻ ግፊትን የማስወገጃ ስልቶች መወያየት፡፡ ከዚያም ስለ አቻ ግፊት ተፅዕኖ ከቤተሰብ ጋር መማካከር ስለሚኖረው ጠቀሜታ መግለፅ፡፡ • ስለ ሴቶችን እና ባህላዊ ዕሴት ማክበር አስመልክቶ መወያየት፡፡ ከዚያም የትኛው ነው ተቀባይነት የሌለው፣ ተማሪዎችን እህታቸው በአጋጣሚ ተገድዳ ብትጠለፍ ምን ሊሰማቸው እንደሚችል፣ በምን ዓይነት መንገድ ሊረዱት እንደሚችሉም እንዲናገሩ ዕድል መስጠት፡፡

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<ul style="list-style-type: none"> • የተመድን ጠቀሜታና መተዳደሪያ ደንቦች ያብራራሉ • የተመድን ዋና ዋና አካላትና ስራቸውን ይለያሉ <ul style="list-style-type: none"> • የአለም አቀፋዊነት ትስስር ሀሳብን ይረዳሉ • ለንግድ፣ ለባህልና መረጃ የተፈጠሩ ጥሩ አጋጣሚዎችንና 	<p>4.3. የአጋርነት ፕሮግራም (3 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ተመድ ምንድን ነው? • የተመድ ጠቀሜታና ደንቦች እንዲሁም የተመድ ልዩ ልዩ አካላት <p>4.3.2. አለም አቀፋዊነት (2 ክ/ጊዜ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የአለምአቀፋዊነት ጽንሰ ሃሳብ • ለንግድ፣ ለባህልና ለመረጃ የተፈጠሩ ጥሩ አጋጣሚዎችና የተደቀኑ ችግሮች 	<ul style="list-style-type: none"> • በመቀጠልም /ከጋዜጣ ሊሆን ይችላል/ ተወሰደው ስለ አንዲት የጠለፋ ወንጀል የተፈጸመባት ወጣት ማንበብ፡፡ <p>ተማሪዎች ስለ ተባበሩት መንግስታት ድርጅት ምንነት አስመልክቶ የሚያውቁትን እንዲገልጹ መጠየቅ፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> • ስለ ተባበሩት መንግስታት ዓላማዎቹና መርሆዎቹ፣ እንዲሁም በውስጡ ስለሚገኙ ልዩ ልዩ ክፍሎች (ለምሳሌ ጠቅላላ ጉባኤ፣ ዋና ጽ/ቤት፣ የፀጥታው ምክር ቤት፣ የአለም አቀፍ ፍርድ ቤት፣ የኢኮኖሚያዊ፣ ባህላዊ ማህበራዊ አማካሪ) ካውንስል መግለፅ፡፡ • ከዚያም የተባበሩት መንግስታት ጣልቃ በመግባት ካከናወኗቸው ተግባራት ውስጥ የተወሰኑትን ማቅረብ፡፡ <ul style="list-style-type: none"> • በዓለም አቀፋዊ ትስስር (ግሎባላይዜሽን) ላይ መንደርደሪያ ሃሳብ ከተሰጠ በኋላ ተማሪዎች ጽንሰ ሃሳቡ ምን ማለት እንደሆነ ማረጋገጥ፡፡ የዓለም አቀፍ ትስስር መገለጫ መንገዶችን ለምሳሌ

የስምንተኛ ክፍል ሀብረተሰብ ማይንስ መርሃ ትምህርት

የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች	ይዘቶች	ጠቋሚ የመማር ማስተማር ክንውኖችና ስልቶች
<p>የተደቀኑ ችግሮችን ይገልጻሉ</p>		<p>ቴክኖሎጂን ፣ ንግድ፣ ባህልና መገናኛ ዘዴዎች የሚሉትን በጥቁር ሰሌዳው ላይ መጻፍ፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> • ለምሳሌ ማይክሮ ሶፍት የመረጃ ፍሰት በሁሉም የዓለም ክፍል እንዲኖር ከፍተኛ ሚና የሚጫወት የቴክኖሎጂ ኩባንያ ስለመሆኑ መወያየት፡፡ በማያያዝም ለኢንተርኔት እና የሞባይል አገልግሎት መስፋፋት መነጋገር፡፡ • ሌሎች ምሳሌዎችን ለምሳሌ ኮከባ እንዲጠቀሱ ዕድል መስጠት፡፡ • ውስን ጥናት፡- ኢትዮጵያዊ ቡና ነጋዴና የቡና ንግድ በአለም ገበያ ላይ የቡና ዋጋ በአለም ገበያ ላይ እንዴት እንደሚዋዥቅና ፋክክር ያለበት ስለመሆኑ ለምሳሌ ቡና አምራች አገሮች ከፍተኛ ውድድር እንዲሟያደርጉ መግለፅ • ስለ ባህልና ግንኙነት (Communication) በተመለከተ ለመረጃ ቅርበት መኖር ለምሳሌ ከቴሌቪዥን፣ ከሬዲዮ፣ የመረጃ መረብ /ከኢንተርኔት/ መኖር ያለውን ተፅዕኖ እንዲገልፁ ማድረግ፡፡

ምዘናና ግምገማ

መምህሩ እያንዳንዱ ተማሪ ምዕራፉን መጀመሪያ እስከ መጨረሻ ድረስ ባሉት ነጥቦች ላይ በመመዘን የተቀመጠውን ዝቅተኛ የብቃት መለኪያ በሚከተሉት ነጥቦች ላይ ውጤታማ መሆን አለመሆናቸውን ማረጋገጥ ሟሟላት የሚገባቸው ዝቅተኛ መስፈርት፡-

- ኤች አይ ቪ/ኤድስን ለመዋጋት የሚያስችል የሕይወት ክህሎትን መጎልበት
- ከኤች አይ ኤድስ ጋር የሚኖሩ ወገኖች የሚያስፈልጋቸውን እንክብካቤና ድጋፍ እንዲያደርጉ ግለሰቦችን በጥሩ አርአያነት መከተል መቻል፡፡
- የኢትዮጵያ ሕዝብ ቁጥር እድገት ሁኔታን መተንተን መቻል፤ የሕዝብ ዕድገቱን ለመግታት የተቀረጹ ስልቶችን መለየት፤ እንዲሁም የስነ ሕዝብ ፖሊሲውን ጠቀሜታ መረዳትና መደገፍ፤
- ምላሽ ስርዓተ ምላሽን ልዩነት መለየት፤
- የምላሽ እኩልነት ገጽታዎችን መለየት፤
- ወጣቶች የምላሽ እኩልነት በማረጋገጥ ዙሪያ ያላቸውን ሚና መግለጽ፤
- በአካባቢያቸው በሴቶች ላይ የሚደርሱ የህይወት ጥቃቶችን በምሳሌ በማስደገፍ ሪፖርት ማድረግ መቻል፤
- ሴቶችን የማብቃትና ድህነትን በጋራ በመስራት የመቀነስ ጠቀሜታን መረዳት፤
- የወጣት አጥፊነት እንዴት መከላከል እንደሚቻል መግለጽ ፤
- በአካባቢያቸው ስላለው የወጣት አጥፊነት ዓይነት ሪፖርት መፃፍ መቻል፤
- የተመድን ጠቀሜታና መተዳደሪያ ደንቦችን ማብራራት መቻል፤
- የተመድን ዋና ዋና አካላትንና ስራቸውን መለየት፤
- የአለም አቀፍ ትስስር ፅንሰ ሀሳብ መረዳት፤
- ለንግድ፣ ለባህልና፣ መረጃ ልውጥ መፋጠን ላይ የተፈጠሩ ጥሩ አጋጣሚዎችንና የተደቀኑባቸውን ችግሮች መግለጽ፡፡

ከዚህ በላይ የሚያውቁትን ተማሪዎች ለበለጠ ውጤት ማበረታታትና የሰሩትንም ማድነቅ ይገባል፡፡

ከዝቅተኛ መስፈርት በታች የሰሩትን /ያውቁትን/ ተማሪዎች በመለየት ልዩ ድጋፍ መስጠት ያስፈልጋል፡፡

ምዕራፍ አንድ

የምንገርገት መሬት

ስምዕራፍ የተመደበው ጠቅላላ ክፍለ ጊዜ፡- 25

ከምዕራፉ የሚጠበቁ አጠቃላይ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ካጠናቀቁ በኋላ፤

- መገኛ ቦታዎችን ዋና ዋና የዓለም መልክአ ምድሮችን እንዲሁም ዋና ዋና የዓለም ቋንቋዎችን ይገልጻሉ።
- ጥንታዊ ዋና ዋና ሥልጣኔዎችን ያደንቃሉ።
- ሕዝብ ተጠጋግቶና ተበታትኖ የሠፈረባቸው የዓለም ክፍሎችና ልዩነቱ አስተዋጽኦ ያደረጉ ነገሮችን ይለያሉ።
- የኢንዱስትሪ አብዮት ያስከተለውን ውጤቶች ይዘረዝራሉ።
- የአፍሪካ ሕዝቦችን ፀረ-ቅኝ አገዛዝ የትግል ታሪክን ይለያሉ።
- አዳዲስ ሐሳቦች እንዴት እንደተገኙና ምንነታቸውን ያስረዳሉ።

ርዕሶች

- 1.1 አህጉራት
- 1.2 የዓለም ሕዝቦች
- 1.3 የሕዝብ ስርጭት አኗኗር
- 1.4 ኢንዱስትሪ አብዮትና ያስከተለው ውጤት

1.1 ስግግር

የተመደበው ክፍል ጊዜ: 3

ሀ. ክንድር ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህንን ክንድር ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ:-

- የሰባቱን አህጉሮች ካርታ አስመስለው ይሰራሉ።
- የአህጉሮችን አንጻራዊ መገኛ ይገልጻሉ።
- በዓለም ላይ ያሉትን አህጉራት ስፋት ያወደድራሉ።
- የዓለም ከፍተኛና ዝቅተኛ ቦታዎችን ይለያሉ።
- የዓለም ታላላቅ ሐይቆችና ወንዞችን ይለያሉ።

ለ. ይዘቶች

- የአህጉራት አንጻራዊ መገኛና መጠን
- የአህጉሮች ዋና ዋና መልካም ምድሮች
- ዋና ዋና የመሬት ገጽታዎች ማለትም እጅግ በጣም ከፍተኛ ቦታዎች ምሳሌ የኤቭሪስት ተራራ፤ እና እጅግ በጣም ዝቅተኛ የሆነ ቦታ (ምሳሌ:- ሙት ባሕር)
- ዋና ዋና ወንዞችና ሐይቆች

ሐ. የትምህርቱ መሰረተ-ሀሳብ

በምድር ገጽታ ላይ አህጉሮች እጅግ በጣም ትልቅ እና ግዙፍ መሬት ናቸው። በዓለም ላይ ሰባት አህጉሮች ይገኛሉ። እነርሱም እስያ፣ አፍሪካ፣ አውሮፓ፣ ሰሜን አሜሪካ፣ ደቡብ አሜሪካ፣ አንታርክቲካ እና አውስትራሊያ ናቸው። በትልቅነት የመጀመሪያው እስያ ሲሆን አፍሪካ ደግሞ በሁለተኛነት ይከተላል። እጅግ በጣም ትንሿ አህጉር አውስትራሊያ ነች። አንታርክቲካ፣ አውሮፓ እና አውስትራሊያ ባንድነት ቢጣመሩ እንኳን በመጠን እስያ ይበልጣቸዋል። ከመሬት ገጽታ ሆይ ዘጠኝ በመቶ (29%) የሚሆነውን ስፍራ የሚሸፍኑት አህጉሮችና ደሴቶች ናቸው።

ከሰባቱ አምስቱ አገገሮች እርስ በርሳቸው የተያያዙ ናቸው ለምሳሌ፤

- ሰሜን አሜሪካ እና ደቡብ አሜሪካ በፓናማ ልሣነ ምድር ተያይዘዋል።
- አፍሪካ ከእስያ ጋር በሱዌዝ ልሣነ ምድር ተያይዟል።
- አውሮፓና እስያም የተያያዙ አገገሮች ሲሆኑ አንታርቲካ እና አውስትራሊያ ግን ሙሉ በሙሉ በውኃ የተከበበው አገገሮች ናቸው። በዓለም ላይ እጅግ በጣም ዝቅተኛው ቦታ ሙት ባሕር ነው። (መካከለኛው ምስራቅ) በዓለም ላይ በጣም ትልቁ ሐይቅ ካስፒያን ባህር ሲሆን የሚገኘውም በእስያ ነው። በዓለም ላይ በጣም ረጅሙ ወንዝ ናይል ሲሆን የሚገኘውም በአፍሪካ ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- የዓለም ተፈጥሮአዊ ካርታ
- ፊልሞች/ ፎቶዎች
- ሥዕላዊ መግለጫዎች

2. የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ገለፃ
- ውይይት
- የእርስ በርስ መማማር

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የተጠቀሱትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች ዝግጁ ማድረግ
- ፊልሞችን፣ ፎቶዎች ወይም ስዕላዊ መግለጫዎችን በክፍል ውስጥ አምጥተው ማሳየት

ሠ. የመግር ማስተማር ሒደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች በመጠየቅ ትምህርቱን ይጀምሩ።

- አኅጉር የሚለውን ቃል ግለጹ
- የአፍሪካን አንጻራዊ መገኛ መጠንና ቅርፅ በተመለከተ ተወያዩ።

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- የዓለምን ካርታ በሠሌዳ ላይ ይሥሩና የአኅጉሮችን መገኛ ያሳዩ። የአፍሪካን ንድፍ ካርታ ለተማሪዎች ይስጡና ከሰሌዳው ላይ መረጃዎችን እንዲገለብጡ ያድርጉ።
- በታተመ የዓለም ካርታ በመታገዝ የሰባቱን አኅጉሮች መጠን ተማሪዎች እንዲያወዳድሩና እንዲያነጻፅሩ ይጠይቋቸው።
- በተፈጥሮአዊ የዓለም ካርታ እየታገዙ ተማሪዎቹ በጣም ከፍተኛውን የተራራ ጫፍ፣ ዋና ዋና ወንዞችንና ሐይቆችን እንዲለዩ ይጠይቋቸው።
- በኤቨሪስት ተራራ አቅራቢያ ስለሚኖር አንድ ቤተሰብና፣ በሙት ባሕር ዙሪያ ስላለው የጉብኝት አገልግሎት ሥራ ላይ ስለተደረገ ጥናት ለተማሪዎቹ ያስተዋውቁ።
- የአኅጉሮቹን አንጻራዊ መጠን የሚያመለክት ሥዕላዊ መግለጫ ያዘጋጁና በመማሪያ ክፍል ውስጥ ባለው የማስታወቂያ ሰሌዳ ላይ ይለጥፉት።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ግምገማ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን ይጠይቁ።

- እርስ በርስ የተያያዙትን አኅጉሮች ስም ጥሩ።
- የተያያዙበትን አካል ስም ተናገሩ።

- በዓለም ላይ በጣም ከፍተኛው እና በጣም ዝቅተኛው ስፍራዎች ምን በሚል ስም ይጠራሉ?
- በዓለም ላይ እጅግ በጣም ቀዝቃዛው አህጉር ማን ነው? ለምን?

2. ክትትል

ተማሪዎች የሚከተሉትን ተግባሮች እንዲያከናውኑ ያድርጉ።

- ወደ ቤተ መጻሕፍት ሔዳችሁ የአህጉሮች መገኛ፣ ስፋት፣ ቅርጽ በተመለከተ መረጃ ሰብስባችሁ አቅርቡ።

1.2 የዓለም ሕዝቦች

የተመደበው ጠቅላላ ክፍል ጊዜ: 6

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ

- በዓለም ላይ በዋነኛነት የሚነገሩትን ቋንቋዎች ይገልጻሉ።
- ዋና ዋና የዓለም ቋንቋዎችን መገኛቸውን በካርታ ላይ ያመለክታሉ።
- ጥንታዊ የዓለም ስልጣኔዎች ያበረከቱትን አስተዋዕክ ይገልጻሉ።
- የአለም ዋና ዋና ሃይማኖቶችን ይዘረዝራሉ።
- ሌሎች ሰዎች ለሚከተሏቸው ሃይማኖቶች ክብር ያሳያሉ።

ለ. ይዘቶች

- የዓለም ዋና ዋና ቋንቋዎች
- ጥንታዊ ሥልጣኔዎች (ለምሳሌ የግሪክ የሮም፣ የቻይና፣ የፐርሲያ፣ የኢንዲያ)
- የአለም ዋና ዋና ሃይማኖቶች (ክርስትና፣ እስልምና፣ ቡዲዲዝም፣ ሂንዱዝም፣ ሽንቱዝም፣ ጁዲዝም)

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ ሐሳብ

- ማንዳሬን የቻይና የይፋ ቋንቋ ነው። 600 ሚሊዮን ሕዝብ ይናገረዋል። በዓለም ላይ በስፋት የሚነገረው ቋንቋ እንግሊዘኛ ነው። 400 ሚሊዮን ተናጋሪዎች አሉት። ብዙዎቹ የሚኖሩት በአውስትራሊያ፣ በካናዳ፣ በታላቋ ብሪታኒያ፣ በአየርላንድ፣ በኒውዜላንድ፣ በደቡብ አፍሪቃ እና በዩናይትድ ስቴትስ ነው። የፈረንሳይ የይፋ ቋንቋ ፈረንሳይኛ ነው። በተናጋሪ ሀገራት ብዛት ከእንግሊዘኛ በመቀጠል በሁለተኛ ደረጃ ላይ ይገኛል። ከ90 ሚሊዮን በላይ ተናጋሪዎች አሉት። ስፓኒሽኛ የስፔን እና የብዙዎች ላቲን አሜሪካ ሀገሮች የይፋ ቋንቋ ነው። ወደ 297 ሚሊዮን የሚሆን ሕዝብ ስፓኒሽኛ ተናጋሪ ነው። በሌላ በኩል 153 ሚሊዮን የሚሆን ሕዝብ ራሻንኛ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ይናገረዋል። ከስድስቱ የተባበሩት መንግስታት የይፋ ቋንቋዎች ውስጥ አንደኛው ነው። ሌላው በዓለም ላይ በስፋት የሚነገረው ቋንቋ አረብኛ ነው። የብዙ አረብ ሀገሮች የይፋ ቋንቋ ነው።
- የጥንታዊ ግሪክ ሥልጣኔ የተመሰረተው በከተማ መንግሥቶች (ሲቲ ስቴት) ውስጥ ነው። የግሪክ የከተማ መንግሥት "ፓሊስ" እየተባለ ይጠራል። አቴንስ በጣም ትልቋ የከተማ መንግሥት ነበረች። የዲሞክራሲ ማዕከል ነበረች። እንዲሁም በአእምሮአዊና በጥበቦች ክንዋኔዎች በጣም የታወቀች ከተማ ነበረች። ግሪኮች ፍልስፍናና ድራማን በመጀመር ይታወቃሉ። ታሪክን በተገቢው መንገድ እንዲጻፍ ከማድረጋቸውም በላይ የሕክምና ሙያ በመጀመርም ይታወቃሉ።
- የሮም ከተማ የተመሰረተችው በላቲን ሕዝብ ነው። የመጀመሪያው ሪፐብሊክ (ሕዝባዊ መንግሥት) የተቋቋመው በሮም ከተማ ነው። ከፍተኛ የመንግስት ባለስልጣኖች የተመረጡ ቆንስሎች ይባላሉ። የሮማውያን ሕብረተሰብ በሦስት መደቦች ይከፈላሉ። እነርሱም ፓትሪሺያኖች (መሳፍንቶች) ኢኩቴዎች

(ባለመሬቶች) እና ፕሌሲያኖች (ተራው ሕዝብ) ይባላሉ። ከነዚህም ሌላ ባሮች ይገኛሉ። እ.አ.አ በ27 ዓ.ዓ የሮማውያን ሪፐብሊክ መንግሥት ወደ ንጉስ ነገሥታዊ መንግሥት ተቀይሮአል።

- የቀድሞዎቹ ቻይናውያን መንግሥታት ሻንግ እና ቾን ይባላሉ። በሻንግ ዘመን መንግስት ቻይናዎች የራሳቸው የሆነውን የአጻጻፍ ሥርዓት ሠርተው ከጥቅም ላይ አዋሉ። ቻይናዊው ፈላስፋ ኩንፉሺያኒዝም የተባለውን ፍልስፍና መስርቷል። ይህም በመሰረቱ ፍልስፍና እንጂ ሃይማኖት አይደለም።
- ጥንታዊ ፕሮሊያኖች ይኖሩ የነበረው በዛሬዎ አራን ደቡብ ምሥራቅ አካባቢ ነበር። የፕሮሊያኖች ንጉስ ነገስት ፈላጭ ቆራጭ መሪ ነው። መሪው አሁኑ ማዘዳ ተብሎ ለሚጠራው የፕሮሊያኖች አምላክ ወኪል ነው። የፕሮሊያኖች ሐይማኖት ዞሮ አስትሪያኒዝም በመባል ይታወቃል።
- የጥንታዊ ኢንካ ሕዝቦች የሚገኙት በደቡብ አሜሪካ ነበረ። ዋና ከተማቸውም ኩዝኩ በመባል ትታወቃለች ኢንካዎች በምንድህስና ጥበብና በሌሎች የዕደ ጥበብ ሥራዎቻቸው ይታወቃሉ። ኢንካዎች ሥልጣኔአቸው በስፔን ወራሪዎች ተደምስሷል።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች እና የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

1. የተጠቀሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ካርታዎች (ታሪካዊ)
- ስዕሎች
- ፎቶግራፎች

2. የተጠቀሙ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ወይይት
- ገለጻ
- የቡድን ሥራ
- የተጋባዥ እንግዳ ገለጻ (የታሪክ መምህር/ምሁር)

3. ቅድመ ዝግጅት

- የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችን በመማሪያ ክፍሉ ውስጥ ያሳዩ
- የዕለትን የትምህርት ዕቅድ ያዘጋጁ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

ተማሪዎችን የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቁላቸው።

- በጣም ከፍተኛ የተናጋሪ ቁጥር ያለው ቋንቋ የትኛው ነው? ለምን?
- በዓለም ላይ የትኞቹ ሀገሮች ናቸው በስፓኒሽኛ ቋንቋ በይበልጥ የሚነገሩት?
- የትኛው ሥልጣኔ ነው አስቀድሞ የተጀመረው? የግሪክ ሥልጣኔ ወይስ የሮማውያን ስልጣኔ?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- በዓለም ካርታ በመታገዝ በዋና ዋናዎቹ የዓለም ቋንቋዎች ላይ ተወያዩ።
- ዋና ዋናዎቹ ቋንቋዎች በየትኞቹ ሀገሮች ውስጥ እንደሚነገሩ ተማሪዎችን ጠይቁቸው።
- በአፍሪካ ካርታ በመታገዝ "አረብኛ" የተባለው ቋንቋ የት አካባቢ እንደሚነገር ለይታችሁ አሳዩ በማለት ተማሪዎችን ይጠይቁ።
- የዓለም ካርታ በመጠቀም ጥንታዊ ሥልጣኔ የተጀመረባቸውን እንደ ጥንታዊ ግሪክ፣ ሮማውያን፣ ኢንካ እና ፐርሲያኖች ቦታዎችን ለይተው እንዲያሳዩና ሥልጣኔዎቹ ያበረከቱባቸውን በዝርዝር እንዲገልጹ ያድርጉ።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን ይጠይቁ

- የከተማ መንግሥት (ሲቲ ስቴትስ) ምን ማለት ነው?
- የማንዳሪን ቋንቋ የሚነገረው የት ነው?
- የአንግሊዘኛ ቋንቋ በስፋት የሚነገርበት ምክንያት ምንድን ነው?

2. ክትትል

ተማሪዎችን ካርታ እንዲሠሩ ያድርጉና በካርታው ላይ

የሚከተሉትን ያመልክቱ።

- በዓለም ላይ የዋና ዋና ቋንቋዎች ሥርጭት
- የጥንታዊ ግሪክ፣ ሮም፣ ቻይና፣ ፐርሺያ እና ኢንዲያ

1.2.1 የዓለም ዋና ዋና ሃይማኖቶች (ቡዲዝም፣ ሒንዱይዝም፣ ሺንቶይዝም፣ ክርስትና፣ እስልምና እና ይሁዲ)

የተመደበው ክፍለ ጊዜ ብዛት፡- 1

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ደህንን ንዑስ ርእስ ካጠናቀቁ በኋላ

- የዓለም ዋና ዋና ሃይማኖቶችን ይዘረዝራሉ።
- ሌሎች ሰዎች ለሚከተሏቸው ሃይማኖቶች ክብር ያሳያሉ።

ለ. ይዘት

- የዓለም ዋና ዋና ሃይማኖቶች (ለምሳሌ ቡዲዝም፣ ሂንዱይዝም፣ ሺንቶይዝም፣ ክርስትና፣ እስልምና፣ ይሁዲ)

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሐሳብ

- ይሁዲ የአይሁዶች ሃይማኖት ነው። በአንድ አምላክ ማመን የሚለውን የሃይማኖት ትምህርት በመጀመሪያ ያስተማረ ሃይማኖት ነው። በአንድ ውስጥ ዋናው ሃይማኖት ሂንዱይዝም ነው። የሂንዱይዝም መሠረታዊ ሃሳብ የሰው ልጅ እንደገና

በመወለድ ዑደት ውስጥ እንደሚኖር ይገልጻል። ሂንዱይዝምን ለማሻሻል በሚል ዓላማ በሕንድ የተመሠረተው ሃይማኖት ቡድይዝም ይባላል። ይህ ሃይማኖት ከሕንድ ውጭ በደቡብ ምስራቅ እስያ በቻይናና በጃፓን ተሰራጭቷል። በጃፓን የተመሠረተው ጥንታዊ ሃይማኖት ሺንቶይዝም ይባላል። የእስልምና ሃይማኖት የተመሠረተው በነብዩ መሐመድ ሃይማኖታዊ ትምህርት ላይ ነው። በሌላ በኩል የክርስትና ሃይማኖት እንዲሁ የተመሠረተው በኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወትና ትምህርቶች ላይ ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

1. የተጠቆሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ካርታዎች
- ስዕሎች
- ፎቶ ግራፎች

2. የተጠቆሙ የማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለፃ
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ-ዝግጅት

- የትምህርት መርጃ መሣሪያዎቹን በመማሪያ ክፍሉ ውስጥ ያሳዩ።
- በዕለቱ የትምህርት ርእስ ላይ ተማሪዎች ቀድመው ተዘጋጅተው እንዲመጡ ያድርጉ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

- ተማሪዎቹን የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቋቸው።
- በዓለም በስፋት ተሠራጭተው የሚገኙትን ሃይማኖቶች ግለጹ።

- በአንድ አምላክ ማመን የሚለውን የሃይማኖት ትምህርት በመጀመሪያ ያስተማረ ሃይማኖት የትኛው ነው?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- በዓለም ካርታ በመታገዝ ተማሪዎች ዋና ዋና የዓለም ሃይማኖቶችን ለይተው በታችውን እንዲያገኙ ይርዱአቸው።

ፈ. ምዘና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎቹን ይጠይቁ።

- አይሁዶች የሚከተሉት ሃይማኖት ምን ተብሎ ይጠራል?
- የእስልምና ሃይማኖትን የመሠረቱት ማን ናቸው?
- እንደገና ተመልሶ መወለድን የሚያስተምረው የትኛው ሃይማኖት ነው?
- በጃፓን ውስጥ የሚገኘው ሃይማኖት ምን ተብሎ ይጠራል?
- የቡዲዲዝም መሥራች ማን ይባላል?

2. ክትትል

- ተማሪዎቹ በቡድን ሆነው የዋና ዋና ሃይማኖቶችን ሥርጭት የሚያመለክት ካርታ ይስሩ።

1.3 የሕዝብ ሥርጭትና አኗኗር

1.3.1 ሕዝብ ተበታትኖና ተጠጋግቶ የሚኖርባቸው ቦታዎችን ማነጻጸር

የተመደበው ክፍለ ጊዜ ብዛት፡ 3

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ደህንን ንዑስ ርዕስ ሲያጠናቅቁ፡-

- ሕዝብ በጣም ተጠጋግቶና ተበታትኖ የሚኖርባቸውን የዓለም አካባቢዎች ይለያሉ።
- በዓለም ላይ የሚገኙትን የተለያዩ የአኗኗር ዘይቤዎች ያደንቃሉ።
- አኗኗራቸውን ከሌሎች ሕዝቦች አኗኗር ጋር ያነጻጽራሉ።

ለ. ይዘቶች

- የተበታተነ የሕዝብ ስርጭት ያላቸው አካባቢዎች
- የተጠጋጋ(ጥቅጥቅ ያለ) የሕዝብ ክምችት ያላቸው አካባቢዎች

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሀሣብ

- ቀዝቃዛ አካባቢዎች(ቀዝቃዛ በረሃዎች) የሕዝብ ብዛታቸው ዘርዛራ የሆኑባቸው አካባቢዎች ናቸው። እነዚህ ሥፍራዎች የቱንደራ አካባቢዎችን ያጠቃልላሉ። ዝቅተኛ አካባቢዎች ሲሆኑ በሰሜን አሜሪካና በዩሮጵጎርያ(አውሮፖና እስያ) ውስጥ ያሉ ከመሆናቸውም በላይ አርክቲክ ውቅያኖስም ያዋስናቸዋል። በሌላ በኩል ሞቃት በረሃዎችም እንዲሁ ዘርዛራ የሕዝብ ብዛት የሚገኙባቸው አካባቢዎች ናቸው። እነዚህ አካባቢዎች በአፍሪካ ውስጥ የሣሐራና የክሊራሪ በረሃዎችን እንዲሁም የአረቢያ፣ የታር እና የአታካማ በረሃዎችን ይጨምራሉ።

በአንጻሩ ግን በዓለም ላይ ከፈተኛ የሕዝብ ክምችት የሚገኝባቸው አካባቢዎች አሉ። እነርሱም

1. የሞንሱን እስያ በወንዝ ተፋሰሶች፣ በምስራቅ እስያ ቻይናና ጃፓን፣ በደቡብ እስያ ደግሞ ሕንድ፣ ፓኪስታንና ባንግላዴሽ ናቸው።
2. በአፍሪካ የናይል ሸለቆ ከፍተኛ የሕዝብ ክምችት የሚገኝበት አካባቢ ነው። 95% የግብጽ ሕዝብ የሚኖረው በናይል ወንዝ ዳርቻ ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴዎች

1. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- የዓለም ተፈጥሮአዊ ካርታ
- ሥዕላዊ መግለጫና ካርታ
- ፊልሞች
- የሕዝብ ብዛትና ሥርጭትን የሚያሳይ ካርታ

2. የማስተማሪያ ዘዴዎች

- ገለጻ
- ውይይት
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የተገለጹትን የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች በመማርያ ክፍል ውስጥ ያስቀምጡ።
- ለትምህርቱ የሚጠቅሙ ተስማሚ የማጣቀሻ መጽሐፍት ያዘጋጁ።
- ተማሪዎች ከትምህርቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጽሐፍት አስቀድመው እንዲያነቡ ይቀስቅሷቸው።

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት፡-

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎቹን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።

- በሰሐራ በረሐ አካባቢ ዝቅተኛ የሕዝብ ጥግግት የሚታየው ለምን ይመስላችኋል?
- በዓለም ላይ የሚገኙ ዋና ዋና ሞቃት በረሃዎችን ዘርዘሩ።

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- በዓለም ካርታ በመታገዝ ሞቃትና ቀዝቃዛ በረሐዎችን፣ የሞንሱን እስያና የናይል ሸለቆ የወንዝ ተፋሰሶችን ፈልገው እንዲያሳዩ ተማሪዎችን ይጠይቋቸው።
- በዘርዘራና እፍግፍግ ባሉ አካባቢዎች መካከል ያለውን የሕዝብ ጥግግት ልዩነት ተማሪዎች እንዲጠቅሱ ይጠይቋቸው።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ግምገማ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን ይጠይቁ

- በአፍሪካ ውስጥ የሞቃት በረሐማ አካባቢዎችን ግለጹ

- በሕንድ የኤንደሰና የጋንጂስ፣ በአፍሪካ የናይል የወንዝ ሽለቆዎች ለሕዝብ ስርጭት የሚሰጡት ፋይዳ ምንድን ነው?

2. ክትትል

- ተማሪዎች የአፍሪካ ካርታ ሠርተው በአፍሪካ ውስጥ ከፍተኛ የሕዝብ ጥግግት ያለባቸውን አካባቢዎች እንዲያመለክቱ ያድርጉ።
- ተማሪዎች በዓለም ላይ የሚገኙትን ሞቃት በረሀዎች የሚያሳይ ካርታ ይስሩ።
- የዓለም ሕዝብ ስርጭትን የሚገልጽ ሠንጠረዥ ይስሩ።
- ተማሪዎች በዓለም ካርታ ላይ ከፍተኛ የሕዝብ ክምችት ያለባቸውንና ዘርዛራ የሕዝብ ብዛት ያለባቸውን አካባቢዎች እንዲያመለክቱ ይጠይቋቸው።

1.3.2. ሰዓሰም ሕዝቦች ሥርጭት መለያየት ምክንያቶች

የተመደበው ክፍል ጊዜ: 3

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት ተማሪዎች ከዚህ ንዑስ ርዕስ መጠናቀቅ በኋላ

- የዓለም ሕዝብ ስርጭት የተለያየበትን ምክንያት ያብራራሉ።

ለ. ይዘቶች

- ተፈጥሮአዊ ምክንያቶች
- ማኅበራዊ ምክንያቶች

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ ሃሳብ

- በዓለም ላይ የሕዝብ ሥርጭት ከቦታ ወደ ቦታ የተለያየ ነው። ለዚህም ሁለት መሠረታዊ ምክንያቶች አሉ። እነርሱም ተፈጥሮአዊና ማኅበራዊ ምክንያቶች በመባል ይታወቃሉ። ተፈጥሮአዊ ምክንያቶች የሚባሉት የአየር ንብረት፣ የመሬት መልክአምድራዊ አቀማመጥ ሁኔታ፣ የለም አፈርና የእጽዋት መኖር ሲሆኑ ማኅበራዊ ምክንያቶች የሚባሉት ደግሞ ምጣኔ

ሀብታዊ፣ የቴክኖሎጂ የዕድገት ደረጃ፣ ማጎበራዊና ፓለቲካዊ አደረጃጀቶች ናቸው። እነዚህ ማጎበራዊ ሁኔታዎች የባሕል ልዩነቶችን ያስከትላሉ። ጦርነትና የእርስ በእርስ ግጭቶችም የሕዝብ ሥርጭትን ይወስናሉ። በሌላ በኩል የመገናኛ አውታሮች ያሏቸው ሥፍራዎችና የባሕር ዳርቻዎች እንዲሁም የማዕድን ቁፋሮ የሚካሄዱባቸው ሥፍራዎች ለሕዝብ በብዛት መሥሪር የሚጫወቱት ሚና ቀላል ግምት የሚሰጣቸው አይደሉም።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ዘዴዎች

1. የተጠቆሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ካርታዎች ስዕሎች
- ስላይድ ፈልጎች
- ፎቶግራፎች

2. የተጠቆሙ የማስተማሪያ ዘዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ውይይት
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የገለጹትን የትምህርት መሣሪያዎች ያስባሰቡና ክፍል ውስጥ እንዲገኙ ያድርጉ።
- ለትምህርቱ የሚጠቅሙ ተስማሚ የማጠቃሻ መጽሐፍትን በማንበብ በቂ ዝግጅት ያድርጉ።
- ተማሪዎችም ከትምህርቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ጠቃሚ የማጣቀሻ መጻሕፍት አንብበው ለትምህርቱ ዝግጁ እንዲሆኑ መጽሐፍቱን በመጠቀም ያበረታቷቸው።

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎቹን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።

- ለዓለም ሕዝብ ብዛትና ሥርጭት ልዩነት ዋነኛ ምክንያቶች ምን ምንድናቸው?
- ጦርነትና የእርስ በእርስ ብጥብጥ ለሕዝብ ስርጭት ልዩነት እንዴት ምክንያት ሊሆኑ እንደሚችሉ አብራሩ።

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- የሕዝብ ብዛት ሥርጭትን የሚያቃውሱ ተፈጥሮአዊ ምክንያቶች ላይ ተማሪዎቹ እንዲወያዩ ያድርጓቸው።
- በመቀጠልም የዓለም ሕዝብ ብዛትና ሥርጭትን የሚወስኑ ተፈጥሮአዊና ማኅበራዊ ምክንያቶችን በተመለከተ ይወያዩ።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ግምገማ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችዎን ይጠይቁ

- በሕዝብ ብዛትና ሥርጭት ላይ የአየር ንብረት ተጽእኖ ምን እንደሚመስል ግለጹ።
- የቴክኖሎጂ የእድገት ደረጃ በሕዝብ ብዛትና ሥርጭት ላይ ስላለው ተጽእኖ አብራሩ።

2. ክትትል

- ተማሪዎች የሕዝብ ብዛትና ሥርጭትን የሚያሳዩ ልዩ ልዩ ስዕሎችንና ፎቶግራፎችን እንዲያሰባስቡ አድርገው ከትምህርቱ ጋር በማዛመድ መግለጫ እንዲሰጡ ይጠይቋቸው።

1.3.3. የዓለም ሕዝቦች አኗኗር

የተመደበው ክፍል ጊዜ: 2

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ

- በዓለም ላይ የሚገኙትን የተለያዩ የአኗኗር ዘይቤዎች ያደንቃሉ።
- አኗኗራቸውን ከሌሎች ሕዝቦች አኗኗር ጋር ያነጻጽራሉ።

ለ. ይዘቶች

- በግብርና ላይ የተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ
- በኢንዱስትሪ ላይ የመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ
- በንግድና በሌሎች የአገልግሎት ዘርፍ ላይ የተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ ሀሳብ

- መልክአምድር፣ የአየር ንብረት፣ የምጣኔ ሀብት ዕድገት፣ የቴክኖሎጂ ዕድገት፣ የማኅበረሰብ የዕድገት ደረጃ በሕዝቦች የአኗኗር ዘይቤ ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አላቸው። ስለሆነም በዓለማችን በተለያዩ አካባቢ የሚኖሩ ሕዝቦች የተለያዩ የአኗኗር ዘይቤ አላቸው። በዓለማችን የሚታዩ ዋና ዋና የአኗኗር ዘይቤዎችን በሦስት ክፍሎች መመደብ ይቻላል። እነርሱም በግብርና ላይ የተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ፣ በኢንዱስትሪ ላይ የተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤና በንግድና በአገልግሎት ዘርፍ የተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ ናቸው።
- ከዓለማችን ከግማሽ በላይ የሚሆነው ሕዝብ የአኗኗር ዘይቤ የተመሠረተው በግብርና ላይ ነው። የግብርና ሥራ እርሻና ከብት ርባታ ተብሎ በሁለት ይከፈላል። በግብርና ላይ የተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ ያላቸው ሕዝቦች አኗኗራቸው፣ አለባበሳቸውና አሠራራቸው በሌሎች ዘርፎች ከሚተዳደሩት ሕዝቦች የተለየ ነው። ከዓለማችን ግማሽ የሚያህለው ሕዝብ

የአኗኗር ዘይቤው የተመሠረተው በግብርና ላይ ነው። በአፍሪካና በእስያ ደግሞ ከሰማንያ በመቶ በላይ የሚሆነው ሕዝብ ኑሮው የተመሠረተው በግብርና ላይ ነው። በሰሜን አሜሪካና በአውሮፓ ግን ከሁለት በመቶ አይበልጥም።

- የኢንዱስትሪ ሥራ ጥሬ ዕቃዎችን ወደ አለቀላቸው የፍጆታ ሸቀጥነት የመቀየር ሥራንና በጠባያቸው በጣም ውስብስብና የረቀቁ የቴክኖሎጂ ውጤቶችን የማምረትና የመገጣጠም ሥራን ያጠቃልላል በሰሜን አሜሪካ፣ በአውሮፓና በሩቅ ምሥራቅ እስያ ከሚኖረው ሕዝብ አብዛኛው ሕዝብ ኑሮው የተመሠረተው በኢንዱስትሪ እንቅስቃሴ ላይ ነው። ደረጃውና ብዛቱ ዝቅተኛ ቢሆንም በሌላው የዓለም ክፍልም በኢንዱስትሪ ላይ በተመሠረተ የአኗኗር ዘይቤ የሚኖር ሕዝብ አለ።
- ንግድ በሰዎችና በሀገራት መካከል የሚደረግ የምርት ልውውጥ ነው። በመንገዥ አገልግሎት ደግሞ የምርት ልውውጥ በማሳደግ የተሳካ የንግድ ሂደት እንዲኖር ያደርጋል። በገጠርና በከተማ እንዲሁም በበለጸጉና በማደግ ላይ ባሉ ሀገራት በንግድ ልውውጥ ሂደት የተለያዩ አገልግሎቶችን በመስጠት በሚያገኙት ገቢ ኑሯቸውን የመሠረቱ በርካታ ሕዝቦች ይገኛሉ።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና በማስተማሪያ ዘዴዎች

1. የተጠቀሙ የትምህርቱ መርጃ መሣሪያዎች

- የዓለም የምጣኔ ሀብት ካርታ
- የሰላይድ ፊልም
- ፎቶግራፎች

2. የተጠቀሙ የማስተማሪያ ዘዴዎች

- ገለጻ
- ውይይት
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የገለጹትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች አሰባስበው ክፍል ውስጥ እንዲገኙ ማድረግ
- ተማሪዎች የተለያዩ የማጣቀሻ መጽሐፍትን አንብበው እንዲዘጋጁ መቀስቀስ።

ሠ. የማስተማር ሂደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ለተማሪዎች በማቅረብ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።

- እንደ ሰሜን አሜሪካ፣ አውሮፓና ሩቅ ምሥራቅ ሀገራት ያሉት አብዛኛው ሕዝባቸው ግብርና ነክ ባልሆነ የኑሮ ዘይቤ ላይ የተመሠረተ ነው። ይኸ ለምን የሆነ ይመስላችኋል?
- ከዓለም ሕዝብ ስንት በመቶ የሚሆነው ነው ኑሮው በግብርና ላይ የተመሠረተው?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- ተማሪዎች የዓለም የግብርናና የኢንዱስትሪ ስርጭትን የሚያሳይ ካርታ እንዲሠሩ ይጠይቋቸው።
- በግብርናና በኢንዱስትሪ ላይ በተመሠረቱ የአኗኗር ዘይቤዎች መካከል ያለውን ልዩነት ምሳሌ በማቅረብ ተማሪዎች ማብራሪያ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ግምገማ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን ይጠይቁ።

- የአብዛኛው ሕዝባቸው ኑሮ በኢንዱስትሪ ላይ የተመሠረተውን አገራት ስም ጥቀሱ።
- በግብርናና በኢንዱስትሪ መካከል ያለውን ትስስር አብራሩ።

1.3.4. ኢንዱስትሪ አብዮትና ያስከተለው ውጤት

የተመደበው ክፍለ ጊዜ፡- 7

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- ብሔርተኝነትና ቅኝ አገዛዝ ለኢንዱስትሪ አብዮት መምጣት የራሳቸው አስተዋፅኦ ማምጣታቸው ይገልጻሉ።
- የኢንዱስትሪ አብዮት የት እንደተጀመረ ይለያሉ።
- የአፍሪካን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግል ያብራራሉ።
- ስኬታማ የሆኑ የአፍሪካውያን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግልን ምሳሌ ይጠቅሳሉ።
- የሁለቱን (1ኛ እና 2ኛ) የዓለም ጦርነቶች ውጤቶችን ይዘረዝራሉ።

ለ. ይዘቶች

- የኢንዱስትሪ አብዮት አጀማመር
- የኢንዱስትሪ አብዮት ያስከተለው ለውጥ (ብሔረተኝነት፣ ቅኝ አገዛዝ፣ ከተማ ልማት መስፋፋት)
- የአዳዲስ ሀሳቦች መፍለቅ (ምሳሌ፡ ነፃነት ብዙሃንነት፣ ዲሞክራሲ)
- የ1ኛው እና 2ኛው የዓለም ጦርነቶች መንስኤአቸውና ያስከተሉት ውጤት
- የአፍሪካውያን የተቃውሞ ትግል በቅኝ አገዛዝ መስፋፋት
 - አሻንቴ
 - ሳሞራ ቱሬ
 - ማጂ ማጂ
 - ኢትዮጵያ

- የአፍሪካውያን ፀረ ቅኝ አገዛዝ ትግል
 - ኩኩዩ
 - ኔዎዳትሱር (Neodatsur)
 - ዋፍድ(Wafd)
 - ኤኤንሲ(ANC)

ሐ. የትምህርቱ ጭብጥ

- የኢንዱስትሪ አብዮት በማምረት ሒደት ላይ የተደረገ መሠረታዊ ለውጥ ነው። በእጅ ከማምረት ይልቅ በማሸን ማምረት የተጀመረበት ሒደት ነው። እንዲሁም በመኖሪያ ቤት ከማምረት ይልቅ በፋብሪካ ውስጥ ማምረት የተጀመረበት ወቅት ነው። አብዮቱ የተጀመረው በ18ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ በእንግሊዝ ሀገር ነው። የኢንዱስትሪ አብዮት በሁለት ደረጃዎች ይከፈላል። አንደኛው እ.አ.አ ከ1750 ዓ.ም እስከ እ.አ.አ 1870 ዓ.ም ሲሆን ሁለተኛው እ.አ.አ ከ1870 ዓ.ም እስከ አሁን ድረስ ያለው ነው። በመጀመሪያው ደረጃ ወቅት ዋናው የኃይል ምንጭ የእንፋሎት ኃይል ሲሆን፤ በሁለተኛው ደረጃ ደግሞ የኤሌክትሪክ ኃይል፣ ነዳጅና የአቶሚክ ኃይል ሆኗል። የመጓጓዣና የመገናኛ ዘዴዎች በከፍተኛ ደረጃ ተሻሽለዋል። የመጀመሪያው ባቡር የተሸከረከረው በእንግሊዝ ሀገር እ.አ.አ 1825 ዓ.ም ሲሆን፤ በ1876 ደግሞ የመጀመሪያውን ስልክ አሌክሳንደር ግራሐምቤል ሠርቶ አውጥቶአል።
- የኢንዱስትሪ አብዮት በምጣኔ ሃብታዊ፣ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ዘርፍ መሠረታዊ ለውጥ አምጥቶአል። የአዲስ አስተሳሰቦች መፈጠር ምክንያት የኢንዱስትሪ አብዮት ነው። የነፃ አስተሳሰብ፣ የዲሞክራሲ እና የመድበለ-ፓርቲ ሥርዓት ማደግ የኢንዱስትሪ አብዮት ያመጣው ዋና ለውጥ ነው።

- እ.አ.አ ከ1914-1918(ዓ.ም) የተካሄደው የአንደኛው የዓለም ጦርነት መሠረታዊ ምክንያቶች የኢምፔሪያሊስቶች ፉክክር፣ የጦር ኃይል ግንባታ፣ የጦር ቃል ኪዳን ሀገሮች መፈጠር እና ብሔረተኝነት ዋነኞቹ ናቸው። ጦርነቱ የተካሄደው በአብዛኛው በአውሮፓ አህጉር ውስጥ ነው። ጦርነቱ በቃል-ኪዳን ኃይሎች ድል አድራጊነት ሲጠናቀቅ የብዙ ሚሊዮን ሰዎች ሕይወት ለመጥፋት ምክንያት ሆኗል። ለጦርቱ ከ337 ቢሊዮን ዶላር በላይ ወጥቷል። ከጦርነቱ ማብቂያ በኋላ አሜሪካና ሶቪየት ሕብረት የዓለም ኃያላን ለመሆን ችለዋል። የሁለተኛው የዓለም ጦርነት የተጀመረው እ.አ.አ በ1939 ዓ.ም ሲሆን ያበቃው ደግሞ እ.አ.አ በ1945 ዓ.ም ነው። ጦርነቱ የተካሄደው በቃል ኪዳን ኃይሎችና በአክሲስ (Axis) ኃይሎች መካከል ነው። የጦርነቱ መነሻ ምክንያት የናዚ ፓርቲ እና የፋሽስት ፓርቲ ሥልጣን በመያዛቸው ነው። አዶልፍ ሒትለር የናዚ ፓርቲ መሪ ሲሆን ቤኒቶ ሙሶሊኒ ደግሞ የፋሽስት ፓርቲ መሪ ነበር። እ.አ.አ በ1945 ዓ.ም አሜሪካ ሒሮሺማ እና ናጋሳኪ በተባሉት የጃፓን ከተሞች ላይ አቶሚክ ቦምብ ጥላለች። ጦርነቱ ያበቃው በቃል ኪዳን ኃይሎች አሸናፊነት ነው። ከ50 ሚሊዮን በላይ ወታደሮች በጦርነቱ ሲሞቱ አያሌ ከተሞች ወደመዋል።
- ከ19ኛው ምእተ-ዓመት ሁለተኛ አጋማሽ ጀምሮ የአፍሪካ ሕዝቦች ቅኝ አገዛዝን የመከላከል ትግል እ.አ.አ እስከ 1914 ዓ.ም ድረስ አካሂዷል። የአሻንቲ ሕዝብ ቅኝ አገዛዝን የመከላከል ትግል በዛሬዋ ጋና የሚካሄድ ነበር። አሻንቲዎች በእንግሊዝ ተስፋፊዎች ተሸንፈው ጎልድ ኮስት ተብለው ተሠይመዋል። በምዕራብ አፍሪካ ከፈረንሳይ ቅኝ ገዢ ወራሪዎች ጋር በመፋለምና ቅኝ አገዛዝን በመከላከል አስደናቂ ተጋድሎ ያስመዘገበው ጀግና ሳሞራ ቱሬ ይባላል። ሆኖም እ.አ.አ. በ1898 ዓ.ም ሳሞራ ቱሬ በፈረንሳዮች ተሸንፏል። የማጂ ማጂ አመጽ

የተካሄደው እ.አ.አ. በ1905 ዓ.ም በታንጋኒካ ሲሆን አመጹ ያነጣጠረው በጀርመን ቅኝ ገዢዎች ላይ ነው። ሆኖም አመጹ ሙሉ በሙሉ ከሸፈነ። በአፍሪካ የቅኝ አገዛዝን የመከላከል ታሪክ አንፀባራቂ ድል የተቀዳጁት ኢትዮጵያውያን ብቻ ናቸው። ቦታው አድዋ ላይ ሲሆን ጊዜው እ.ኤ.አ. በ1888 ዓ.ም ነበር። የወራሪው ኢጣሊያ ጦር ድባቅ የተመታው በከፍተኛ ወኔና ጀግንነት በተፋለመው የኢትዮጵያ ሠራዊት ሲሆን የሠራዊቱ ጠቅላይ አዛዥና አዝማች ዳግማዊ አዬ ምኒሊክ ነበሩ።

- የአፍሪካውያን ፀረ-ቅኝ አገዛዝ ትግል እያደገ የመጣው ከአንደኛው የዓለም ጦርነት በኋላ ነው። በዚህ ወቅት ከፍተኛ ትግል ያካሄዱ ቡድኖች ነበሩ። እነርሱም የወጣት ኩኩዩ ማህበር በኬንያ፣ የዋፍዲሶት ፓርቲ በግብፅ፣ የኔዎ ዳትሱር ፓርቲ በቱኒዝያ እና የአፍሪካ ብሔራዊ ሸንጎ በደቡብ አፍሪካ ናቸው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

1. የተጠቀሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ካርታዎች
- ስዕሎች
- ፎቶግራፎች

2. የተጠቀሙ የማስተማር ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለፃ
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ-ዝግጅት

- የተጠቀሱትን የትምህርት መሣሪያዎችን በመማሪያ ክፍሉ ውስጥ ያሳዩ።
- የእለቱን የትምህርት ዕቅድ (lesson plan) ያዘጋጁ።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

ተማሪዎቹን የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቁአቸው።

- የኢንዱስትሪ አብዮት ማለት ምን ማለት ነው?
- የኢንዱስትሪ አብዮት መቼና የት ተጀመረ?
- የአንደኛውና የሁለተኛው የዓለም ጦርነቶች መነሻ ምክንያቶች ምን ነበሩ?
- አፍሪካውያን ቅኝ አገዛዝ እንዳይስፋፋ ለመከላከል ያደረጉት ጥረት ምን ነበር?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- ለሁለቱ የኢንዱስትሪ አብዮት ደረጃዎች ዋነኛ የኃይል ምንጭ በመሆን ያገለገሉት ምን ምን እንደነበሩ ተማሪዎቹን ይጠይቋቸው።
- የኢንዱስትሪ አብዮት ካመጣቸው አዳዲስ አስተሳሰቦች መካከል ሁለቱን በመጥቀስ ተማሪዎቹ ያብራሩ።
- በኢንዱስትሪ የገፉ አገሮች ቅኝ አገዛዝ ለመጀመር የተነሳሱበት ምክንያት ምን እንደነበር ያብራሩ።
- እንደ አሻንቲ፣ ማጂ ማጂ፣ የአድዋ ጦርነት በመሳሰሉት የቅኝ አገዛዝ ማስፋፋት የመከላከል ትግል ኃይሎች ዙሪያ ተማሪዎች እንዲወያዩ አድርጓቸው።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎች ይጠይቁ።

- ለአንደኛው የዓለም ጦርነት መጀመር ሰበቡ ምን ነበር?
- የቃል ኪዳን ኃይሎች የሚባሉትን ሀገሮች ስም ዘርዝሩ።
- በናዚዎችና በፋሽስቶች አነሳስ ታሪክ ላይ ተወያዩ።

- በየትኞቹ የጃፓን ከተሞች ላይ ነው የአቶሚክ ጦምብ የተጣለው?
- ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት ማብቂያ በኋላ የዓለም ኃያላን መንግሥታት የሆኑት እነማን ነበሩ?

2. ክትትል

- ተማሪዎች የአድዋ ጦርነትን ታሪክ በጥልቀት ከተረዱ በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ይመልሱ፡፡
 - የውጫሌ ውል ለምን አስፈለገ?
 - በውጫሌ ውል ላይ በኢትዮጵያና በኢጣሊያ መካከል ውዝግብ ያስነሳው የትኛው አንቀጽ ነው? ለምን?
 - የአድዋ ጦርነት በማን አሸናፊነት ተጠናቀቀ?
 - የጦርነቱን ዋና ዋና ውጤት ግለጹ፡፡

የምሳሌ-፩ ስንድ የክሰሳ ጥያቄ መሰረቶች

ሀ. የሚከተሉትን ዓረፍተ-ነገሮች እውነት ወይም ሐሰት በማስት መልሱ።

1. ሐሰት	4. እውነት
2. እውነት	5. እውነት
3. ሐሰት	

ለ. አዛምዳ

1. ሐ	4. በ
2. መ	5. ረ
3. ሰ	6. ሠ

ሐ. ምርጫ

1. መ	5. ለ
2. መ	6. ሐ
3. ሐ	7. ለ
4. ሀ	8. ለ

መ. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎ በተገቢ ቃል ወይም ኃረግ መሙላት።

1. ማጂ ማጂ
2. አዶልፍ ሒትለር
3. የሳሐራ በረሃ
4. የተፈጥሮአዊ ምክንያቶች እና ሰው-ሰራሽ ምክንያቶች ናቸው
5. ቻይና እና ሕንድ ናቸው።

ሠ. ሰሚክተሱ ጥያቄዎች አጭር መልስ ስጡ።

1. የጥንታዊ ቻይና ሥልጣኔ ለዓለም ካበረከተችው አስተዋጽኦ መካከል የድንጋይ ከሰል ጥቅም ላይ እንዲውል ማድረግ፣ ልዩ ልዩ የሽክላ ዕቃዎች፣ የዕቃ መጫኛ ጋሪ፣ የሐር ጨርቅ እና ወረቀት ጥቂቶቹ ናቸው።
2. የአማርኛው ቅጅ የሚለው፡- “ኢትዮጵያ ከአውሮፓ መንግሥታት ጋር የውጭ ግንኙነት ለማድረግ የኢጣሊያንን መንግሥት እገዛ መጠቀም ትችላለች” ሲል የኢጣሊያንኛው ቅጅ ደግሞ የሚለው “የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ማንኛውንም የውጭ ግንኙነት በኢጣሊያ መንግሥት በኩል ማድረግ አለባቸው” ነው።
3. በቀዝቃዛው በረሃ አካባቢ የሕዝቦች ዋነኛ መተዳደሪያ አሣ ማጥመድና የአደን ሥራዎች ናቸው።
4. አዳዲስ ማሽኖች ተሠርተው ጥቅም ላይ በመዋላቸው የሰውን ልጅ ደካም ቀንሰዋል። ከፍተኛ መጠን ያላቸውን ሽቀጦች በዝቅተኛ ወጪና በቀላል ዘዴ ለማምረት አስችሏል። የመገናኛና የመጓጓዣ ዘዴዎችም ተሻሽለዋል።

ምዕራፍ ሁለት

ገፁ ምድርን የሚስውጡ ኃይሎች

ስምዕራፉ የተመደበው ጠቅላላ ክፍለ ጊዜ: 15

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ካጠናቀቁ በኋላ:-

- የመሬትን ገፅ የሚለዋውጡ ኃይሎችንና የሚያስከትሉትን ውጤቶች ይገልጻሉ።
- ርቀትንና ስፋትን በካርታ ላይ ያሳያሉ።

2.1. የመሬት ውጫዊ ኃይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚያስከትሉት ለውጥ

2.2. የመሬት ውሳጣዊ ኃይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚያስከትሉት ለውጥ

2.3. በካርታ ላይ ርቀትንና ስፋትን መለካት

2.1 የመሬት ውጫዊ ኃይሎችና በሰው ልጅ አኗኗር ላይ የሚያስከትሉት ለውጥ

የተመደበው ክፍለ ጊዜ: 4

ሀ. ከንፁስ ርዕሰ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህን ንፁስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ:-

- የመሬትን ገፅ የሚለዋውጡ ውጫዊ ሀይሎችን ይዘረዝራሉ።
- ሽርሽራ እና ደለል(ክምችት) በመሬት ገፅ ላይ የሚያሳድሩትን ተፅዕኖ ይገልጻሉ።

ለ. ይዘቶች

- የአፈር ሽርሽራ
- መደለል፣ ክምችት (ዝቅጠት)

ሐ) የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- ውጪያዊ ኃይሎች የሚባሉት በመሬት ገጽ ላይ ከውጪ ሆነው ተጽእኖ የሚያሳድሩ ነገሮች ማለት ነው። እነርሱም የገጽ ምድር ፈሳሽ ውሃ፣ ነፋስ፣ ተንቀሳቃሽ በረዶ እና የባሕር ሞገድ ናቸው። እነዚህ ኃይሎች የመሬትን አባጣ-ጎርባጣ (ወጣ-ገባ) የሚያስተካክሉ ኃይሎች ናቸው።

የተሰባበሩ አለቶች ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ በፍሰት-ገጽ(running water)፣ በበረዶ፣ በንፋስና በውቅያኖስ ሞገድ ተጠርገው ወይም ታጥበው የሚወስድበት ሂደት ሽርሽራ ይባላል። ዝቅጠትና (ክምችት) ደግሞ የሽርሽራና የፍርፈራ የመጨረሻ ውጤት ነው። የተሰባበሩ አለቶች፣ አሸዋና አፈር በውኃ፣ በንፋስ፣ በበረዶ ውቅያኖስ ሞገድ እና በሰበት ኃይል (Gravity) ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ተንጉዘው ሲከማቹ ሃይቱ ዝቅጠት(ክምችት) ይባላል። ሽርሽራ የአፈር ለምነትን ይቀንሳል። ምድረ በዳነትን (በረሃማነትን) ያስከትላል ስለሆነም የሰው ልጅ ኑሮን አስቸጋሪ ያደርጋል ዝቅጠት (ክምችትም) ቢሆን የጎርፍ መጥለቅለቅን ያስከትላል። በዚህም ምክንያት የእርሻ ሰብል ይጎዳል። ሌሎች ንብረቶችም ይወድማሉ። በአጠቃላይ የሰው ልጆች ኑሮ አደጋ ላይ ይወድቃል።

ከውጫዊ ኃይሎች ጋር የተያያዙ ሁለት ዓይነት ሂደቶች አሉ። እነርሱም ግጥጣጣሽና ፍርፋራ የሚባሉት ናቸው። ግጥጣጣሽ (Denudation) ማለት የመሬትን ወለል(ገጽ) በመሸርሸር የመሬቱን ከፍታ ዝቅ ማድረግ ማለት ነው። ፍርፋራ (weathering)

የሚባለው ደግሞ አለቶችን ወደ ደቃቅ አካልነት በመሰባበር ለሽርሽራ (Erosion) ዝግጁ ማድረግ ማለት ነው። ሁለት ዓይነት የፍርፍራ ሂደቶች አሉ። እነርሱም ፊደላዊ(አካላዊ) እና ኬሚካላዊ ፍርፍራ ናቸው። ፊደላዊ ፍርፍራ ማለት ጠጣሩ አለት ውስጥ ውሃ እየገባ ሲቀዘቅዝና ሙቀት ሲያገኝ ጠጣሩን አለት እየፈረከነው ወደ ደቃቅ አካልነት የመለወጥ ለሽርሽራ የማዘጋጀት ሂደት ነው። በአንጻሩ ኬሚካላዊ ፍርፍራ የምንለው የአለት ገጽታ በሙቀትና በርጥበት ምክንያት ሲቀየር ነው። ይኸ ሂደት ወክሎ ይባላል። ሌላው ካርቦኔሽን የሚባለው ነው። በዚህ ሂደት በዝናብ ውስጥ ያለ ደካማ አሲድ አለቶችን ሲያሟሟ እንዲሁም ይኸው ደካማ አሲድ ከዝናብ ውሃ ጋር እየሠረገ መሬት ውስጥ በመግባት የክርስ ምድር ወንዞችን በመፍጠር አካባቢው የሚገኙ የኖራ ድንጋዮችን በማሟሟት ዋሻ፣ ሰርግርጌ እና ጉልት ካልሲት የመሳሰሉትን ሲፈጥር ነው። ሽርሽራ ማለት የተሰባበረውን አለት ከክፍተኛ ሥፍራ ወደ ዝቅተኛ ሥፍራ የማጓጓዝና የማከማቸት ሂደት ማለት ነው። ዝቅጠት ማለት ደግሞ በሽርሽራ አማካይነት ከቦታ ወደ ቦታ የተጓጓዘውን ደቃቅና ስብርባሪ የአለት አካላት ማዝቀጥና ማከማቸት ማለት ነው።

- ገጸ-ምድር ፍሰት(running Water) ለአፈር፣ ለተክሎችና ለእንስሳት የሚሆን የውሃ እጥረት ይፈጥራል። ከዚህም በላይ መጥፎ የአሰተራረስ ልምድ አፈርን ለሽርሽራ አመቺ ከማድረጉም በላይ ለእርሻ የሚሆን ለም መሬትን ያሳጣል።
- ዝቅጠት የሚያመጣው ዋነኛ ችግር የጎርፍ መጥለቅለቅ ማስከተሉ ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ሥዕሎች
- ፎቶግራፎች
- የስላይድ ፊልሞች

2. የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- ገለጻ
- ውይይት
- የመስክ ጉብኝት

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የተጠቀሙትን የትምህርት መርጃ ቁሳቁሶች ማዘጋጀት
- በሽርሽራና በዝቅጠት ላይ የተሰባሰቡትን ፎቶግራፎች፣ እና የተሠራውን ሥዕል ተማሪዎች ማየት ከሚችሉበት ቦታ ማለትም ግርግዳ ላይ መስቀል።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

- የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለተማሪዎች በማቅረብ መጀመር
 - ውጪያዊ ኃይሎችን ግለፅ።
 - በዝቅጠትና በሽርሽራ መሐከል ያለውን ልዩነት አስረዱ።
 - ዝቅጠትና ሽርሽራ የሚሉትን ቃላት ትርጉም ስጡ።
 - የሽርሽራ ዋነኛ አራማጆች ምን ምን ናቸው?
 - ዝቅጠትና ሽርሽራ በሰው ልጆች ኑሮ ላይ የሚያስከትሏቸው ተጽእኖዎች ወይም ውጤቶች ምንድን ናቸው?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- በተማሪው መጽሐፍ ውስጥ ርዕሱን በተመለከተ በተሰጠው ማብራሪያ መሠረት ከሽርሽራና ዝቅጠት ጋር በተያያዘ

ያለውን ፊደላዊና ኬሚካላዊ ሂደት፣ ሽርሽራና ዝቅጠት በሰው ልጆች ኑሮ ላይ የሚያስከትሉትን ተጽእኖዎች ወይም ውጤቶች በሚገባ መግለጽ ወይም ማብራራት።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

- ተማሪዎች የሚከተሉትን ጥያቄዎች እንዲመልሱ ማድረግ፡-
 - በመኖሪያ አካባቢያችሁ ወይም በትምህርት ቤታችሁ ቅጥር ግቢ ውስጥ የተመለከታችሁት ሽርሽራ ካለ ያንን ግለፅ። የተሸረሸረው አፈር ወይም እንደሄደ አስረዱ።
 - የዝቅጠት ውጤት ሁልጊዜ አሉታዊ ነው ብላችሁ ታስባላችሁ? መልሳችሁ አናስብም ከሆነ ምክንያቶቻችሁን ዘርዝሩ።

2. ክትትል

- ተማሪዎችዎ የሚከተለውን ይሥሩ፡-
 - የመሬት ገጽን (ቅርጽን) የሚያሳይ ሞዴል (Annotated Diagram) ይሥሩና እሱ ላይ በሽርሽራና በዝቅጠት ምክንያት የሚመጡትን ጥፋቶች/ጉዳቶች ያመልክቱ።

2.2 የመሬት ውስጣዊ ሀይሎችና በሰው ልጅ እናኗር ላይ የሚያስከትሉት ስውጥ

የተመደበለት ክፍለ ጊዜ፡5

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- የመሬትን ገጽ የሚለውጡ ውስጣዊ ኃይሎችን ይገልጻሉ።

- የመሬት ገዕታን የሚለውጡ ውስጣዊ ኃይሎች በሰው ልጆች ኑሮ ላይ የሚያስከትሏቸውን ለውጦች ይዘረዝራሉ።

ለ. ይዘቶች

- እሳተ-ገሞራዎች (ገሞራዊነት)
- ርዕደ-መሬት
- የአለት ስንጥቅ
- የአለት መታጠፍ

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- ውስጣዊ ኃይሎች ኃይላቸውን/ጉልበታቸውን የሚያገኙት ከመሬት ውስጣዊ ክፍል ነው።
- የመሬት ወጣ-ገባነት መሠረቱ ውስጣዊ ኃይሎች ናቸው። እነዚህ ውስጣዊ ኃይሎች የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ። እነርሱም፡- ማቀልበሽ፣ ማዝነፍ፣ ገሞራዊነት እና ርዕደ-ምድር ናቸው።
ማቀልበሽና ማዝነፍ በቅርፊተ-መሬት ውስጥ ያሉትን አለቶች ከመሬት ውስጣዊ ክፍል የሚመነጨው ኃይል እንዲጎብጡ ወይም እንዲሰረጉዱ በማድረግ አዲስ የመሬት ቅርጽ የሚፈጠርባቸው ሂደቶች ናቸው።
ከማዕከሉ-መሬት የሚነሳ ሙቀት የቅርፊተ መሬት ደካማ ጎን ባለበት አካባቢ ወደ ውጪ ለመውጣት ሲሞክር ገሞራዊነት በሂደት ይፈጠራል።
- ርዕደ-ምድር የሚፈጠረው የቅርፊተ-መሬት ሁለት አካላት (plates) በተለያዩ አቅጣጫ ሲጓዙ ነው። የነዚህን ሁለት የቅርፊተ-መሬት አካላት (plates) እንቅስቃሴ ሰበቃ ሲገታው ግፊቱ (pressure) እየበረታ ይሄዳል። ይህ የታመቀ ግፊት መሬት ውስጥ ድንገተኛ እንቅስቃሴ ሲፈጠር ወደ ውጪ ለመውጣት ሙከራ ሲያደርግ ርዕደ-ምድር ይከሰታል።

የርዕደ-መሬት ጥንካሬና መጠን የሚለካው የሬክተር ሚዛን በሚባለው መሣሪያ ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ካርታ
- ሥዕሎች
- ፎቶግራፎች
- የስላይድ ፊልሞች

2. የማስተማሪያ ሥነዘዴዎች

- ገለጻ
- ውይይት
- የመስክ ገብኝት

3. ቅድመ ዝግጅት

- የተጠቆሙትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች መሰብሰብ
- ከትምህርቱ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ጽሑፎች ማንበብ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

- የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለተማሪዎች በማቅረብ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።
 - ውስጣዊ ኃይሎች ስንል ምን ማለታችን ነው?
 - የመሬት ገጽታን የሚለውጡ ኃይሎችን ግለጹ
 - ውስጣዊ ኃይሎች ምንድን ናቸው?
 - በአንድ አካባቢ ርዕደ ምድር የተነሳ መሆኑን አስቀድመን እንዴት ማወቅ እንችላለን? የርዕደ-ምድሩን መጠንና ጥንካሬ ማወቅ ይቻላልን? እንዴት?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- ትምህርቱን የውስጣዊ ኃይሎችን ትርጉም በመስጠት መጀመር፡-
- የቅልብሽ፣ የዝንፈት፣ የእሳተ ጎሞራና (ጎሞራዊነት) የርዕደ ምድርን አፈጣጠር ማብራራት
- የውስጣዊ ኃይሎች ውጤቶችን መግለጽ
- በዓለም ዙሪያ የሚገኙ ዋና ዋና የእሳተ ጎሞራና የርዕደ-ምድር አካባቢዎችን መግለጽ፡፡

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

- የሚከተሉትን ጥያቄዎች ተማሪዎች እንዲመልሱ መጠየቅ፡-
 - ከአፍሪካ ካርታ ላይ የምሥራቅ አፍሪካ እሳተ-ጎሞራዊ አካባቢዎችን ለዩ፡፡
 - የስምጥ ሸለቆ አፈጣጠርንና የርዕደ-ምድር ውጤቶችን አስረዱ፡፡
 - የቅልብሽና የዝንፈት ፎቶግራፎችን በማሳየት ከዚህ በፊት እነዚህን መሰል የመሬት ቅርጽ አይተው ያውቁ እንደሆነ ተማሪዎችን ይጠይቁ፡፡ በአካባቢውም ላይ አጭር ማብራሪያም እንዲሰጡ ያድርጉ፡፡

2. ክትትል

- ተማሪዎች ጎሞራ-ህጽም እና ጎሞራ-ትፍን የሚያሳይ ሥዕል ይሥሩ፡፡
- ንቅ-ጎሞራ እና ከባድ ርዕደ-ምድር ባሉበት አካባቢ የሚኖሩ ሰዎች ምን እንደሚገጥማቸው አጭር ጥናት በማካሄድ ውጤቱን ለክፍል በማቅረብ ውይይት እንዲካሄድበት ያድርጉ፡፡

2.3. ከካርታ ላይ ርቀትና ስፋትን መለካት

የተመደበለት ክፍለ ጊዜ:6

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

- የካርታ መስፈርት ምን ማለት እንደሆነ ያስረዳሉ።
- የተለያዩ የካርታ መስፈርት አይነቶችን ይጠቅሳሉ።
- የካርታ መስፈርት አቀያዥን ይሰራሉ
- በካርታ ላይ ርቀትንና ስፋትን ያሰላሉ።

ለ. ይዘቶች

- የካርታ መስፈርት ምንነት
- የካርታ መስፈርት ዓይነቶች
- መስፈርቶችን መለዋወጥ
- በካርታ ላይ ርቀትን መለካት
- መደበኛ የተስተካከለ ቅርፅ ያላቸውን ቦታዎች ስፋት መለካት
- የካርታ መስፈርቶችን ማነፃፀር
- የቀጥታና ጠመዝማዛ መስመሮችን ርቀት መለካት

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

በቦታዎች መሐከል ያለ እርቀትንና የቦታዎችን ስፋት ከካርታ ላይ ማግኘት ይቻላል። ይሁንና ይኸን መሰል ሥራ በአግባቡ ለማከናወን ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ወሳኝ ነገሮች ማወቅ ያስፈልጋል።

1. የካርታውን መሥፈርት
2. የመለኪያውን (የአሐዱን) ዓይነት ማወቅ
3. ርቀትንና ስፋትን ካርታ ላይ ለመለካት የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶችና መሣሪያዎች ምን ምን እንደሆኑ ለይቶ ማወቅ ናቸው።

በካርታ ላይ የምንለካቸው ርቀቶች ሦስት ዓይነት ናቸው።

እነርሱም፦

- የቀጥታ መስመር ርቀት - ምሳሌ የአየር መስመር
- የሚተጣጠፍ /የጠመዘማዛ መሥመር/ ርቀት ምሳሌ፦ የመኪና መንገድ፣ የባቡር ሐዲድ፣ የወንዝ መጀራቻ፣ የድንበር መስመሮች፣ የጠረፍ መስመሮች ወ.ዘ.ተ.
- የመስክ/የሜዳ ርቀት፦ ያልተስተካከለ፣ የመሬት ወጣ ገባነትን ግምት ውስጥ ያስገባ ርቀት

ርቀትን በምንለካበት ወቅት አስፈላጊ የሆኑ ቁሳቁሶችና መሣሪያዎች የሚከተሉት ናቸው፦ ማሥመሪያ፣ የወረቀት ጫፍ ወይም ክር፣ ዲቫይደር እና የካርታ መለኪያ ናቸው።

ከካርታ ላይ የምንለካቸው ስፋቶች ሁለት ዓይነት ናቸው። እነዚህም መደበኛ /የተስተካከለ/ቅርጽ ያላቸው ቦታዎች ስፋትና የተስተካከለ ቅርጽ የሌላቸው ቦታዎች ስፋት ናቸው። የተስተካከለ ቅርጽ ያላቸው ቦታዎች ስንል የትሪያንግል፣ የሬክታንግል፣ የስኩዌር እና የክብ ቅርጽ ያላቸው ቦታዎች ማለታችን ነው። የእነዚህን መሰል ቅርጽ ያላቸውን ቦታዎች ስፋት የጂኦሜትሪ ቀመሮችን(ጂኦሜትሪክ ፎርሙላዎች) በመጠቀም መወሰን ይቻላል።

አብዛኞቹ የጂኦግራፊ ክስተቶች ለምሳሌ፦ ሐይቆች፣ ረግረጋማ ቦታዎች፣ ደኖች፣ የእርሻ ማሳዎች፣ ከተማዎች፣ እና ሐገሮች ያላቸው ቅርጽ ያልተስተካከለ ነው። የዚህን አይነት ነገሮች ስፋት ፕላኒሜትር በሚባለው መሣሪያ እና በግራፍ ወረቀት በመታገዝ መለካት ይቻላል።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች እና የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

1. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- የመሬት አቀማመጥ የሚያሳዩ ካርታዎች
- አትላስ
- የካርታ መለኪያ (Map Measure)
- ፕላኒ- ሜትሮች

2. የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- ገለፃ
- ውይይት
- ሠርቶ ማሳየት

3. ቅድመ ዝግጅት

- ርቀትና ስፋትን መለካት የሚያስችል ባለትልቅ መሥፈርት ካርታ(የመሬት አቀማመጥን የሚያሳይ ካርታ) መፈለግ
- ተማሪዎች የተለያዩ ካርታዎች(ለምሳሌ የፖለቲካ ካርታ) እንዲፈልጉ ማድረግ
- በትምህርት መርጃ መሣሪያነት የተጠቆሙትን መሣሪያዎችና አስፈላጊ የሆኑ ቁሳቁሶችን ዝግጁ ማድረግ።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

- የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለተማሪዎች በማቅረብ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።
 - ርቀትና ስፋትን ከካርታ ላይ መለካት ትችላለችሁን? እንዴት?
 - ርቀትና ስፋትን ከካርታ ላይ ለመለካት ምን ምን ዓይነት መሣሪያዎች መጠቀም ያስፈልጋል?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

የተማሪዎች መማሪያ መጽሐፍ ላይ ያለውን ጽሑፍ መሠረት በማድረግ በካርታ ላይ በቦታዎች መሐከል ያለ እርቀትንና የቦታዎችን ስፋት እንዴት መለካት እንደሚቻል መግለጽና ሠርቶ ማሳየት። እዚህ ላይ ትኩረት መስጠት ያለበት የመኪና መንገድ፣ የባቡር ሐዲድ፣ የአየር መስመር ርቀቶችን እንዴት መለካት እንደሚቻል ማሳየት ላይ ነው።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

- ተማሪዎች የሚከተሉትን ጥያቄዎች እንዲመልሱ ማድረግ
 - በካርታ ላይ ሲለኩ የሚችሉ ሦስቱን ዓይነት ርቀቶች ጥቀሱ
 - በመስክ ርቀትና በጠመዘማዛ መስመር ርቀት መሐከል ያለውን ልዩነት ግለፁ
 - የርቀት እና የስፋት መለኪያ መሣሪያዎችን ስም ዘርዝሩ
 - የሚከተሉትን ለመለካት የምንጠቀምባቸውን የጄኦሜትሪ ቀመሮችን (Geometric formula) ዘርዝሩ፡- የመስክ ርቀት፣ የክብ ደሴት ስፋት፣ የእግር ኳስ ሜዳ ስፋት፣ የስኬዌር (ካሬ) ቅርጽ ያለው የመማሪያ ክፍል ስፋት፣

2. ክትትል

- ተማሪዎች የተማሪው መማሪያ መጽሐፍ ላይ ያለውን የክንዋኔ ጥያቄዎች እንዲሠሩ ማድረግ፡፡
- ተማሪዎች የዓለም ካርታ በመፈለግ በአዲስ አበባና በተወሰኑ ከተሞች መሐከል ያለውን የአየር ርቀት እዲፈልጉ ማድረግ፡፡
- ተማሪዎች ከትምህርት ቤታቸው እስከቤታቸው የሚወስደውን የእግር መንገድ ርቀት የሚያሳይ ንድፍ ካርታ እንዲሠሩ ማድረግ፡፡

የምሳሌ-ፍ ሁለት የክሰሳ ጥያቄ መሰረቶች

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማስት መልሱ፡፡

1. ሐሰት	4. እውነት
2. እውነት	5. እውነት
3. ሐሰት	

ለ. አዛምድ

1. ሠ	4. ረ
2. ሸ	5. ሐ
3. መ	

ሐ. ምርጫ

1. ለ	3. መ
2. ሐ	4. ሐ

መ. ባዶ ቦታ መስ

- 1 ሴንቲ ሜትር ለ4 ኪሎ ሜትር
- ገሞራዊነት
- በስተምዕራብ- ሰላማዊ ውቅያኖስ በስተምሥራቅ-አትላንቲክ ውቅያኖስ

ሠ. የአጭር መልስ ጥያቄዎች

- ግጥግጦሽ ይባላል፡፡
- የቦይ ሽርሽራ (Gully Erosion) እና ወጥነት ያለው የሰፊ አካባቢ ሽርሽራ (Sheet Erosion) ናቸው፡፡
- ባለትንሽ መሥፈርት ካርታ ነው፡፡
- ባንግላዴሽ፣ ሕንድ፣ ጃፓን፣ ፊሊፒንስ፣ ቻይና፣ ፓኪስታን፣ አፍጋኒስታን

ምዕራፍ ሦስት

ሥርዓተ ምኅደርና የሰው ልጅ ጣልቃ ገብነት

ስምዕራፍ የተመደበው ጠቅላላ ክፍለ ጊዜ፡8

ከምዕራፍ የሚጠበቁ አጠቃላይ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- ተማሪዎች የተፈጥሮ ሀብቶች መገዳገት (ውድመት) መንስኤዎችን እና በመገዳገታቸውም የሚያስከትሉትን ሁኔታ ይገልጻሉ።
- ዋና ዋና በካዮችንና መከላከያ ዘዴዎችን ይለያሉ።
- የዓለም ሙቀት መጠን መጨመር ምክንያቶችንና ሙቀቱ መጨመሩ የሚያስከትለውን ጉዳዮች ይዘረዝራሉ።

ርዕሶች

- 3.1. የሰውና የተፈጥሮ ሀብቶች ግንኙነት
- 3.2. የዓለም የሙቀት መጠን መጨመር መንስኤና ውጤቶች

3.1 የሰውና የተፈጥሮ ሀብቶች ግንኙነት

የተመደበው ክፍለ ጊዜ፡ 4

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ከንዑስ ርዕሱ መጠናቀቅ በኋላ

- የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን በስነ ምግባር ላይ የሚያስከትለውን ጉዳት ይተነትናሉ።
- የተፈጥሮ ሀብቶችን በመንከባከብ ረገድ የበኩላቸውን አስተዋፅኦ ያደርጋሉ።
- አበይት የውሃና የአየር በካዮችን ይጠቅሳሉ።

ለ. ይዘቶች

- የተፈጥሮ ሐብቶች ውድመት በሥርዓተ ምህዳር ላይ ያለው ውጤት
- የውሃና የዓየር ብክለትና የመፍትሔ ርምጃዎች

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ ሃሳብ

- ሥርዓተ ምህዳር ማለት በአንድ ተፈጥሮአዊ አካባቢ እጽዋት፣ እንስሳት፣ ሌሎችም ሕይወት ያላቸውና ሕይወት የሌላቸው ነገሮች የሕይወት ዑደት ተሳስሮ የሚገኙበት ተፈጥሮአዊ ሥርዓት ማለት ነው።
- በሥርዓተ ምህዳር ውስጥ የሚገኙ ነገሮች የአንዱ መኖር በሌላው ነገር መኖር ላይ የተመሠረተ ነው።
- የተፈጥሮ ሀብቶች የሚባሉት በአንድ አካባቢ የሚገኙ ነገሮችን በጠቅላላው ማለት ነው። የተፈጥሮ ሀብቶች አላቂና ዘላቂ በማለት በሁለት ይከፈላሉ።
- ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብቶች የሚባሉት መጠናቸው ሳይቀንስ ለረጅም ጊዜ የሚቆዩ ሀብቶች ናቸው። የዚህን ዓይነት የተፈጥሮ ሀብቶች በተፈጥሮአዊ መንገድ ራሳቸውን የሚተኩና የሚታደሱ የተፈጥሮ ሀብቶች ናቸው። ምሳሌ፡- ደኖች፣ ሣሮች፣ የዱር እንስሳት፣ ውሃ፣ ዓየርና አፈር ናቸው።
- አላቂ የተፈጥሮ ሀብቶች የሚባሉት ደግሞ የምናገኛቸው በውስን መጠን ሲሆን አንዴ ከተጠቀምንባቸው ዳግመኛ የማናገኛቸው አላቂ እና ራሳቸውን በተፈጥሮአዊ መንገድ የማያደሱ የተፈጥሮ ሀብቶች ናቸው።
- የተፈጥሮ ሀብቶች አንዳንድ ጊዜ በአያያዝ ጉድለት ከጊዜ ወደ ጊዜ መጠናቸው እያነሰ ይሄዳሉ። ሂደቱም የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ተብሎ ይጠራል።
- የውሃና የአየር መበከል መንስኤዎች የሚከተሉትን ያካትታል፡- የእርሻ ሥራ(በማዳበሪያ፣ በፀረ-አረም፣ በፀረ-ተባይ መድኃኒቶች

መጠቀም) እንቅስቃሴ፣ የሽንት ቤት ቆሻሻ፣ የኢንዱስትሪ ዝቃጭ፣ የኃይል ማመንጫ እና የትራንስፖርት ጭስ የመሳሰሉት ናቸው።

- የዓየርና የውሃ መበከልን ለመከላከል ከሚወሰዱ ርምጃዎች ጥቂቶቹ፡- መንግሥት የሚወስዳቸው ርምጃዎች ለምሳሌ፡- የውሃና የዓየር ብክለትን ለመቆጣጠር ደረጃ (standard) ማውጣት፣ መኪኖች ጭስ መውጫቸው ላይ የጭሱን መጥፎ ባሕርይ የሚያስቀይር ነገር እንዲያስገጥሙ ማድረግ፣ ከአርሳስ ነፃ የሆነ ነዳጅ መኪኖች በሙሉ እንዲጠቀሙ ማድረግ(ይኸም ማለት ስልፈር ዳይኦክሳይድ የመሳሰሉትን የመጀመሪያ ደረጃ በካዮች ማስወገድ ስለሚያስችል) በመጨረሻ የሚያስወጣው ዝቃጭ ትነት ብቻ እንዲሆን በመኪኖች ጭስ መውጫ ላይ ሐይድሮጅንን በክብ ዙሪያ የሚያሽከረክር ማሽን እንዲገጠምላቸው ማድረግ፣ ከኃይል ማመንጫ ጣቢያዎች የሚወጣውን የስልፈር መጠን መቀነስ። ከቤት ውስጥ የሚወጣውን የቆሻሻ መጠን መቀነስ እና ቆሻሻን በማደስ እንደገና የመጠቀምን ባሕል ማዳበር፣ ማዳበሪያ፣ ፀረ ተባይ እና ፀረ አረም መድኃኒቶችን በከፍተኛ ጥንቃቄ መጠቀምና የመሳሰሉት ናቸው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ሥነ ዘዴ

1. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ፊልሞች
- ፎቶግራፎች
- የስላይድ ፊልሞች
- ሥዕሎች

2. የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ገለፃ
- ውይይት

- ሠርቶ ማሳየት
- የተጋባዥ እንግዳ ንግግር

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የተለገጹትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች በቅድሚያ ማሰባሰብ
- ተማሪዎች ከትምህርቱ በፊት ለርዕሱ ተገቢ የሆኑ ማጣቀሻ መጽሐፍትን በቅድሚያ በማንበብ እንዲዘጋጁ መንገር።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

- የዕለቱን ትምህርት የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለተማሪዎች በማቅረብ መጀመር ይቻላል።
 - ሥርዓተ ምህዳር ማለት ምን ማለት ነው?
 - የተፈጥሮ ሀብት ስንል ምን ማለታችን ነው?
 - በዘላቂና በአላቂ የተፈጥሮ ሀብቶች መሐከል ያለው ልዩነት ምንድን ነው?
 - ብክለት የሚለው ቃል ትርጉም ምንድን ነው?
 - ተማሪዎች የውሃና የአየር ብክለት ምን ያክል የከፋ ችግሮች እንደሆኑ አጭር ማብራሪያ ይስጡ።
 - እንደ ኢትዮጵያ ያሉ ድሀ ሀገሮች የብክለት ችግርን እንዴት መፍታት እንደሚችሉ አስተያየትዎን ይግለጹ።

2. የትምህርቱ አቀራረብ

በተማሪዎች መጽሐፍ ላይ ያለውን ጽሑፍ መሠረት በማድረግ የሥርዓተ ምህዳር፣ የተፈጥሮ ሀብቶችን ምነነት እና ደህንነታቸውን ወይም ከብክለትና ከውድመት እንዴት መጠበቅና መንከባከብ እንደሚቻል ተገቢ ገለጻ ማድረግ።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

- የተማሪዎችን የግንዛቤ ደረጃ መለካት እንዲቻል የሚከተሉትን ጥያቄዎች ማቅረብ፦
 - ተማሪዎች የደን ውድመት እና የተዛባ የአስተራረስ ልምድ የሚያስከትሉትን ውጤት፣ የአፈር ሽርሽራ መንስዔን፣ የአየር ንብረት ለውጥን፣ የብዝሃ-ሕይወት መጥፋትን እና ድርቅን አስመልክቶ በመኖሪያ አካባቢያቸው የተመለከቱትንና የታዘቡትን በማንሣት እንዲወያዩ ማድረግ
 - የአየር ብክለትን ከመቀነስ አኳያ ጭነቶችን በጭነት መኪናዎች ከማመላለስ ይልቅ የኢትዮ ጁቡቲን የባቡር መስመር አዘምኖ በእርሱ ማመላለስ ይመረጣል የሚል ሃሳብ አለ። ይኸንን አባባል ተማሪዎች ይቀበሉት እንደሆነ መጠየቅ
 - ለእርሻ ጥቅም ላይ የሚውሉ ኬሚካሎች አደገኛ የውሃና የአየር በካዮች ናቸው። እነዚህን ኬሚካሎች ከመጠን በላይ መጠቀም ለተክሎች እድገት የማይበጅ ከመሆኑም በላይ ለእንሳትም ቢሆን ጥሩ አይደለም። ስለዚህ ተማሪዎች እንዴት በጥንቃቄ መጠቀም እንደሚቻል ወይም አማራጭ የእርሻ ግብአት ይሆናሉ የሚሏቸውን እንዲገልፁ በማድረግ ይወያዩ።
 - የውሃና የዓየር መበከል ሁኔታ የከፋ የሚሆነው የት አካባቢ ነው ብላችሁ ታስባላችሁ? በበለፀጉት ወይንስ በታዳጊ ሀገሮች አካባቢ? ለምን?

2. ክትትል

- የክፍሉን ተማሪዎች አመቺ በሆነ ቁጥር በቡድን በመክፈል እያንዳንዱ ቡድን የደን ውድመት መከላከያ ዘዴን በተመለከተ እና የዓየር ብክለትን መቋቋሚያ ብልሃት በተመለከተ የየራሱን የመፍትሔ ሀሳብ እንዲያቀርብ ማድረግ።

3.2 የዓለም የሙቀት መጠን መጨመር መንስኤዎች እና ውጤቶች

የተመደበው ክፍል ጊዜ :4

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ:-

- የዓለም ሙቀት መጠን መጨመር መንስኤዎችን ይለያሉ።
- የዓለም ሙቀት መጠን መጨመር በተፈጥሮ እዕዎች፣ በዱር እንስሳትና በሰው ልጆች ላይ የሚያሳድረውን ተፅዕኖ ይገመግማሉ።

ለ. ይዘቶች

- የዓለም ሙቀት መጨመር
 - መንግሥት
 - ውጤት
- የአዞን ንጣፍ መሳሳት/መሸንቆር
- የመሬት ዋልታዎች የበረዶ ንጣፍ መቅለጥ/ መሟሟት
- የአሲድ ዝናብ
- የጎርፍ መጥለቅለቅ

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- የዓለም የሙቀት መጠን መጨመር ሂደት 'የዓለም መጠነ ሙቀት መጨመር' (global warming) በሚል መጠሪያ ይታወቃል።
- የአፍላሽ ጋዞች ሙቀት ወደ ሕዋ እንዳያመልጥ (እንዳይወጣ) ይከላከላሉ። ስለሆነም ለዓለም ሙቀት መጨመር እንደ ዋነኛ መንስኤ ይወሰዳሉ።
- የዓለም የሙቀት መጠን መጨመር ውጤቶች:- የአዞን ንጣፍ መሳሳት፣ የውቅያኖስ የውሃ ወለል ከፍታ መጨመር እና የአሲድ ዝናብ ናቸው።

- የአዞን ንጣፍ ከአደገኛ የፀሐይ ጨረር መሬትን እንደ ጃንጥላ ሆኖ የሚከላከል ነው። ይሁን እንጂ ይኸ ንጣፍ የተሸነቀረ ይመስላል። ይኸ አደገኛ የፀሐይ ጨረር ከአሁን በበለጠ መጠን ወደ መሬት የሚደርስ ከሆነ የቆዳ ካንሰር ይጨምራል። ከዚህም በላይ ደግሞ ጤናማ የሰብል ብቅለትን ይጎዳል። ሕይወት ላላቸው ነገሮች ሁሉ እጅግ አደገኛ ነው።
- የአሲድ ዝናብ በአየር ውስጥ በስልፈር ዳይኦክሳይድና በናይትሮጅን አክሳይድ አማካይነት ይፈጠራል። እነዚህ ጋዞች ከሃይል መስጫ ጣቢያዎችና፣ (የእንፋሎት) ከኢንዱስትሪዎች እና ከመኪናዎች የሚወጡ (የሚለቀቁ) ናቸው።
- የአሲድ ዝናብ ውጤቶች የሚከተሉት ናቸው፡- የሐይቅ አሳዎች መሞት፣ የሚበቅለውን የሰብል ዓይነት ቁጥር መቀነስ፣ የጥቃቅን ነፍሳትና ዕጽዋት መጥፋት ሲሆኑ የደን መውደም የውሃ እጥረትን ከማስከተሉም በላይ ቀሪውም ውሃ ይበልጥ አሲዳማ ይሆናል። ይኸ ደግሞ በጤንነት ላይ የበለጠ አደጋ (ችግር) ሊሆን ይችላል።
- የዓለም ሙቀት መጠን መጨመር በዋልታዎች አካባቢ የሚገኘውን ግግር በረዶ ያቀልጣል። ይኸ ማለት የውቅያኖስ ውሃ ወለል ከፍታ ጨመረ ማለት ነው። በዚህም የተነሣ ባሕር ዳርቻ ያሉ ቦታዎች በጎርፍ መጥለቅለቅ አደጋ ይጠቃሉ ማለት ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የተጠቆሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች፡-
 - ፎቶግራፎች
 - የሰላይድ ፊልሞች
 - ሥዕሎች
2. የተጠቆሙ የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች፡
 - ገለፃ
 - ውይይት

- የተጋባዥ እንግዳ ንግግር
- ሠርቶ ማሳየት
- ክርክር
- የመስክ ገብኝት

3. ቅድመ ዝግጅት

- ከላይ የተጠቀሙትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች ማሰባሰብ
- ተገቢ የሆኑ የማጠቃሻ መጽሐፍትን ማንበብ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. ትምህርቱን ማስተዋወቅ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለተማሪዎች ማቅረብ

- የውሃና የአየር ብክለት ዋነኛ መስሪያዎች ምንድን ናቸው?
- ተማሪዎች ዋነኛ የውሃና የአየር ብክለት ምክንያቶችን ዘርዝሩ።
- ተማሪዎች ስለ ዓለም ሙቀት መጠን መጨመር (ግሎባል ወርሚንግ)፣ ስለ አዞን ንጣፍ፣ ስለ አፍላሽ እና ስለአሲድ ዝናብ ምን ተረዳችሁ (ምን ታውቃላችሁ)? ያላችሁን አስተያየት ግለጹ።

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- የዓለም የሙቀት መጠን መጨመርን ምክንያቶች፣ በዚህም የአዞን ንጣፍ መመናመን፣ የአሲድ ዝናብ አፈጣጠርና አመጣጥን እንዲሁም የውቅያኖስ ውሃ ወለል ከፍታ መጨመርና የጎርፍ መጥለቅለቅን አስመልክቶ በቂ ገለጻ መስጠት።
- የአዞን ንጣፍ መሸንቆርና የአሲድ ዝናብ መፈጠር ለመጀመሪያ ጊዜ የተስተዋለባቸውን አካባቢዎች ማሳወቅ።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

- ተማሪዎች የሚከተሉትን ጥያቄዎች እንዲመልሱ ማድረግ
 - የዋልታዎች በረዶ በምን ምክንያት ነው የሚቀልጠው?
የውቅያኖስ ውሃ ወለል ከፍታ እንዲጨምርስ እንዴት ምክንያት ይሆናል? የጎርፍ መጥለቅለቅ አደጋን እንዴት ማስከተል ይችላል?

2. ክትትል

- ተማሪዎች በቡድን በመሆን በዓለም ሙቀት መጠን መጨመር መንስኤዎችና ውጤቶች፣ በዓለም የአየር ንብረት ለውጥ እንዲሁም በሰው ልጆች እና በተፈጥሮ አካባቢያቸው ዙሪያ ይከራከሩ።
- ተማሪዎችን በሁለት ቡድን ክፍሎ፡-
 - አንደኛው ቡድን በዓለም ሙቀት መጠን መጨመር፣ በአሲድ ዝናብ እና በጎርፍ መጥለቅለቅ ምክንያቶች ዙሪያ ወቅታዊ መረጃዎችን እንዲሰበስቡ ማድረግ፣
 - ሁለተኛው ቡድን ደግሞ ከላይ የተጠቀሱትን ምክንያቶች የሚያመለክቱ ፎቶግራፎችን እና ስዕሎችን እንዲያሰባስቡ ማድረግ
 - በመጨረሻም የየቡድኑ ተጠሪዎች ግኝታቸውን ለክፍል ጓደኞቻቸው አቅርበው ውይይት ይደረግበት።

የምሳሌ ሦስት የክሰሳ ጥያቄ መሰረቶች

ሀ. እውነት ወይም ሐሰት

1. እውነት	4. እውነት
2. እውነት	5. ሐሰት
3. ሐሰት	

ለ. አዛምድ

1. መ	4. ሀ
2. ሐ	5. ለ
3. ሸ	

ሐ. ምርጫ

1. ለ	4. መ
2. ሀ	5. ሐ
3. ሐ	

መ. ባዶ ቦታ መሙላት

1. ብክለት
2. የቆዳ ካንሰር
3. በካዮች
4. የመርሣት በሽታ (Alzheimer disease)

ሠ. 1. የማዳበሪያ ንጥረ ነገሮች ከሚፈለገው በላይ መጠቀም የሚያመጣው ችግር የአካባቢ ብክለት ስጋት ነው። ከመጠን በላይ ጥቅም ላይ ከዋለው ንጥረ ነገር የተወሰነው እጅ በሰብሎች ሳይወሰድ ይቀርና የክርሰ-ምድር ውሃን፣ ወንዞችን ይበክላል። ሥርዓተ-ምኅዳርን ያቃውሳል።

2. ኤልኒኖ ኃይለኛ የሆነ የውቅያኖስ ላይ ሞገድ ነው ኤልኒኖ በሂደት ላይ ባለበት ወቅት በውቅያኖስና በከባቢ አየር ሙቀትና ሥረ-ሀዋ መካከል ያለው ግንኙነት (መስተጋብር) በመቀየር በዓለም ዙሪያ ያልተጠበቀ የአየር ጠባይ ሁኔታን በማስከተል ከፍተኛ ጥፋት ያመጣል።
3. የዓለም ሙቀት ሲጨምር በዋልታዎችና በከፍተኛ ተራሮች አካባቢ ያለው ግግር በረዶ ይቀልጣል። በዚህም የተነሣ የውቅያኖስና የወንዞች የውሃ ወለል ከፍታ ይጨምራል። ስለሆነም በአካባቢ ያለው የመሬት አካል በጎርፍ ይጥለቀላል።
4. ከኒውክሊየር ማብላያ ጣቢያዎች አፈትልከው የሚወጡ ንጥረ-ነገሮች በሰው ልጆች ላይ የተለያዩ የጤና ችግሮችን ያስከትላሉ። በእነዚህ ንጥረ ነገሮች የተበከሉ ሰዎች ለካንሰር ተጋላጮች ናቸው። ከዚህም በላይ የሚወልዷቸው ሕፃናት አካለ-ጎደሎ ሆነው ይወለዳሉ። ለምግብነት ጥቅም ላይ የሚውሉ ሰብሎችን፣ የከብት፣ የአሣ፣ የዶሮ ሥጋ እንቁላልን ጨምሮ ይመርዛሉ።

ምዕራፍ ስራት

ሕዝባዊ ጉዳዮች

ስምዕራፍ የተመደበው ጠቅላላ ክፍለ ጊዜ: 20

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ካጠናቀቁ በኋላ:-

- ወጣቶች ኤች.አይ.ቪ/ኤድስን በመዋጋትና የሥነ ሕዝብ ፖ.ሊ.ሲ.ንና የፆታ እኩልነት በማረጋገጥ ዙሪያ የሚኖራቸውን ሚና ይዘረዝራሉ።
- የወጣት አጥፊነት መቀነስ የሚያስችሉ ዘዴዎችን በምሳሌ ያስረዳሉ።
- የተመድ ዋና ዋና ተግባራትና የመተዳዳሪያ ደንቦችንና የዓለም አቀፋዊ ትስስር ወይም የግሎባላይዜሽንን ፅንሰ ሃሳብ ይገልጻሉ።

ርዕሶች

- 4.1. ሕዝብ ነክ ጉዳዮች
- 4.2. የሰብአዊ መብቶችና ደህንነት
- 4.3. የአጋርነት መርሐ ግብር

4.1 ሕዝብ ነክ ጉዳዮች

የተመደበው ክፍለ ጊዜ:- 9

4.1.1 የወጣቶች ሚና ኤች.አይ.ቪ/ኤድስን በመዋጋት ዙሪያ

የተመደበው ክፍለ ጊዜ: 4

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

- ኤች.አይ.ቪ/ኤድስን ለመዋጋት የሚያስችሉ የሕይወት ክህሎቶችን ያዳብራሉ።

- የኤች.አይ.ቪ ቫይረስን በደማቸው ውስጥ ያለ ወገኖችን የሚንከባከቡ ግለሰቦች አርአያ አድርገው ይከተላሉ።

ለ. ይዘቶች

- ክህሎትን ማዳበር፣ መታቀብን፣ የጓደኞችን ግፊት/ተፅዕኖ መቋቋም።
- ኤች አይ ቪ ኤድስ በደማቸው ውስጥ ላሉ ወገኖች እንክብካቤ ማድረግ

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- በኤች. አይ. ቪ. ከተያዙ ከ10 ሚሊዮን በላይ የሚደርሱ ወጣቶች ዕድሜያቸው ከ15-24 ዓመት ነው። በአፍሪካ ደግሞ ዕድሜያቸው ከ15-24 ዓመት የሚደርሱ አራት ሚሊዮን ወጣት ሴቶች በቫይረሱ የተያዙ ናቸው። በኢትዮጵያም በኤች አይ.ቪ. ከተያዙት የኅብረተሰብ ክፍሎች አብዛኛዎቹ ዕድሜያቸው ከ15-24 ዓመት የሆኑ ወጣቶች ናቸው።
- የኤች. አይ. ቪ/ኤድስን ስርጭት ለመግታት ወጣቶች በሽታው የሚተላለፍበትን መንገድ ጠንቅቀው በማወቅ የአስተሳሰብ ለውጥ በማምጣት ራሳቸውንና ኅብረተሰቡን ከቫይረሱ መከላከል ይጠበቅባቸዋል። ወጣቶች ሦስቱን የ“መ” ሕግጋት (መታቀብ፣ መወሰንና መጠቀም) ማወቅ ይጠበቅባቸዋል። እንዲሁም ወጣቶች የህይወት ክህሎትን በማዳበር የአመለካከት ለውጥ ማምጣት ይችላሉ። ራስን ማወቅ፣ ከሰዎች ጋር መግባባት፣ ጤናን ሊጎዱ ከሚችሉ ተግባራት መራቅ ጥቂቶቹ የህይወት ክህሎቶች ናቸው። በተጨማሪም ወጣቶች ኅጂ ተግባራትን በማስወገድና የአቻዎቻቸውን ግፊት በመቋቋም ራሳቸውን ከቁጭትና ከጸጸት ማዳን አለባቸው። ከዚህም ሌላ ወጣቶች ኤች. አይ. ቪ/ኤድስ በደማቸው የሚገኝ ወገኖችን መንከባከብ ይኖርባቸዋል።
- ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር በተያያዘ የሚደረግ መገለልና አድልዎ በመላው ዓለም የሚታይ ችግር ነው። በኤች አይ.ቪ. ኤድስ

የተያዙ ሰዎች በትምህርት ቤቶችና በሆስፒታሎች ውስጥ ከመገለጻቸውም በላይ ሥራ የማግኘት እና የማግባት ዕድላቸው አነስተኛ ነው። በአንዳንድ ማህበረሰቦች ተቀባይነት ከማጣታቸውም በላይ በሕይወታቸው ላይ አደጋ ይጣልባቸዋል።

- በመገለልና አድልዎ የሚመጣውን አስከሬ ችግር ለመዋጋት በኤች አይ ቪ ኤድስ ላይ የተሻለ ግንዛቤ ሊሰጥ የሚችል ትምህርትና ውይይት የሚሰጥበት መንገድ መበረታታት ይኖርበታል።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የተጠቆሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ሥዕሎች
- ፎቶግራፎች
- ስታቲስቲካዊ መረጃ

2. የተጠቆሙ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለፃ
- ክርክር

3. ቅድመ ዝግጅት

- ተገቢ የሆኑትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች ያዘጋጁ።
- ከትምህርቱ ተዛማጅነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጻሕፍት አስቀድመው እንዲያነቡ ተማሪዎችን ያሳውቁ።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል

- በመላው ዓለም ዕድሜያቸው ከ15-24 ዓመት ከሞላቸው ወጣቶች መካከል ምን ያህሎቹ በኤችአይ ቪ ኤድስ ተይዘዋል?

- ወጣት ሴቶች ልጆችን ለኤች አይ ቪ ኤድስ የሚያጋልጡአቸው ምክንያቶች ምንድናቸው?
- ኤች አይ ቪ ኤድስን ለመከላከልና ለመቆጣጠር ወጣቶች ምን ዓይነት የመከላከያ እርምጃዎች መውሰድ አለባቸው?

3. የትምህርቱ አቀራረብ

- በተማሪው መማሪያ መጽሐፍ ላይ በቀረበው መረጃ መሠረት ኤች አይ ቪ ኤድስን ለመዋጋት ወጣቶች መውሰድ ስለሚገባቸው የመከላከያ እርምጃዎች ላይ ከተማሪዎች ጋር ይወያዩ።
- ተማሪዎች በሚኖሩባቸው አካባቢዎች የሚታየውን ኤች አይ ቪ ኤድስ አደጋ እንዲያውቁና ወረርሽኝ ያስከተለውን አደጋ በማስመልከት እንዲወያዩ ያድርጉ።
- ተማሪዎች በኢትዮጵያ ውስጥ የኤች አይ ቪ ኤድስን ሥርጭት በተመለከተ የዓለም ጤና ድርጅት ያወጣውን ስታቲስቲካዊ መረጃ ፈልገው እንደያገኙና በዚያም በጉዳዩ ላይ በክፍላቸው ውስጥ ውይይት እንዲያካሂዱ ያድርጉ።

4. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

ተማሪዎቹን የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቁ

- መገለልናመድልዎን ግለጹ
- በተለያዩ የዓለም አካባቢዎች የሚታየውን መገለልና አድልዎን የሚገልጹትን ሁኔታዎች ለዩ፤
- ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር ተያያዥነት ባላቸው መገለልና አድልዎ ችግሮች ላይ ምን ዓይነት አዎንታዊ የሆኑ ውጤታማ እርምጃዎች ሊወሰዱ ይችላሉ?

2. ክትትል

ተማሪዎቹ የሚከተሉትን ተግባሮች እንዲያከናውኑ ይጠይቋቸዋል።

- ተማሪዎቹ የሚከተለውን ጉዳይ በሚገባ እንዲያጠኑ ይጠይቋቸዋል። ከዚያም ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር ለሚኖሩ ሰዎች ምን ዓይነት እገዛና ሕክምና ሊያደርጉ እንደሚችሉ እክፍል ውስጥ እንዲገልፁ ይጠይቋቸዋል።

ሁለት በኤች አይ ቪ ኤድስ የተያዙ ሰዎች አሉ። አንደኛው የተያዘው የዕድሜ እኩዮቹ በሚያደርጓቸው ነገሮች ጫና የተነሣ ሊሆን ይችላል። ሌላው ደግሞ ከሌላ ሀገር በመጣው ወጣት የደም ልገሳ ምክንያት የተያዘ ነው።

- ልቅ የግብረ ሥጋ ግንኙነት፣ ሲጋራ ማጨስና ወዘተ አስመልክቶ የእዕድሜ እኩያዎች በሚፈጥሩት ጫና ላይ ከተማሪቹ ጋር ይወያዩ፤ እንዲሁም ለዚህ ዓይነቱ ችግር ምን ዓይነት ሥልት እንደሚያዘጋጁ ተማሪዎቹን ይጠይቋቸዋል።

4.1.2 ፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገትን መቆጣጠሪያ ስልቶች

የተመደበሰት ክፍለ ጊዜ: 5

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ፦

- የሕዝብ ዕድገትን ሁኔታ በኢትዮጵያ ይተነትናሉ።
- የሕዝብ ዕድገትን ለመግታት የተነደፉ ስልቶችን ይለያሉ።
- የኢትዮጵያን የሥነ ሕዝብ ፖሊሲ ጠቀሜታንና የድህነት ቅነሳ ስትራቴጂን ይደግፋሉ። ለውጤታማነቱም የበኩላቸውን ይሠራሉ።

2. ይዘቶች

- የሕዝብ ብዛት ዕድገት ሁኔታ በኢትዮጵያ
- የሕዝብ ዕድገት መግቻ ስልቶች
- በኢትዮጵያ የሥነ ሕዝብና ድህነት ቅነሳ ፖሊሲዎች ላይ የወጣቱ ሚና

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- እ.አ.አ በ1900 ዓ.ም. የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት 11.8 ሚሊዮን ነበረ። ከዚያም በኋላ በፍጥነት ማደግ ጀመረ። እ.አ.አ. ከ1960 ዓ.ም. እስከ 1990 ዓ.ም. የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት በእጥፍ አደገ። የሕዝብ ቁጥር በዕጥፍ የሚያደግበትን ጊዜ የሚወሰነው የዕድገቱ መጠን ነው። ባጠቃላይ ኢትዮጵያ የምትታወቀው በፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገት ነው።
- ቀጥሎ የተገለፁት የኢትዮጵያን ድህነት የሚያመለክቱ ችግሮች ናቸው፡- አሣሣቢ የምግብ ዕጥረት ችግር፣ የመሠረታዊ ማህበራዊ አገልግሎቶች ዝቅተኝነት፣ ዝቅተኛ ምርታማነት፣ የእናቶች፣ የጨቅላ ሕፃናት እና የሕጻናት ሞት መጠን ከፍተኛነት፣ ዝቅተኛ የሆነ ታሣቢ ዕድሜ እንዲሁም ራስን አለመቻል ናቸው።
- በኢትዮጵያ ውስጥ የውልደት እና የጎልፈተ ሕይወት መጠን በዓለም እጅግ በጣም ከፍተኛው ናቸው። የጎልፈተ ሕይወት መጠን ከፍተኛ የሆነበት ምክንያት ድህነትና ዝቅተኛ የኑሮ ደረጃ ናቸው።
- በሕዝብ ብዛትና በተፈጥሮ ሀብት መካከል ያሉትን ግንኙነቶች ለማጣጣም የሥነ-ሕዝብ ፖሊሲዎች እንደ መመሪያ ይጠቅማሉ። በሕዝብ ብዛትና በተፈጥሮ ሀብቶች መካከል የተመጣጠኑ ዕድገት እንዲኖር ያደርጋሉ። ሁለቱ ዋና ዋና የሥነ-ሕዝብ ፖሊሲዎች ውልደትን የሚደግፉና ውልደትን የማይደግፉ ይባላሉ። በኢትዮጵያ የወጣው የሥነ ሕዝብ ፖሊሲ ውልደትን የማይደግፉ ፖሊሲ ምሳሌ ነው።
- በኢትዮጵያ ውስጥ ፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገትን የሚከላከሉ በጣም አስፈላጊ ስልቶች በሥነ-ሕዝብ ፖሊሲ ላይ ተመልክቷል። ከእነዚህ መካከል ጥቂቶቹ በክሊኒክ ደረጃ የወሊድ መቆጣጠሪያ አገልግሎት ማስፋፋት፣ የጋብቻን ዕድሜ ከ15 ወደ 18 ዓመት ማሳደግ፣ የቤተሰብ ሕይወትን የሚመለከት ትምህርት መስጠት፣ የሥነ ተዋልዶ ጤና የምክር አገልግሎት ወዘተ፣ ናቸው።

- ከማኅበራዊና ምጣኔ ሀብታዊ ዕድገት ጋር ያልተገናዘበ የሕዝብ ቁጥር ዕድገት በአካባቢ ላይ ተጽእኖ አስከትሏል። በጤና አገልግሎት ሽፋን በትምህርት ሥርዓትና ጥራት፣ በሥራ ዕድል፣ በመኖሪያ ቤቶች አቅርቦትና በሌሎች ማኅበራዊ አገልግሎቶች ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ያሳድራል። መንግሥት ምጣኔ ሀብታዊና ማኅበራዊ ልማትን ያስቀደመ የሥነ ሕዝብ ፖሊሲ አውጥቷል። ስለዚህ ወጣቱ ቤት ለቤት በሚደረግ የወሊድ መከላከያ ዘዴዎች እደላ፣ ጋብቻን፣ ልደትንና ሞትን በመሳሰሉት ክስተቶች ምዝገባ ላይ በመሳተፍ ለሥነ ሕዝብ ፖሊሲ ዓላማዎች ተግባራዊነት ይንቀሳቀሳል። በተጨማሪም መንግሥት ድህነትን ለመቀነስ ያወጣቸውን መመሪያዎችና መርሐ ግብራት ተግባራዊነት ወጣቶች በተግባር የሚገለጹና የሚጨበጥ ጥረት ማድረግ አለባቸው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የተጠቀሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያ

- ካርታዎች
- ሥዕሎች
- ቻርቶች
- ፎቶግራፎች

2. የተጠቀሙ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለጻ
- ክርክር

3. ቅድመ ዝግጅት

- የኢትዮጵያ ካርታ በክፍል ውስጥ ያሳዩ
- ከትምህርቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጻሕፍት አስቀድመው እንዲያነቡ ተማሪዎቹን ያሳውቁ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

ጥያቄዎችን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል

- የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት በፍጥነት ማደግ የጀመረው ከመቼ ጀምሮ ነው?
- የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት በዕጥፍ የጨመረው በየትኞቹ ዓመታት ነው?
- የሕዝብ ብዛት በዕጥፍ የሚያድግበትን ጊዜ የሚወስነው ምንድነው?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- ለኢትዮጵያ ልማት ጎሳ ቀርነት አመልካች የሆኑትን መገለጫዎች ይግለጹ።
- ለተማሪዎቹ በውልደት መጠን እና በሚችነት መጠን ያለውን ልዩነት በግልጽ ያስረዱ።
- የሥነ-ሕዝብ ፖሊሲዎችን ዓይነቶችና ጥቅም ይግለጹ
- ፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገት የሚከላከሉትን ስልቶች ይግለጹ።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቁ

- የኢትዮጵያ መገለጫ የሆነው የሕዝብ ብዛት ሁኔታ ምን ይመስላል?
- የኢትዮጵያ ልማት ጎሳ ቀርነት የሚጠቁሙትን ሁኔታዎች በዝርዝር ግለጹ።
- ሥነ ሕዝብን ግለጹ፤ በመቀጠልም በኢትዮጵያ የሥነ-ሕዝብ ፖሊሲ ላይ የተመለከቱትን የሕዝብ ቁጥር እድገት የሚከላከሉ ዋና ዋና ሥልቶችን በግልጽ አስረዱ።

2. ክትትል

ተማሪዎች የሚከተሉትን ተግባሮች እንዲያከናውኑ ይጠይቁአቸው።

- የቅርብ ጊዜ የሕዝብ ብዛት መረጃ ፈልጋችሁ አጥነና የሕዝብ ቁጥር እድገት በተመለከተ በቡድን ተወያዩ። እንዲሁም ከዛሬ ሠላሣ ዓመታት በፊት ሰዎች ምን ያህል ልጆች እንደሚኖራቸው ወላጆቻችሁን ወይም ታላላቆቻችሁን ጠይቃችሁ ተረዱ።
- ዘግይቶ ማግባትን፣ የሴቶች ትምህርትን እና የቤተሰብ መምሪያ ፅንሠ-ሐሳብን በተመለከተ ተወያዩበት ውይይታችሁን ከድህነት ቅነሣ ጋር አያይዙት።
- የራሳችሁን ቤተሰብ ለማሻሻል ልትጫወቱ የምትችሉትን ሚና እና ልትወስዱ የምትችሉትን ኃላፊነት ከሕዝብ ቁጥር እድገት፣ ከድህነት ቅነሳ ወዘተ እየለያችሁ ተወያዩ።

4.2 የሰብአዊ መብቶችና ደህንነት

የተመደበው ክፍለ ጊዜ፡- 6

ስርዓተ ፆታ

የተመደበው ክፍለ ጊዜ፡ 3

ሀ. ከጎዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ጎዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- በየታና በስርዓተ ፆታ መካከል ያለውን ልዩነት ይለያሉ።
- የፆታ እኩልነት ገዕታዎች ይዘረዝራሉ።
- ወጣቶች እኩልነትን በማስፋት ረገድ የሚያደርጉትን አስተዋፅኦ ይገልጻሉ።
- በሴቶች ላይ የሚደርሱ ጥቃቶችን በምሳሌ ሪፖርት በማቅረብ ይወያያሉ።

- የሴቶችን ተሳትፎ በማሳደግና በጋራ በመስራት ድህነትን የመቀነስ ጠቀሜታን ያረጋግጣሉ።

ለ. ይዘቶች

- የጾታና ስርዓተ ጾታ ልዩነትና የጾታ እኩልነት ማረጋገጫ ስልቶች
- ድህንነትን ለመቀነስ በጋራ መስራት
- ሴቶችን ለስልጣን ማብቃትና የቤት ውስጥ ግጭቶችና በደሎችን ማስወገድ
- በስርዓተ ጾታ ጉዳዮች ላይ የወጣቶች ሚና

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- ጾታ የሚለው ቃል የሚገልጸው የወንዶችና የሴቶች ሥነ-ሕይወታዊ ልዩነት ሲሆን ሥርዓተ ጾታ የሚለው ሐረግ ደግሞ ወንዶችና ሴቶች በማኅበራዊ ሕይወታቸው ጾታቸውን መሠረት በማድግ እንዲያከናውኑ የተሰጣቸው ማኅበራዊ የሥራ ወይንም የሚና ክፍፍል ነው። የሥርዓተ ጾታ እኩልነት ሲባል በወንዶችና በሴቶች መካከል ያለ እኩልነት ነው። የሥርዓተ ጾታ እኩልነት የመብትና የልማት ጥያቄ በመሆኑ ሴቶች ከወንዶች እኩል መብቶቻቸው ሊከበሩላቸው ይገባል። በ1987 ዓ.ም የወጣው የኢትዮጵያ ሕገ-መንግሥት እንቀጽ 35 ለሴቶች የተለያዩ መብቶችን አጎናጽፏል። እንዲሁም ሰኔ 28 ቀን 1992 ዓ.ም የጸደቀው አዲስ የተሸሻለው የኢትዮጵያ የቤተሰብ ሕግ ለሥርዓተ ጾታ እኩልነት ተገቢ ትኩረት ሰጥቷል።
- ድህነት ቅንሳ ማለት ቢያንስ መሠረታዊ ፍላጎቶችን ማሟላት ማለት ነው። ኢትዮጵያ በዓለም ላይ ከሚገኙ ድሀ ሀገሮች አንዷ ናት። በርካታ ዜጎች ማንበብና መጻፍ አይችሉም። የማኅበራዊ አገልግሎቶች ሽፋን ዝቅተኛ ነው። ግብርናው በዝናብ ላይ

የተመሠረተ በመሆኑ በተደጋጋሚ በሚደርሰው ድርቅ ምክንያት ሕዝቡ ለረሀብ፣ ለስደትና ለሞት ሲጋለጥ ቆይቷል። ስለዚህ የሀገሪቱን ምጣኔ ሀብት ለማሳደግና ይህንን አስከፊ ሁኔታ ለመለወጥ ሁሉም ዜጎች በተለይም ወጣቶች በቁርጠኝነት ድህነትን ለመዋጋት በጋራ የመሥራት ኃላፊነት አለባቸው።

- ሴቶችን ለሥልጣን ማብቃት የቤተሰብ አባላት ጤናን መጠበቅ፣ ወደ ትምህርት ቤት የሚጠሩ ሕፃናት ቁጥርን መጨመር፣ እና የኅብረተሰቡን ተጠቃሚነት ማረጋገጥ ነው። ይህ ደግሞ ድህነትን ለማጥፋት አስተዋጽኦ አለው። ሴቶች ከሚገጥሟቸው ችግሮችም ሆነ ከሙያቸው አንጻር በመደራጀት የተለያዩ የሙያ ማህበራትን አቋቁመዋል። ለዚህም የኢትዮጵያ የሕግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር ጥሩ ምሳሌ ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

1. የተጠቀሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ሥዕሎች
- ፎቶግራፎች
- ስታቲስቲካዊ መረጃዎች

2. የተጠቀሙ የማስተማሪያ ሥነ-ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለፃ
- ክርክር

3. ቅድመ ዝግጅት

- ተገቢ የሆኑትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች ያዘጋጁ።
- ከትምህርቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጻሕፍት አስቀድመው እንዲያነቡ ተማሪዎችን ያሳውቁ።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል

- በጾታና በሥርዓተ-ጾታ መካከል ምን ዓይነት ልዩነት አለ?
- የሥርዓተ-ጾታ እኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- የሴቶችን መብቶች የሚያስጠብቁ ዓለም አቀፍ ስምምነቶች ምን በመባል ይታወቃሉ?
- በአርአያነት ከሚጠቀሱ ሴት ኢትዮጵያውያን መካከል የሦስቱን ስምና ተግባር ግለጹ።

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቁ

- ለሴቶች ተነፍገው የነበሩ መብቶችን ጥቂቶቹን ዘርዝሩ።
- በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ መሠረት የጋብቻ ዝቅተኛ ዕድሜ ስንት ዓመት ሆኗል?

2. ክትትል

- ተማሪዎቹን በሦስት ቡድን ይክፈሉና የሚከተሉትን ሦስት ርእሾች ለእያንዳንዱ ቡድን ያከፋፍሏቸው። እያንዳንዱ ቡድን በተሰጠው ርዕስ- ጉዳይ ላይ አጭር ሪፖርት አዘጋጅቶ ያቅርብ።
 - የሥርዓተ ጾታ እኩልነት
 - ድህነት ቅነሣ
 - ሴቶችን ለሥልጣን ማብቃት

ከሕደጋ መራቅ

የተመደበው ክፍለ ጊዜ: 3

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ካናቀቁ በኋላ

- የወጣት ጥፋተኝነት ምሳሌዎችን ይለያሉ።
- ወጣት ጥፋተኝነት የሚወገድበትን መንገድ ይገልጻሉ።
- በሚኖሩበት አካባቢ ስለሚታየው ወጣት ጥፋተኝነት ይጽፋሉ።

ለ. ይዘቶች

- ወጣት ጥፋተኝነት
- ወጣት ጥፋተኝነትን መከላከል

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- ሱሰኝነት፣ ሥነ-ምግባር አልባነትና አስገድዶ መድፈር የመሳሰሉትን የወንጀል ድርጊቶች የሚፈጽሙ ወጣቶች ወጣት ጥፋተኛ ይባላሉ። ዕድሜያቸው ከ18 ዓመት ያላለፈ ወጣቶች ወንጀል ፈጽመው ሲገኙ በወጣት አጥፊነት ይመደባሉ። በእነርሱ ላይ የሚወሰደውም የሕግ እርምጃ ከአዋቂዎች የተለየ ነው። ወጣት አጥፊዎች የጥፋት ድርጊቶቻቸው የሚፈጽሙት ከሰብእና አለመስተካከል የተነሣ ነው።
- የወጣት ጥፋተኝነትን ችግር ለመቅረፍ ወላጅ፣ ትምህርት ቤት፣ ኅብረተሰቡና መንግሥት በጋራ መሥራት ይኖርባቸዋል። ማህበራዊ አካባቢያቸውን መለወጥ ወጣት ጥፋተኝነትን ለመከላከል ከሚወሰዱ እርምጃዎች አንዱ ነው። የኅብረተሰቡን ግንዛቤ ለማዳበር በትምህርት ቤቶች የሥነ ዜጋና ሥነ ምግባር ክብብ ወሳኝ ሚና መጫወት ይችላሉ። በወላጆችና በትምህርት ቤቶች መካከል የጠበቀ ግንኙነት በመፍጠር በተማሪዎች ሥነ-ምግባር ዙሪያ ተገቢውን ክትትል እንዲያደርጉ ማበረታታት ያስፈልጋል።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

1. የተጠቀሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ፎቶግራፎች
- የስላይድ ፊልሞች
- ሥዕሎች

2. የተጠቀሙ የማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

- ገለፃ
- ውይይት
- የቡድን ሥራ
- ክርክር

3. ቅድመ-ዝግጅት

- ተገቢ የሆኑትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች ያዘጋጁ።
- ከትምህርቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጻሕፍት አስቀድመው እንዲያገቡ ተማሪዎችን ያሳውቁ።

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

የሚከተሉት ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።

- ወጣቶች ምን ምን ዓይነት የወንጀል ድርጊቶችን ሲፈጽሙ ነው ወጣት ጥፋተኛ የሚባሉት?
- ለወጣት ጥፋተኛነት መስፋፋት ምክንያት የሚሆኑት ምንድናቸው?

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- በተማሪው መማሪያ መጽሐፍ ላይ በቀረበው መረጃ መሠረት የወጣት አጥፊዎች በስፋት ከሚፈጸሟቸው የወንጀል ድርጊቶች በጥቂቶቹ ላይ ከተማሪዎቹ ጋር ይወያዩ።

- ተማሪዎች ለወጣት ጥፋተኝነት መስፋፋት በምክንያትነት ሊጠቀሱ የሚችሉትን ለይተው እንዲያውቁና በምክንያቶቹም ላይ እንዲወያዩ ያድርጉ።
- ተማሪዎች በወጣቶች ላይ የሚታየውን ጥፋት ለማረም ወጣቶቹ ያሉበትን ሁኔታ በማሳየት ከአደጋው እንዲወጡ ለመርዳት ስለሚቻልበት ሁኔታ እንዲወያዩ ያድርጉ።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

ተማሪዎችን የሚከተሉት ዓይነት ጥያቄዎች ይጠይቁ

- በሀገራችን የወጣት አጥፊነት የኅብረተሰቡን ትኩረት መሰብ የጀመረው ከመቼ ጀምሮ ነው?
- ከወጣት ጥፋተኝነት መገለጫዎች መካከል ጥቂቶቹን ግለጹ።
- የኅብረተሰቡን ግንዛቤ ለማዳበር በትምህርት ቤቶች ውስጥ ወሳኝ ሚና መጫወት የሚችሉት ምኞች ናቸው?

2. ክትትል

ተማሪዎች የሚከተሉትን ተግባሮች እንዲያከናውኑ ይጠይቋቸው።

- ተማሪዎች በሚኖሩባቸው አካባቢዎች የሚታይ የወጣት ጥፋተኝነት ችግር ለመቅረፍ ከወላጅ፣ ከትምህርት ቤት እና ከኅብረተሰቡ ጋር በመሆን ምን ሊያበረክቱ እንደሚችሉ ሐሳባቸውን ይግለጹ።
- ተማሪዎች በአንድ ወጣት ጥፋተኛ የአስገድዶ መድፈር በደረሰባት ታዳጊ ሕፃን ላይ የጤና፣ የአካል ጉዳት እና የማህበራዊ ሕይወት መቃወስ በማንሳት ይወያዩ።

4.3 የአጋርነት መርሐ-ገብር

የተመደበበት ክፍለ ጊዜ:3

4.3.1 የተባበሩት መንግስታት ድርጅት(ተመድ)

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አፕጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ :-

- የተባበሩት መንግስታት ድርጅትን ጠቀሜታና መተዳደሪያ ደንቦች ያብራራሉ።
- የተባበሩት መንግስታት ድርጅትን ዋና ዋና አካላትና ስራዎቻቸውን ለይተው ይዘረዝራሉ።

ለ. ይዘቶች

የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ጠቀሜታና ደንቦች እንዲሁም የተመድ ልዩ ልዩ አካላት

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- የተባበሩት መንግስታት የተቋቋመው በቀድሞው የተባበሩት መንግስታት ማህበር (League of Nations) ቦታ ተተክቶ ለመሥራት ነው። በይፋ የተመሠረተውም እ.አ.አ. ኦክቶበር 25 ቀን 1945 ዓ.ም በሃን ፍራንሲስኮ ከተማ ነው። ዋናው ጽሕፈት ቤቱ የሚኘው በዩናይትድ ስቴትስ፣ ኒው ዮርክ ከተማ ነው።
- ከዓለማዎቹ ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው፤ ዓለም አቀፍ ሰላምና ደህንነት ማስከበር፣ በመንግስታት መካከል የወዳጅነት ግንኙነት ማዳበር፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ፣ ሰብአዊና ባሕላዊ ችግሮችን ለመፍታት ትብብር ማድረግ ወዘተ ናቸው።
- ከመርሆዎቹም መካከል የሚከተሉት ይገኙበታል፡- የሁሉም አባል ሀገሮች ሉአላዊ እኩልነት፣ አባል ሀገሮች ግዴታቸውን በመልካም ታማኝነት መወጣት፣ አባል ሀገሮች ግጭቶችን

በሰላማዊ መንገድ መፍታትና፣ ከማንኛውም ዓይነት ሥጋት እና የኅይወት እርምጃ ራሳቸውን ማግለል፣ ወዘተ ናቸው።

- የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ስድስት ዋና ዋና አካላት ሲኖሩት ከእነርሱም መካከል የፀጥታው ምክር ቤት ግንባር ቀደሙ ነው። እስከ ዛሬ ድረስ ስምንት ዋና ፀሐፊዎች የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትን አገልግለዋል። የወቅቱ (እ.አ.አ 2012) የድርጅቱ ዋና ፀሐፊ የደቡብ ኮርያው ተወላጅ የሆኑት ባን ኪ ሙን ናቸው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

1. የተጠቆሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ፎቶግራፎች
- ሥዕሎች
- ቻርቶች

2. የተጠቆሙ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለፃ
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ ዝግጅት

- ተገቢ የሆኑትን የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች ማዘጋጀት
- የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትን አወቃቀር የሚያሳዩትን ሥዕላዊ መግለጫ እክፍል ውስጥ ማሳየት
- ከትምህርቱ ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጽሐፍት አስቀድመው እንዲያነቡ ተማሪዎቹን ማሳወቅ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎቹን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል

- የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትን ዓላማዎችና መርሆዎች በዝርዝር ለዩ
- ዋና ዋና የድርጅቱን አካላትና ዓላማዎቻቸውን ግለጹ

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- የተማሪዎች መማሪያ መጽሐፍ ላይ በቀረበው መረጃ መሠረት የተባበሩት መንግሥታትንና በሥሩ የሚገኙትን ድርጅቶች ዓላማና መርህ በተመለከተ ተወያዩ፤

ረ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎቹን ይጠይቁአቸው፡፡

- የሚከተሉትን አካላት ተግባር ግለጹ
 - ጠቅላላ ጉባኤ
 - የፀጥታው ምክር ቤት
 - ዋናው ጽሕፈት ቤት
 - ኢኮኖሚና ማህበራዊ ምክር ቤት
 - ባለ አደራ ምክር ቤት
 - ዓለም አቀፍ ፍርድ ቤት

2. ክትትል

ዋናው መሥሪያ ቤት የሚገኝበት ቦታ እንዲያመለክቱ ተማሪዎቹን ይጠይቁ

- የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት
- የፀጥታው ምክር ቤት

- ዓለም አቀፍ ፍርድ ቤት
- የዓለም ጤና ድርጅት (WHO)
- የምግብና የእርሻ ድርጅት (FAO)

4.3.2 ዓለም አቀፍ ደረጃ

የተመደበው ክፍለ ጊዜ: 2

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ

- የዓለም አቀፍ ደረጃ ትስስር ሀሳብን ይገልጻሉ።
- ለንግድ፣ ለባህልና መረጃ የተፈጠሩ ጥሩ አጋጣሚዎችንና የተደቀኑ ችግሮችን ይዘረዝራሉ።

ለ. ይዘቶች

- የዓለም አቀፍ ደረጃ ፅንሰ ሀሳብ
- ለንግድ፣ ለባህልና ለመረጃ የተፈጠሩ ጥሩ አጋጣሚዎችና የተደቀኑ ችግሮች

ሐ. የትምህርቱ መሠረተ-ሃሳብ

- ዓለም አቀፍ ደረጃ በተለያዩ ሀገራት ውስጥ በሚኖሩ ሕዝቦች ባሉ ግለሰቦች መካከል የሚታይ የርስ በርስ ግንኙነቶችን ይመለከታል። የመረጃ፣ የባሕል፣ የኢኮኖሚ ምንጮች እና የቴክኖሎጂ ልውውጥና መጋራትን ይመለከታል። ይህ ደግሞ ወደ ተጠናክረው መረዳዳት ያመራል።
- አያሌ ተቋሞች ራሳቸው የዓለም አቀፍ ደረጃ ነፃነቶች ናቸው። ከእነዚህ መካከል ጥቂቶቹ ዓለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅት (IMF) እና የዓለም ባንክ ይገኙበታል። የሸቀጥ፣ የካፒታል፣ የአገልግሎትና የሠራተኛ ኃይል ፍሠት ለማመቻቸት እንዲረዳ በሀገሮች መካከል ያለውን እገዳ መቀነስና ማስወገድ ሌላው የዓለም አቀፍ ደረጃ መግለጫ ነው።

- እንደ ኮሳ ኮላ እና ጄኔራል ሞተርስ የመሣሰሉ በተለያዩ ሀገሮች የሚሠሩ የንግድ ኩባንያዎች (Multi National Corporations/ MNCs) ሥራ አመራርን፣ ምርትን እና የሽያጭ ክንዋኔዎችን በየሀገሩ በመዘርጋት ይታወቃሉ።
- የባሕር አለማቀፋዊነት የሚታየው የምዕራባውያን መዘናኛዎችና መገናኛ ብዙሀን በመኖራቸው ምክንያት ነው።

መ. የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችና የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

1. የተጠቆሙ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- ካርታዎች
- ሥዕሎች
- ፎቶ ግራፎች

2. የተጠቆሙ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ውይይት
- ገለፃ
- የቡድን ሥራ

3. ቅድመ ዝግጅት

- የዓለምን ካርታ እክፍል ውስጥ ማሳየት
- ከትምህርቱ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ማጣቀሻ መጻሕፍት አስቀድመው እንዲያነቡ ተማሪዎቹን ማሳወቅ

ሠ. የመማር ማስተማር ሒደት

1. መግቢያ

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎቹን በመጠየቅ ትምህርቱን መጀመር ይቻላል።

- አለምአቀፋዊነት ምንድነው?

- የአለምአቀፋዊነት ነፀብራቆች የሆኑ የትኞቹ ዓለም አቀፍ የገንዘብ ተቋሞች ናቸው?
- የባሕል አለምአቀፋዊነትን አብራሩ

2. የትምህርቱ አቀራረብ

- ቃሉን ያስተዋውቁና ምን ትርጉም እንደሚሰጣቸው ተማሪዎቹን ይጠይቁ። በሠሌዳው ላይ ምድቦችን ይጻፉ፤ ለምሳሌ፡- ቴክኖሎጂ፣ ንግድ፣ መረጃ እና ባሕል
- ተማሪዎቹን ሌሎች የሚያውቁአቸውን ዓለም አቀፍ የንግድ ድርጅቶች ይጠይቁ ለምሳሌ፡- ኮካ ኮላ
- በቴሌቪዥን፣ በሬዲዮ እና በኢንተርኔት የሚተላለፉት መረጃዎች በሕብረተሰቡ ላይ ምን ዓይነት ተፅዕኖ እንደሚያሳድር ተማሪዎች የሚሰማቸውን ይጠይቁአቸው።

ፈ. ምዘናና ክትትል

1. ምዘና

የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ተማሪዎችን ይጠይቁ

- እንደ አይ ኤም ኤፍ እና ዓለም ባንክ የመሳሰሉት ዓለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅቶች በዓለም ላይ ባሉ በርካታ ሀገሮች ምን ዓይነት ሁኔታ ሊያመቻቹ ይችላሉ?
- አለምአቀፋዊነት ለምንድነው በሀገሮች መካከል ያለውን እገዳ የሚቀንስና የሚያስወግድ ተብሎ የሚጠቀሰው?

2. ክትትል

የሚከተሉትን ተግባሮች ተማሪዎች እንዲያከናውኑ ይጠይቁአቸው።

- የአንድ ኢትዮጵያዊ ቡና ነጋዴና ዓለም አቀፍ የቡና ገበያን እንደ አንድ የጥናት ምሳሌ በመውሰድ ተወያዩ። የዓለም የቡና ዋጋ ገበያውን የሚለውጠው እንዴት ነው? በቡና የገበያ ውድድር ውስጥ ከባድ ተፈካካሪ የቡና አምራች ሀገሮች የትኞቹ ናቸው?

የሥራ ስራት የክሰሳ ጥያቄ መሰሪያ

ሀ. እውነት ወይም ሐሰት

- 1. እውነት
- 2. እውነት
- 3. ሐሰት
- 4. እውነት

ለ. አዛምድ

- 1. ሸ
- 2. መ
- 3. ሐ
- 4. ሀ

ሐ. ምርጫ

- 1. ሰ
- 2. ሐ
- 3. መ
- 4. ሐ
- 5. ሐ

መ. ባዶ ቦታ መሙላት

- 1. ዓለም አቀፋዊነት
- 2. ዩኒቨርሲቲ
- 3. ወጣት ጥፋተኛ

- ሠ. 1. በጥባቄነት፣ ሰብኝነት፣ ሥነምግባር አልባነትና አስገዳዳ መድፈር የመሳሰሉት ወንጀሎች መፈጸም ወጣት ጥፋተኝነት ይባላል።
- 2. ፈጣን የሕዝብ ቁጥር ዕድገትን ለመቆጣጠር ከሚያስችሉ ዘዴዎች መካከል የወሊድ መቆጣጠሪያ ዘዴዎችን ሥርጭት በክሊኒኮችም በቤት ለቤት ዕድላ ጭምር ማስፋፋት፣ የሕፃናትን የጡት ማጥፋት ዘዴ መጠቀም የሴቶች የጋብቻ ዕድሜ 18 ዓመትና ከዚያ በላይ እንዲሆኑ ማድረግና ሌሎችም ናቸው።
- 3. ማግለል አንድን ሰው ወይም ማህበረሰብ በሌሎች ፊት ዝቅ ተደርጎ የሚታይበት ሥነ አእምሮአዊና ማህበራዊ ተጽእኖ ነው። አድሎ አንድን ወገን ከሌላ አስበልጦ ወይም አሳንሶ በማየት የሚፈጠር ልዩነት ነው።
- 4. የዓለም አቀፍ ሸቀጣ ሸቀጦች ገበያዎችን ማጣበብ፣ ባሕላዊ አለም አቀፋዊነት መስፋፋቱ እና የተለያዩ ዓለም አቀፋዊ የንግድ ማህበራዊ ቅርንጫፎች መገኘት ጥቂቶቹ ናቸው።

ዋቢ መጻሕፍት

- 📖 ቤንደር፣ ኤም.ኤል. እና ኤት.ል (አርታኦች) የኢትዮጵያ ቋንቋ፣ ለንደን፣ 1976
- 📖 ካርስተን፣ ጂ.ኤች ሀይል ኤት.አል የዓለም ታሪክ ነው። ላናርክ 1996
- 📖 ጌድስ፣ ጂ፣ ኤት.አል የዓለም ታሪክ ነው ላርክ 1996
- 📖 ዌልስ፣ ኤች ጂ አጭር የዓለም ታሪክ 1976
- 📖 ትሬዎርታ፣ ሮቢንን፣ ሐሞንድ፣ የጂኦግራፊ ባሕሪያት፣ ማክግሮ ሒል መጽሐፍ ኩባንያ 5ኛ እትም ዩ.ኤስ.ኤ. 1967
- 📖 ፓል ዋርድ ኢንግሊሽ በሚለዋወጠው ዓለም ውስጥ ጂኦግራፊ ሕዝብ አየር ቦታ ብሔራዊ የመማሪያ መጽሐፍ ኩባንያ ቸካጎ ዩ.ኤስ.ኤ 1975
- 📖 ዴቪድ ዋግ ሠፊው ዓለም ተማስ ኔልሰን እና ልጆቹ ተከታታይ ኃላፊነቱ የተወሰነ ሆንግ ኮንግ 1994
- 📖 ዴቪድ ዋግ ጂኦግራፊ የተዋሐደ አቀራረብ ተማስ ኔልሰን እና ልጆቹ ተከታታይ ኃላፊነቱ የተወሰነ ሆንግ ኮንግ 1990
- 📖 ደብሊዩ ግሬሰድል አጠቃላይ ጂኦግራፊ ለኢትዮጵያ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች በትምህርት ሚኒስቴር የሥርዐተ ትምህርት ማበልፀጫ ማዕከል አዲስ አበባ ኢትዮጵያ 1965
- 📖 የ11ኛ ክፍል የጂኦግራፊ መማሪያ መጽሐፍ ሜጋ አታሚ ድርጅት አዲስ አበባ 2001
- 📖 ጂ.ሲ ላስት የኢትዮጵያ ጂኦግራፊ ለከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች ዲ.ሲ. ኤም. ዲ ትምህርት ሚኒስቴር አዲስ አበባ
- 📖 ማስተር መጽሐፍ የቡድን ሥራ ለ9ኛ እና 10ኛ ኩራዝ ዓለም አቀፍ አታሚ ድርጅት አዲስ አበባ 2002
- 📖 የሕብረተሰብ ትምህርት መማሪያ መጽሐፍ ለ8ኛ በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የትምህርት ቢሮ አዲስ አበባ 2006
- 📖 ለሁለተኛ ደረጃ ጂኦግራፊ አዲስ መምሪያ 9ኛ እና 10ኛ ክፍሎች አስቴር ነጋ አታሚ ድርጅት አዲስ አበባ 2000
- 📖 መኩሪያ ፈለቀ ለሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች ጠቃሚ ጂኦግራፊ አዲስ አበባ 1997